

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

Danışman: Yard. Doç. Dr. Nezih VAROL

**CİNSEL İSTİSMAR SUÇLULARINDA EBEVEYN KABUL/REDDİ (BABA) VE ÇOCUKLUK
DÖNEMİ KARARLARININ İŞLENEN SUÇA ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Çiğdem SERDAR TAÇYILDIZ

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

Danışman: Yard. Doç. Dr. Nezih VAROL

**CİNSEL İSTİSMAR SUÇLULARINDA EBEVEYN KABUL/REDDİ (BABA) VE ÇOCUKLUK
DÖNEMİ KARARLARININ İŞLENEN SUÇA ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Çiğdem SERDAR TAÇYILDIZ

İstanbul, 2013

Babama...

TEŐEKKÖR

Okul hayatıma başladığım günden beri beni her anlamda destekleyip bana olan inancıyla güç veren fakat şu an yanımda olamayan merhum aileme, çalışmamın düzenleme aşamasında bana yardımcı olan, kararlarımı destekleyen ve bana her zaman güç veren sevgili eşime,

Yüksek lisans tezimin her aşamasında desteğini hissettirip bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, her sorumu içtenlikle cevaplayıp beni motive eden çok değerli hocam Sayın Yard. Doç. Dr. Nezih Varol'a,

Verilerimin analizi aşamasında değerli bilgilerini benimle paylaşan ve yardımlarını benden esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Azmi Varan' a,

Araştırmanın yürütölmesinde ve veri toplama aşamasında işbirliğı sağlayan Maltepe L1 Tipi Cezaevi çalışanlarına ve çalışmama katılmaya gönüllü olan herkese,

Ve zor anlarımda yanımda olan, sorularımı sabırla yanıtlayıp bana destek olan tüm arkadaşlarıma,

Tüm katkılarından dolayı, bütün içtenliğimle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. GENEL BİLGİLER	3
1.1.1. ÇOCUK İSTİSMARI	3
1.1.1.1. Çocuğun Cinsel İstismarı	3
1.1.1.2. Çocuğun Cinsel İstismarının Özellikleri	4
1.1.1.3. Aile İçi Cinsel İstismar: “Ensest”	5
1.1.1.4. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerinde Etkileri	6
1.1.2. CİNSEL SALDIRGAN PROFİLİ	8
1.1.2.1. Pedofili	12
1.1.2.2. Pedofilide Kişilik Özellikleri	15
1.1.2.3. Pedofilinin Oluşmasında Çevresel ve Sosyal Faktörler	16
1.1.3. AİLE VE SUÇLULUK	17
1.1.3.1. Anne-Baba Tutumları	17
1.1.3.1.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu	17
1.1.3.1.2. Aşırı Korumacı Ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu	18
1.1.3.1.3. Baskıcı Ve Otoriter Anne-Baba Tutumu	18
1.1.3.1.4. Reddedici Anne-Baba Tutumu	18
1.1.3.1.5. Tutarsız Anne-Baba Tutumu	18
1.1.3.2. Anne-Baba Tutumlarının Suç Eğilimine Etkisi	19
1.1.4. TRANSAKSİYONEL ANALİZ KURAMI	20
1.1.4.1. Ego Durumları	21
1.1.4.1.1. Yapısal Analiz	21
1.1.4.1.1.1. Çocuk Ego Durumu	22
1.1.4.1.1.1.1. Doğal Çocuk Ego Durumu	22
1.1.4.1.1.1.2. Uyumlu Çocuk Ego Durumu	23

1.1.4.1.1.2. Yetişkin Ego Durumu	23
1.1.4.1.1.3. Ebeveyn Ego Durumu	23
1.1.4.1.1.3.1. Eleştirel/Kontrol Eden Ebeveyn	24
1.1.4.1.1.3.2. Bakım Veren/Koruyucu Ebeveyn	24
1.1.4.1.2. Yaşamın Şekillenmesi	25
1.1.4.2. Çocukluk Dönemi Kararları	26
1.1.4.2.1. Yasaklar-İzinler	26
1.1.4.2.1.1. Olma! (Var Olma!) (Don't Be!)	26
1.1.4.2.1.2. Kendin Olma! (Don't Be You!)	27
1.1.4.2.1.3. Büyüme! (Don't Grow Up!)	27
1.1.4.2.1.4. Çocuk Olma! (Don't Be Child!)	28
1.1.4.2.1.5. Önemli Olma! (Don't Be Important!)	28
1.1.4.2.1.6. Bir Yere Varma! (Don't Make It!)	28
1.1.4.2.1.7. Yakın Olma! (Don't Be Close!)	28
1.1.4.2.1.8. Ait Olma! (Don't Belong!)	29
1.1.4.2.1.9. Düşünme! (Don't Think!)	29
1.1.4.2.1.10. Hissetme! (Don't Feel!)	29
1.1.4.2.1.11. Sağlıklı Olma! (Don't Be Well! - Don't Be Sane!)	29
1.1.4.2.1.12. Yapma, Hiçbir Şey Yapma! (Don't, Don't Do Anything!)	30
1.1.4.2.2. Sürücüler (Drivers)	30
1.1.4.2.2.1. Mükemmel Ol! (Be Perfect!)	30
1.1.4.2.2.2. Güçlü Ol! (Be Strong!)	31
1.1.4.2.2.3. Başkalarını Memnun Et! (Please Others!)	31
1.1.4.2.2.4. Çok Çabala! (Try Hard!)	31
1.1.4.2.2.5. Acele Et! (Hurry Up!)	31
1.1.5. EBEVEYN KABUL-RED (EKAR) KURAMI	32

1.1.5.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu (Warmth Dimension)	33
1.1.5.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu (Control Dimension)	34
1.1.5.3. EKAR Kuramının Alt Alanları	35
1.1.5.3.1. Kişilik Kuramı	35
1.1.5.3.1.1. Düşmanlık Ve Saldırganlık	37
1.1.5.3.1.2. Bağımlılık Veya Savunucu Bağımsızlık	37
1.1.5.3.1.3. Öz Saygı	37
1.1.5.3.1.4. Öz Yeterlik	38
1.1.5.3.1.5. Duygusal Tutarlılık	38
1.1.5.3.1.6. Duygusal İfade	38
1.1.5.3.1.7. Dünya Görüşü	39
1.1.5.3.2. Başa Çıkma Kuramı (Coping Theory)	39
1.1.5.3.3. Sosyokültürel Sistemler Alanı	39
1.1.6. EBEVEYN KABUL-REDDİNİN KİŞİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	40
1.1.7. BABA ÇOCUK İLİŞKİSİNDE ALGILANAN KABUL-REDDİN BİREYİN PSİKOLOJİK GELİŞİMİ VE UYUMUNA ETKİSİ	42
1.1.8. EBEVEYN KABUL-REDDİ VE EMPATİ	43
2. GEREÇ VE YÖNTEM	45
2.1. YÖNTEM	45
2.2. GEREÇ	46
2.2.1. SOSYODEMOGRAFİK VERİ TOPLAMA FORMU	46
2.2.2. EBEVEYN KABUL-RED/KONROL ÖLÇEĞİ (EKRÖ/K)	46
2.2.3. ÇOCUKLUK DÖNEMİ KARARLARI ÖLÇEĞİ (ÇODKÖ)	48
3. BULGULAR	51
4. TARTIŞMA	58
5. SONUÇ	66
6. ÖZET	68
7. ABSTRACT	69

8. KAYNAKLAR	70
EKLER	84
ÖZGEÇMİŞ	99

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo I: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Oluşturduğu Gruplara İlişkin Temel Demografik Bulgular	51
Tablo II: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Baba EKRÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANOVA Sonuçları	52
Tablo III: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Baba EKRÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANOVA Sonuçları (Multivariate Tests).....	52
Tablo IV: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Eğitim Kontrol Altına Alınarak Baba EKRÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANCOVA Sonuçları.....	53
Tablo V: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Eğitim Kontrol Altına Alınarak Baba EKRÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANCOVA Sonuçları (Multivariate Tests)	53
Tablo VI: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Eğitim Kontrol Altına Alınarak Baba EKRÖ Sonuçları (Tests of Between-Subjects Effects)	54
Tablo VII: Çalışma ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANOVA Sonuçları	55
Tablo VIII: Çalışma ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANOVA Sonuçları (Multivariate Tests)	56
Tablo IX: Çalışma ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili Eğitim Kontrol Edilerek Elde Edilen MANCOVA Sonuçları	56
Tablo X: Çalışma ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili Eğitim Kontrol Edilerek Elde Edilen MANCOVA Sonuçları (Multivariate Tests).....	57

EKLER

EK 1: Görüşme Talep Formu	84
EK 2: Bilgilendirilmiş Onam Formu	85
EK 3: Sosyodemografik Bilgi Formu	86
EK 4: Yetişkin EKRÖ/K Baba Formu	91
EK 5: Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği (ÇODKÖ)	94

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çocuk istismarı, kişinin bütün hayatını etkileyebilen, tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psiko-sosyal kapsamda incelenmesi gereken, karmaşık nedenleri olan ve trajik sonuçlara yol açabilen ciddi bir sorundur (Kara ve ark., 2004). Çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesine, sağlıklılık durumunun tehlikeye girmesine de neden olabilmektedir (Taner ve Bahar, 2004; Akduman ve ark., 2005).

Çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum amacıyla kullanılması, fuhuş ve pornografi gibi suçlarda cinsel obje olarak ticari amaca alet edilmesi olarak tanımlanan cinsel istismar, eski tarihlerden beri bilinen bir konudur (Polat, 2000; Nurcombe, 2000) Fakat bununla birlikte son yıllarda çocukluk cinsel istismarında bir artış söz konusudur (Johnson, 2000).

Cinsel saldırıların mağdurların hayatını önemli ölçüde etkileyebilmesi, araştırmacıların dikkatlerini cinsel saldırının temelini oluşturan etkenlere yöneltmiştir. Cinsel saldırıların ortaya çıkmasında ağır basan risk etkenlerini ortaya koyabilmek için de araştırmacılar cinsel saldırganlar ile yapılan çalışmalara yoğunlaşmıştır. Cinsel suçların ortaya çıkmasında pek çok faktör etkilidir. Faillerin tedavisini başlatabilmek, gerekli önlemleri alabilmek ve erken müdahaleyi sağlayabilmek için, suçlu profilinin ve mağdur özelliklerinin tespit edilmesi ve suç motivasyonunun belirlenmesi gibi cinsel suçların altında yatan özelliklerin anlaşılması önem kazanmıştır. Literatürde çocuklara cinsel istismarda bulunan kişileri inceleyen çok sayıda çalışma ve teori bulunmaktadır. Son zamanlarda biyolojik, psikolojik ve kişilerarası ilişkileri içeren birçok faktörün pedofilik eğilimin ortaya çıkmasına yol açabileceğini belirten teoriler geliştirilmiştir (Whitaker ve ark., 2008; Hall ve Hirschman, 1992). Bazı teoriler, pedofilik eğilimin ortaya çıkmasında gelişimsel, ailesel ve çevresel faktörlerin etkileşim şeklinde işlev gördüğüne vurgu yapmıştır (Hall ve Hall, 2007; Marshall, 2007).

İstismar, genellikle çocuğun en yakınındakiler tarafından yapılıyor olması nedeniyle tekrar edilebilir olma ihtimali yüksek olup tespit edilebilmesi ve tedavi edilmesi en zor olan travma şeklidir. Bu nedenle, çocuk-aile iletişimi, çocuk istismarının önüne geçilmesinde önemli bir boyuttur. Suç işleme eğiliminin ve saldırgan davranışların nedenleri arasında, kişinin kendisinin de çocukluğunda istismara maruz kalması, anne-babanın çocuğa yönelik tutumları, çocuk üzerindeki gözetim ve denetimi, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailede var olan davranış bozukluğu, anne-baba veya kardeşlerin saldırgan davranışlar göstermesi ve bu tür davranışların aile tarafından onaylanması gibi çeşitli tutum ve davranışlar sayılabilmektedir (Hawkins ve Catalano, 1992; Faraone ve ark., 1991).

Çocukluk dönemindeki yaşantıların kişilik ve psikolojik uyum üzerindeki önemi ve insan hayatının şekillenmesi üzerindeki etkisi, hemen hemen tüm psikolojik kuramlarda ileri sürülmüştür. *Eric Berne* tarafından ortaya atılmış olan Transaksiyonel Analiz Kuramı'na göre kişilik ve hatta insan yaşamı, çocukluk dönemi yaşantıları tarafından şekillenmektedir. Kişi, çocukluk dönemindeki yaşantılar sonucunda bir takım "kararlar" almakta ve bu kararlarla birlikte tüm bir yaşamını nasıl yaşayacağını belirlemektedir (Gökçen, 2009).

Ronald P. Rohner (1986)'in ortaya atmış olduğu Ebeveyn Kabul-Red (EKAR) kuramında ise çocuklukta anne-baba tarafından kabul veya reddedilmenin yetişkinlik döneminde kişinin psikolojik uyumunu etkilediği savunulmuştur. Ayrıca çocuklukta anne-babaları tarafından red edilmiş kişilerin yetişkinlikte; saldırgan, bağımlı, düşük benlik-saygısına sahip, günlük yaşamın talepleriyle yeterince başa çıkamayan, duygularını ifade etmekte güçlük çeken, duygusal açıdan tutarsız ve değişken oldukları, dünyaya ve yaşama olumsuz baktıkları öne sürülmüştür (Gökçen, 2009).

Ülkemizde cinsel istismar suçlusu kişilerle bazı çalışmalar yapılmış olsa da çocukluk dönemi kararları ve ebeveyn- kabul reddi kuramı çerçevesinde incelenen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma esas olarak bu eksikliğin giderilmesi doğrultusunda, cinsel istismar suçu işleme davranışında bulunan kişilerin, çocukluk döneminde ne tür “kararlar” almış oldukları ve babalarından aldıkları kabul-red durumları açısından cinsel istismar suçu işlememiş kişilere oranla farklı olup olmadıklarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma ayrıca “çocukluğın” “yetişkinlik” üzerindeki etkisinin anlaşılması konusunda önemli bir katkıda bulunacaktır.

Bu araştırmada, ebeveyn-çocuk etkileşiminin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi göz önüne alınarak, kişinin babasından algıladığı kabul-red durumu ve çocukluk yaşantısı boyunca alınan çocukluk kararları ile işlediği cinsel istismar suçu arasındaki ilişki incelenmiştir. Böylece cinsel istismar suç eğilimi ile babanın algılanan kabul-red davranışları ve çocukluk kararları arasında ilişki bulunup bulunmadığı sınanmak istenmiştir.

1.1.GENEL BİLGİLER

1.1.1. ÇOCUK İSTİSMARI

Çocuk istismarı, tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psiko-sosyal kapsamda ele alınması gereken, karmaşık nedenleri olan ve trajik sonuçlara yol açabilen ciddi bir sorundur (Kara ve ark., 2004). Çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muamele, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1999 yılında; “Çocuğun sorumluluk, güven ve yetenek ile ilgili genel durumunda çocuğun gelişimine, sağlığına, hayatına ve kişilik değerine zarar verebilen, bedensel ve/veya duygusal kötü muamele, ihmal ve her türlü ticari çıkar sağlamak için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar”, olarak tanımlanmıştır (Runyan ve ark., 2002).

Çocuk istismarı, insanlığın başlangıcı kadar eski, herkes tarafından bilinen; fakat çeşitli nedenlerle ortaya çıkarılmayanların sayısının çıkarılanlar kadar olduğu toplumsal ve tıbbi bir sorundur. İstismar, genellikle çocuğun en yakınları tarafından yapılıyor olması nedeniyle tekrar edilebilir olma ihtimali yüksek olup tespit edilebilmesi ve tedavi edilmesi en zor olan travma şeklidir. Bir istismar olgusunun tespit edilmesi, tıbbi ve psikolojik tedavi süreciyle birlikte hukuki işlemleri de zorunlu kılmaktadır (Johnson, 2000).

Çocuk ihmal ve istismarı; bir ebeveyn ya da çocuğun bakımını üstlenen bir erişkin kişi tarafından, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan, toplumsal kurallar ve uzman kişilerce uygunsuz ya da çocuğun biyolojik ve psikolojik bütünlüğüne zarar verici olarak tanımlanan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylemler ve eylemsizlikler ise; çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesine, sağlıklılık durumunun tehlikeye girmesine neden olabilmektedir. İhmal ve istismarın bu olumsuz sonuçları ise sadece aileleri değil; toplumu, toplumsal kuruluşları, hukuki sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyebilmektedir (Taner ve Gökler, 2004; Akduman ve ark., 2005).

1.1.1.1. Çocuğun Cinsel istismarı

Çocuğa yönelik cinsel istismar; çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum amacıyla veya fuhuş ve pornografi gibi suçlarda cinsel obje olarak ticari amaç için kullanılmasıdır. Cinsel istismar; genital bölgelere dokunmaktan başlayıp teşhircilik, röntgencilik, ırza geçmeye kadar suç sayılabilecek tüm davranışları içerebilmektedir. Cinsel istismarın oluşabilmesi için çocuğun rızası olup olmadığına bakılmaz, mutlaka şiddet içermesi gerekmez (Polat, 2000; Nurcombe, 2000). *Ceylan ve arkadaşlarının* (2009) yaptığı bir araştırmada, istismara maruz kalan çocukların genel olarak hile, tehdit, zor kullanarak veya uyuşturucu ilaçlar verilerek kandırıldıkları ortaya çıkmıştır.

Cinsel istismar mağdurları içerisinde kızların sayısının, erkeklere oranla üç kat daha fazla olduğu görülmüştür (Kara ve ark., 2004; Dubowitz, 2002). Bu istatistiklerde erkek çocukların istismara uğrama oranlarının daha az olması durumu, erkek çocukların istismarının açığa vurulmasının kızlara oranla daha az olabilmesinden ileri gelmektedir (Finkelhor, 1994).

1.1.1.2. Çocuğun Cinsel İstismarının Özellikleri

Çocuğa yönelik cinsel istismar, müstehcen telefon konuşmaları, çocukları soyma, seyretme (voyörizm; röntgencilik), cinsel organlarını gösterme (ekshibisyonizm; teşhircilik), cinsel ilişkiye tanık etme şeklinde olabilirken; çocuğun yanında mastürbasyon yapma, cinsel organını sürme (frotterizm), çocuğun bedenine cinsel amaçla temas etme, okşama, cinsellik içeren görsel yayınlara araç etme, oral sekse zorlama veya ağza, vajinaya ve/veya anüse penetrasyon gibi çok farklı şekillerde de olabilmektedir (Ceylan ve ark., 2009).

Türkiye’de çocuklara yönelik cinsel istismar konusunda yapılan bir çalışmada, istismara uğrayan çocuklarda yaş yükseldikçe birden çok istismar şekline maruz kalma ihtimalinin de artıp fiziksel bütünlüğün bozulduğu tespit edilmiştir. Özellikle kız çocuklarında yaşın artmasıyla birlikte istismarın vajinal penetrasyon şeklinde gerçekleşme olasılığının da arttığı görülmektedir. Ayrıca görülen istismar eylemlerinde kız çocuklarında dokunma-okşama ve öpmenin, erkek çocuklarda ise anal sürünmenin daha yüksek oranda gerçekleştiği tespit edilmiştir (Akbaş ve ark., 2009).

Cinsel istismar olaylarının %60-%70’inin ebeveynler, akrabalar, öğretmenler, komşular ya da otorite figürleri gibi çocuğun tanıdığı ve güven duyduğu kişiler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir (Taner ve Gökler, 2004). İstismar mağduru çocukların ailelerinin ortak özellikleri ise ebeveynlerin boşanmış ya da ölmüş olma, düşük eğitim ve sosyo-ekonomik düzeye sahip olma ve çoğunlukla babaların ilgisiz ve uzak olması olarak gözlemlenmiştir (Aktepe, 2009; Murray, 2000).

Cinsel istismarcılar içerisinde pedofililerin çocukla cinsel aktiviteye girmek için genellikle zor kullanmadan, aktivitelerine öncelikle masum dokunmalar daha sonrasında müstehcen dokunuşlarda bulunma, cinsellik içeren açık resimler gösterme, porno izletme gibi aktivitelerle çocuğu duruma alıştırmaya ve duyarsızlaştırma yoluyla eylemlerini gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir (Abel ve Harlow, 2001). Pedofililerin eylemlerini genellikle planlayarak gerçekleştirdikleri, çocuklara yaklaşmak için eylemden bir süre öncesine kadar çocuğun ve ailenin güvenini kazanacak bir izlenim yaratarak genellikle bakıcılık, spor hocalığı, servis şoförlüğü gibi mesleklerde ya da komşu gibi yakın konumlarda olmaya çalıştıkları bildirilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Bu nedenle pedofili bireylerin eylemlerini gerçekleştirmek için tercih ettiği yerler çoğunlukla çocuğun kendini güvende hissettiği ve önceden bildiği yerler olmaktadır. Mekana göre istismar edilme durumuna bakıldığında küçük çocuklar ve kız çocuklarının sıklıkla kendi evlerinde ya da failin evinde, daha büyük yaştaki çocuklar ve erkek çocukların ise daha çok ev dışındaki ağaçlıklar, okul, otel, yol kenarı, sokak, ıssız alan gibi yerlerde istismar edildikleri görülmüştür (Hall ve Hall 2007; Marshall, 2007).

Cinsel istismar sık rastlanan ve uzun yıllar devam edebilen bir durum olmakla birlikte çoğunlukla gizli kalmaktadır. Bu nedenle cinsel istismar ile ilgili araştırma sonuçlarında cinsel istismarın yaygınlığı konusunda bildirilen oranlarda büyük farklılıklar oluşmaktadır. Bunun nedeni çoğu kez saldırganın ve toplumun baskısı olmaktadır (Abarbanel ve Richman, 1990). Birçok çocuk, anlattıklarına inanılmayacağı, olay nedeniyle suçlanacakları ya da cezalandırılacakları ve zarar görecekları düşüncesiyle tekrar tekrar istismara maruz kalmaktadır. Bu nedenle bildirilen ya da kendiliğinden açığa çıkan vakaların yaygınlığının gerçek sonuçlarının çok daha yüksek oranlarda olduğu ve cinsel istismar vakalarının sadece %15’inin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çocuğa yönelik cinsel istismar, cinsel suçlar içerisinde oldukça yaygın olup (Finkelhor, 1999) farklı kaynaklarda

bu oran %17 ile %54 arasında değişebilmektedir (Nadesan, 2000). Ayrıca cinsel istismar mağdurlarının %53'ünün 14 yaşın altında olduğu bildirilmektedir (Fergusson ve ark., 1996). 1990'ların sonunda Danimarka'da bu konuda yapılan bir araştırma, 15 yaş altındaki çocuklarda cinsel istismar olduğu iddia edilen vakalarla ilgili bilgi toplamayı amaçlamış ve ortalama yıllık insidansı, Ulusal Hasta Kayıtlarına göre her 1000 çocuk için 0.06 olarak tespit edilmiştir. Ulusal Suç Kayıtlarına göre ise bu oran her 1000 çocukta 0.5 olarak bulunmuştur (Helweg-Larsen ve Larsen, 2005). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) çalışma sonuçlarına göre, kız çocuklarının erkeklere oranla daha fazla cinsel istismara uğradığı, istismar mağduru olma oranlarında da yaşla birlikte artış olduğu, cinsel istismar olgularının %27'sinin ensest olduğu bildirilmiştir (Shields ve ark., 2005). Ayrıca aynı araştırmada kız çocuklarının %12-32'sinin, erkek çocuklarının ise %3-16'sının 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Mitchell ve ark., 2005). *Sigelman*'a göre kişinin yaşam boyu cinsel saldırıya maruz kalma olasılığı kadınlarda %34.8 iken, erkeklerde %20.9 oranındadır (Siegelman ve ark., 1984). *Siegel*'e göre ise kadınlarda bu oran %16.7 iken, erkekler için %9.4 olarak belirlenmiştir (Siegel, 1987). *Koss*'un yaptığı bir araştırmada ise; erişkin kadınların %20'si, üniversite öğrencilerinin %15'i yaşamlarının bir döneminde cinsel istismar veya saldırıya maruz kalmaktadır (Koss, 1998).

Ülkemizde çocuğa yönelik cinsel istismar konusundaki araştırmalar uzun süre sınırlı kaldığından bu konuda sağlıklı sonuçlar bulunmamaktadır (Seto ve Eke, 2005). Çocuk Koruma Kanunu ve Yeni Türk Ceza Kanununun 2005 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte cinsel istismar konusundaki hassasiyet büyük ölçüde artmış, istismar mağdurları, onların aileleri ve toplum üzerindeki etkilerine ilişkin farkındalık oluşmaya başlamıştır (Firestone ve ark., 2005).

1.1.1.3. Aile İçi Cinsel İstismar: “Ensest”

Evlenmeleri hukuksal, dini ve ahlaki açılarından yasaklanmış, yakın kan bağı bulunan bir kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunmaları “ensest” olarak tanımlanmaktadır. Ensest, cinsel sapkınlık ya da “akraba aşkı” olarak da adlandırılabilir (Ekşi, 1999). Ensest, eski tarihlerden beri hep yasaklı bir tabu olarak görülmüştür. Büyük çoğunlukla çok yakın akrabalar tarafından gerçekleştirilmiş olması nedeniyle toplum tarafından ayıplanan bir durum olmakta ve genellikle gizli tutulmaktadır. Klasik ensest ilişki, sadece kan bağına dayanmaktadır. Bireyin kendini en güvenli hissettiği ebeveyn bağından oluşmuş olduğu ensest ilişki, uzun yıllar boyunca önemsenmemiştir (Ovayolu ve ark., 2007).

Cinsel saldırı olguların büyük bir çoğunluğunda saldırgan, mağdurun daha önceden tanıdığı bir kişi olmaktadır. Bu konuda yapılan farklı çalışmalarda da saldırganların önemli bir oranının mağdur tarafından bilinen kişiler oldukları tespit edilmiştir (Berkowitz, 1992). *Oaksford ve Frude* (2001)'in yaptığı bir çalışmada saldırganların mağdur tarafından tanınma oranının %68 olduğu, %21'inin ise aile içi cinsel istismar şeklinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. *Gallagher ve arkadaşları* (2002) tarafından yapılan farklı bir çalışmada ise çocuklara yönelik saldırıların %44'ünün tanıdık, %13'ünün ise çocuğun daha önceden gördüğü biri tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir. *Saunders ve arkadaşlarının* (1989) çalışmasında ise ensest oranı 1/4 olarak tespit edilmiştir. Ensest saldırılarında, saldırgan rollerine bakıldığında saldırıların 1/3'ünün ebeveynlerden birisi (Eliot

ve Briere, 1994), büyük çoğunluğunun ise babalar tarafından gerçekleştirildiği bildirilmektedir (Finkelhor, 1994). Ensestin oluşmasının önlenmesi için risk faktörlerinin bilinmesi oldukça önemlidir.

Ensest İçin Risk Faktörleri;

- Alkol bağımlısı baba,
- Annenin hasta olması veya evi terk etmesi,
- Çocukların yetişkinlerle aynı odayı ya da yatağı paylaşmaları,
- Kız çocuklarının babalarından ayrı yaşamaları sonrasında babanın kız çocuğunu yetiştirmiş olarak görmesi,
- Aile bireylerinde görülen psikiyatrik bozukluklar,
- Annenin gece çalışmak zorunda olması nedeni ile çocukların bakımını babanın ya da üvey babanın üstlenmesi,
- 6-8 yaşlarında ve kız çocuk olmak,
- Küçük kız çocuklarında gelişim döneminden kaynaklanan, aniden gelişen baştan çıkarıcı davranışların oluşması,
- Anne veya babanın ya da her ikisinin ailesinde ensest ilişkinin yaşanması,
- İktidarsızlık ve psikopatidir (Karan, 2001; Polat, 2006).

Son yıllarda daha genel bir yaklaşımla çocuğa yönelik cinsel istismar olarak değerlendirilen ensest, sadece cinsel ilişki olarak değerlendirilmeyip daha geniş anlamda cinsel içerikli davranışları da içermesi gerektiği görüşünü kazanmıştır (Kurtay ve ark., 2004).

1.1.1.4. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerinde Etkileri

Cinsel istismar, çocuklarda kısa dönemde ve uzun dönemde olumsuz sonuçlara yol açabilen bir halk sorunudur. Kişide, emosyonel durum, depresif duygu-durum, cinsel yaşam ve kişilik gelişimi üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Ensestin çocuk üzerinde yarattığı etki ise çocuğun saldırganla olan ilişkisine, fiziksel zararın varlığına, seksüel aktivitelerin şekline, şiddet kullanımına, çocuğun işbirliğine, çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine, yaşına, yaşanan travma öncesi psikolojik durumuna ve ailenin olaya tepkisine bağlı olarak değişebilmektedir (Ovayolu ve ark., 2007).

Çocuğun yaşadığı travmaya tepkisi uzun vadede ve kısa vadede ortaya çıkabilmektedir. Cinsel istismara uğrayan çocukluklarda; kaygı bozuklukları gibi sendromlar kısa süre içinde ortaya çıkabiliyorken (Taner ve Gökler, 2004), uyuşturucu bağımlılığı, frigide, çok eşlilik ve depresyon gibi uzun dönem sonuçlarının da olabildiği ifade edilmiştir (Kurtay, 2004). Korku, depresyon, dikkat eksikliği, dürtü kontrol bozukluğu, hiperaktivite bozukluğu, ikincil enürezis ve enkoprezis (Elliot ve Peterson, 1993), davranış problemleri, okul problemleri, cinsel problemler, cinsel istismarla birlikte sıklıkla ortaya çıkan tepkilerdir. Öfke tepkileri, konversiyon tepkileri, karşı olma, karşı gelme bozukluğu cinsel istismara uğramış çocuklarda yüksek oranda

rastlanılan durumlardır (Gorey ve Leslie,1997). Yapılan bir çalışmada çocuklukta cinsel istismara uğramış erişkin kişilerdeki majör depresyonun, çocuklukta yaşanan travma ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Taner ve Gökler, 2004). Ayrıca Borderline Kişilik Bozukluğu (Sınır Kişilik Bozukluğu) saptanan kişilerin %70-80'inde, Dissosiyatif Bozukluğu (çoklu kişilik bozukluğu) bulunan kişilerin ise %85-90'ında çocukluk çağında cinsel istismar öyküsü tespit edilmiştir. Ayrıca cinsel istismarda bulunan kişilerin %60-95'inin de çocukluklarında cinsel istismar bulgusuna rastlanılmıştır (Görker ve ark., 2000). Cinsel istismar olayıyla birlikte çocukta fobiler ve uyku bozuklukları, kız çocuklarında erkek çocukların yanında tedirginlik hissi ve kaygı belirtileri, bulantı, kusma, karın ağrıları, baş ağrıları gibi sorunlar, parmak emme, tırnak yeme gibi davranışlar da sık görülebilmektedir. Daha büyük çocuklarda; travma sonrası, aile fertleri ile yaşanan olaylardan kaynaklanan suçluluk hissi ve depresyon görülebilir (Kurtay, 2004). Ayrıca cinsel istismar geçmişi bulunan kişilerde, içe dönük olma ve hiç bir işe yaramama duygusu gibi olumsuz duygular da yaşanabildiği gibi bazı çocuklarda intihara teşebbüs bile olabilmektedir. Bu gibi çocukların gelecek hakkında olumsuz düşüncelerinin ve düşük benlik saygısının oluştuğu da gözlemlenmiştir (Polat, 2000). Adolesanlarda ise; okulda akademik başarıda düşüşler ve davranış problemleri, suça yönelimde artış, konversif durumlar, panik ataklar (homoseksüel saldırı yaşayan erkek çocuklarda izlenir) görülebilmektedir. Yine bu dönemdeki kişilerde travma sonrası kirli ve değersiz olma hissi oluşabilmektedir (Kurtay, 2004).

Cinsel istismar mağduru çocukların cinsel duygu ve tutumları normal gelişimlerinden sapabilir ve yüksek riskli cinsel eylemler gibi uygun olmayan biçimler alabilir (Polat, 2000). Adolesan kızlarda; mazoistik çok eşli cinsel yaşam (bilinçsiz fantezilerine hitap ettiği için) tercih edebildiği gözlemlenirken, genital hasar, zührevi hastalık ve hamilelik gibi fiziksel zararlar da oluşabilmektedir (Kurtay, 2004). Cinsel taciz öyküsü olan çocuklarda cinsel yaşamın erken başladığı, çok eşliliğin tercih edilebildiği ve daha fazla cinsel saldırıda bulundukları da bildirilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Cinsel tacize uğrayan bazı çocukların yeni ilişkilerini cinsellik üzerine kurdukları görülmektedir. Bu tarz çocuklar genellikle, yetişkin olduklarında kendileri de cinsel istismar uygulayabilmekte ya da ticari amaçla cinselliklerini kullanabilmektedir (Kurtay, 2004; Hancı, 2002). Cinsel istismarda, istismarla birlikte; yaşanan travmatik cinsellik, ihanete uğramışlık duygusu, güçsüzlük/baş edememe, stigmatizasyon (damgalanma) olmak üzere dört travmatik dinamik bulunmaktadır. Bu dinamikler, yaşanan travmatik olayın etkilerini ağırlaştırır, çocuğun benlik algısında değişmelere, duygulanım sürecinde bozulmalara yol açar; çocuğun dünyasına, kognitif ve duygusal uyumuna zarar verir (Davis ve Jackson, 2000). Cinsel istismara uğrayan çocuklarda olayla ilgili kabuslar, tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler, uyku-yeme bozuklukları ve konsantrasyon güçlüğü (karanlık olayı çağrıştıracak ya da kabus göreceğini düşündüğü için uyumak istemez), ani öfke patlamaları görülebilir. Olayı anımsatan kişilere ve objelere karşı yoğun tedirginlik, korku ya da kaçınmayla da karşılaşılabilir (Kılıç, 2004).

Çocuğun cinsel istismarının en önemli bir diğer sonucu ise cinsel istismar sırasında ya da sonrasında çocuğun hayatını kaybetmesidir. Çocuğun cinsel istismarının ölüm ile sonuçlandığı olgulara çok ender rastlanılmaktadır. Bu tür olgularda çoğu kez öldürmenin esas amaç olmadığı; ölümün, ağız ve burnun el veya bir cisim ile kapatılarak, ya da boyun, göğüs, karın bölgesine şiddetli baskı uygulanması yolu ile kişinin direncini kırmak ve yardım istemesini engellemek amacıyla yapılan girişimler sırasında meydana geldiği tespit edilmiştir (Aykaç, 1993). Fakat bazı ölüm olgularında, saldırganın en büyük suç delili olan mağduru ortadan kaldırmak amacıyla bağla ya da elle boğma, kafaya sert bir cisim darbesi ya da kafayı sert bir zemine çarpma gibi

eylemlerin gerçekleştirilebildiği de gözlemlenmiştir (Demirci ve ark., 2009).

Çocuk ve ergenlerde cinsel istismarın fiziksel şiddetle birlikte gerçekleşmesi, istismar edenin öz ya da üvey baba olması, tacizin uzun süredir devam ediyor olması ve istismarda penetrasyonun gerçekleşmesi cinsel kötüye kullanımın olumsuz sonuçlarını arttıran önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Türkbay ve ark., 1997). Çeşitli kaynaklar, çocukluk çağı cinsel istismarlarının çocuğun tanıdığı, güvendiği yakın akrabaları, özellikle de aile üyelerinden biri tarafından, güç ve tehdit kullanılmaksızın gerçekleştiğinde daha travmatik bir etkiye neden olduğunu bildirmektedirler (Erdoğan ve ark., 1998; Kayır ve Şahin, 1998; Şahin, 2001). *Yüksel*, çocukluk çağında, aile üyelerinden biri veya bir yabancı tarafından fiziksel, cinsel veya duygusal istismar yaşamış olmanın her zaman psikolojik travmaya neden olan temel etkenler arasında mutlaka yer alması gerektiğini ifade etmiştir (Yüksel, 1998).

1.1.2. CİNSEL SALDIRGAN PROFİLİ

Cinsel saldırganlık, günümüzün hızla artan ve ciddi boyutlara ulaşan sosyal bir sorundur. Cinsel bir davranışın ötesinde cinselliğin bir güç göstergesi olarak da kullanıldığı cinsel saldırganlık suçu, araştırmacıları cinsel saldırı suçunu önleme ve suçlu tedavisi yönündeki çalışmalara yönlendirmiştir. Bu çalışmaların ilk basamağını suçlu ve mağdur profilini ortaya koyma ve suçun niteliklerini tanımlama çalışmaları oluşturmaktadır (Holmes ve Holmes, 2002).

Cinsel istismarcılarla ilgili yapılan araştırmalar, cinsel istismar suçlarının birçoğunun genç yaşlarda suç işlemeye başladığını göstermiştir. Bu nedenle küçük yaşlarda cinsel suç eğilimi olan kişilerin tespit edilmesi ve risk grubunda yer alan bu kişilere erken müdahale edilmesi, cinsel suç sayılabilecek davranışların yetişkin döneminde de tekrarlanmasını önlemesi bakımından etkili olacağı düşünülmektedir (Vandiver ve Tekse, 2006).

Çocuğa yönelik cinsel istismarda bulunanların yaklaşık olarak yarısının cinsel aktivitelerine ergenlik yıllarında başladığı bilinmekle birlikte, ergenlik yıllarında cinsel davranış bozukluğu gösteren kişilerin hepsinin erişkin yıllarında cinsel istismar suçlusu olacağını göstermeyeceği belirtilmiştir. Fakat ergenlik yıllarında çocuklarla cinsel aktivitelere girilmesinin sadece ergenlik yıllarına ait cinsel davranış bozukluğu olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu dönemde cinsel olarak suç sayılabilecek bir davranış fark edildiğinde, suçun oluşmaması için önleyici ve destekleyici tedbirler alınıp tedavi çalışmalarına başlanılırsa, kişi için erişkin yıllarında ortaya çıkabilecek problemlerin önüne geçilebilir (Bagley ve ark., 1994). ABD verilerine göre 12 yaş altı çocuklara yapılan cinsel istismarlarının %40'ı ergenler tarafından yapılmaktadır (Snyder, 2000).

Cinsel istismar faillerinin büyük çoğunluğunun erkek, kadın oranının ise genel yüzdelik içinde %1-6 oranında olduğu bildirilmiştir (Green, 1996). *Abel ve Harlow*, 4007 kişiyle yaptıkları araştırmanın sonucuna göre, çocuklara cinsel istismarda bulunanların sadece %1'inin kadın olduğunu tespit etmişlerdir. Fakat bu oranın, cinsel istismar suçu işleyen kadınların bildiriminin genel olarak düşük olması nedeniyle gerçek oranı yansıtmadığı belirtilmektedir. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre pedofili tanısı alan kişilerin %40'ı ergenlik yıllarında da çocuklara yönelik cinsel istismar eylemi gerçekleştirmiştir (Abel ve Harlow, 2001; Vandiver ve Kercher, 2004). Yapılan çalışmalarda, diğer cinsel saldırı suçlarına oranla pedofilik bireylerin daha büyük yaş

grubunda oldukları, cinsel suç eylemlerini gerçekleştirme yaşlarının ise ortalama 40-70 civarında olduğu gösterilmiştir (Dickey ve ark., 2002).

Cinsel saldırılarda amaç genellikle cinsel doyumdan daha çok, karşı tarafa zarar vermeye yöneliktir. Örneğin bazı saldırganların motiveleri; mağduru aşağılamak, emretmek, itaat edilmesini beklemek, acı çektirmek, güç göstermek gibi eylemleri içerir (Schneider ve ark., 1994). Cinsel saldırganlık suçu diğer şiddet suçlarına nazaran daha yaygın ve daha hızlı artış göstermektedir. Ayrıca en gizli kalmış şiddet suçu olarak da bilinmektedir. Bu nedenlerle cinsel saldırı suçu, çok fazla araştırmaya konu olmaktadır (Dunn ve Gilchrist, 1993). Cinsel saldırılar çoğu kez saklanmakta ve bildirilmemektedir. Cinsel saldırı olgularının %20-50'si yetkililere bildirilmediğine dair bazı görüşler bulunmaktadır (Polat ve ark., 1997). Cinsel saldırı olgularının farklı nedenlerden ötürü yarısından daha azının bildirildiği ve bunların %5-10'dan daha azının değerlendirildiği belirtilmektedir (Yavuz ve ark., 1997). Cinsel suçların bildirilmesiyle ilgili sayısal sonuçlar dikkate alındığında, saldırganların karakteristik özelliklerinde farklılıklar olduğu düşünülmektedir (McClintock, 1995).

Saldırgan profili çıkartabilmek için yapılan araştırmaların sayısı az olsa da, Türkiye'de ve yurt dışında yapılan çeşitli çalışmalarda cinsel istismarcıların çoğunlukla genç yaşlarda, genellikle bekar, eğitimi ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük, çoğunlukla mağdurun tanıdığı ve bir bölümü ise çeşitli psikiyatrik tanısı olan erkekler olduğu düşünülmektedir (Cantürk ve Koç, 2010). Bu konuda yapılan başka bir çalışmada da çocukluk çağı cinsel istismarında, istismarcıların büyük oranda erkek ergenler olduğu bildirilmiştir (Galli ve McElroy, 1999). Cinsel istismar failleri genellikle düşük eğitim ve sosyo-ekonomik düzeye sahip olup aileleri genellikle tek ebeveyn den oluşmaktadır. Birçoğu çocukluklarında aile içerisinde şiddete maruz kalmış ya da cinsel istismara uğramışlardır (Tardif ve ark., 2005). Cinsel istismar suçlularının kendilerinin de çocukluklarında cinsel istismara maruz kalma olasılığının yüksek olduğu birçok çalışmada tespit edilen bir bulgudur (Packard ve Rosner, 1985). Cinsel istismar suçlusu ergenlerle ilgili yapılan araştırmalarda bireysel özellikler, ailesel değişkenler ve sosyo-ekonomik faktörlerin, ergenlerin cinsel suç davranışına etkisi olabildiği görülmüştür. Özellikle çocuklukta fiziksel/cinsel istismara maruz bırakılma, aile işlevlerinde bozukluk, alkol/madde kötüye kullanımı, yaşımdan önce erotik bilgilere maruz kalma, nöro-biyolojik ve psikiyatrik faktörlerin ergenlerin cinsel istismar suçunu daha yüksek sıklıkta etkilediği tespit edilmiştir. Kötüye kullanıma maruz kalma, gelecekteki suç davranışı açısından risk faktörü olmakla birlikte suç davranışında bulunan ergenlerin %20-50'sinde çocukluk döneminde fiziksel istismar, %10-80'inde cinsel istismar hikayesine rastlanılmıştır. Fakat çocukluk döneminde istismara maruz kalanların çoğunluğu suç işlememektedir (Pratt ve ark., 2001).

Ergenlik döneminde cinsel istismar suçu işlemiş kişilerin aileleri incelendiğinde; cinsel gerilimin yadsınması, annelerin yüksek oranda nörotik belirtiler sergilemesi ve seksüel patoloji varlığı olması gibi bazı ortak özelliklere rastlanılmıştır. Ayrıca bazı çalışmalarda cinsel istismar suçu işleyen kişilerde çocukluk döneminde erotik bilgilere maruz kalma durumu tespit edilmiştir (Pratt ve ark., 2001). Ergen cinsel istismarcıların ise annelerinin genellikle düşük eğitim düzeyine sahip oldukları görülmüştür (Wijk ve ark., 2006).

Cinsel istismar olgusu ile ilgili araştırmalarda, erkek çocuklarının cinsel şiddet eğilimiyle, yaşanmış cinsel istismar arasında belirgin bir ilişki olduğu bildirilmiştir (Groth ve ark., 1977). Cantürk ve Koç (2010), tarafından yapılan araştırmada, çocukluklarında fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalan sanıkların oranı her iki durum için de %12.86 olarak tespit edilmiştir. Zeka seviyesinin normalin altında olması ile suç işleme

potansiyeli arasındaki ilişki uzun süredir tartışılmakla birlikte, mahkum edilmiş cinsel suçlular ile cinsel suçlu olmayan suçluların IQ seviyeleri arasındaki farka bakan bir çalışmada gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Guay ve ark., 2005). Cinsel istismar suç olgularında suçlular ruhsal yönden değerlendirildiğinde, olguların %25-36'sında zeka geriliği veya akıl hastalığı tanısı tespit edilmiştir (Doğan, 1986). Yetişkinlere yönelik cinsel saldırılarda saldırganların saldırı esnasında alkol kullanımları, çocuklara yönelik cinsel saldırılardan daha fazla görülmektedir (Gudjonsson ve Sigmundsson, 2000).

Bir otorite figürü tarafından uygulanan cinsel istismar klinik çalışmalara göre oldukça yaygın bir durumdur. Evliliklerinde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %27'sinin iki kez, %53'nün ise ikiden fazla aile dışından biri tarafından, özellikle; bakıcı, öğretmen, doktor, psikiyatrist veya din adamı gibi otorite olarak kabul edilen bir kişi tarafından istenmeyen bir cinsel ilişkiye maruz kaldıkları bildirilmiştir (Van der Kolk, 1989). Güney Afrika'da yapılan bir çalışmada ise aile dışı cinsel istismar faillerinin %33'lük bir oranla öğretmenler olduğu görülmüştür (Jewkes ve ark., 2002). Cinsel istismar vakalarıyla yapılan bazı klinik çalışmalarda ise ensest saldırı vakaları oranının %21-25 olduğu belirtilmektedir (Saunders ve ark., 1989). Bu konuda yapılan *Fischer ve McDonald* (1998)'in çalışmasında ise vakaların %56'sını aile dışı saldırılar oluştururken, %44'ünü aile içi cinsel saldırılar oluşturmaktadır. Araştırmalar ensest olgularının yalnızca %10'unun adli makamlara bildirildiğini göstermiştir (Magaheas ve ark., 1998). Ensest ilişkilerinde mağdur, genellikle kız çocuklarıdır. Öz baba-kız ensesti en sık görülen ensest tipi olarak bilinmektedir (Bushnell ve ark., 1992). *Haffejee* (1991)'nin çalışmasında çocukluk çağında cinsel istismara uğramış 37 vakanın %23.67'sinde saldırgan baba, üvey baba veya amca gibi çocuğun çok iyi tanıdığı biridir. Bir diğer çalışmada ise ensest vakalarının %21.5'inde saldırgan baba, tüm çocuk cinsel istismar vakalarının %45.3'ünde ise saldırgan, aile üyelerinden biri olarak bulunmuştur (Glasser ve ark., 2001).

Cinsel saldırıda bulunanların genel sabıka ve geçmiş cinsel saldırı olayı oranları yüksek bulunmuştur (Rice ve Harris, 1997). Ensest saldırganlarının ise geçmiş suç oranları, aile dışı çocuk tacizcilerine ve yetişkine yönelik cinsel saldırıda bulunanlara nazaran daha düşüktür. Yetişkine yönelik cinsel saldırıda bulunanların geçmiş suç türleri cinsellik içermeyen diğer şiddet suçlarını da kapsarken, çocuk tacizcilerinin suç geçmişleri cinsel suçlarla sınırlıdır (Porter ve ark., 2000).

Çocuğa yönelik cinsel istismarda bulunan kişilerin eylemlerinin sıklıkla önceden planladığını, nadir olarak aniden gelişen bir cinsel eylem olarak ortaya çıktığı bildirilmiştir. Genellikle faillerin istismar ettikleri çocukları önceden tanıdıkları, mağdura yakınlaştıkları ve onun istismarı için uygun koşulları hazırladıkları tespit edilmiştir (Hall ve Hall, 2007). *Abel ve Harlow*'un bu konuda yaptığı araştırmanın sonucuna göre cinsel istismar suçlularının %68'i bir aile üyesine istismarda bulunmuştur. Suçluların %30'u üvey veya evlat edindiği çocuğuna, %19'u öz bir ya da daha fazla çocuğuna, %18'i kardeşinin çocuğuna ve %5'i de torununa cinsel istismarda bulunmuştur (Abel ve Harlow, 2001; Vandiver ve Kercher, 2004). Çocuğa yönelik cinsel istismar suçu işlemiş erkeklerin istismarının genellikle kız çocuğa, kadınların ise genellikle erkek çocuğa yönelik olduğu gösterilmiştir. Ayrıca kadınlar genellikle bir erkekle birlikte ortak istismarcı (co-abuser) olarak bulunmakta ve bazıları ise çocukla temasta dahi bulunmamaktadır. Kadınların erkek istismarcılara kıyasla daha genç yaş grubunda oldukları (22-33 yaş), daha fazla psikiyatrik hastalığa sahip oldukları ve bir kişilik bozukluğunun da eşlik etme oranının da fazla olduğu saptanmıştır (Hall ve Hall, 2007).

Tecavüz suçlularının genel davranış özelliklerini ortaya koyan çalışma sonuçları (McCabe ve Wauchope, 2005) literatürdeki genel tecavüzcü tipolojisiyle uyumluluk göstermiştir. Tipolojiye göre tecavüz suçluları; öfke tecavüzcüsü (anger rapist), güç sömürücü tecavüzcü (power exploitative rapist), gücünden emin olmak isteyen tecavüzcü (power reassurance rapist) ve sadist tecavüzcü şeklinde sınıflanabilmektedir. Maruz kalınan cinsel saldırılarda, uygulanan şiddet türleri ve mağduru zorlama bakımından çocuklarla yetişkinler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çocuğa yönelik cinsel istismarda istismarcıların daha az saldırgan, yetişkine yönelik uygulanan cinsel istismarda ise uygulanan şiddetin daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Çocuğa yönelik cinsel saldırıların temel motivasyonu cinsellik iken (Malcolm ve ark., 1993) yetişkine yönelik cinsel saldırıların şiddet, düşmanlık ve öfke motivasyonlu olduğu belirtilmektedir (Gudjonsson ve Sigurdsson, 2000). Irza geçme olgularında saldırganların güç kanıtlamaya yönelik, öfke ve intikam amacına dayalı ve sadistçe ırza geçme motivasyonu ile saldırıya geçtiği bildirilmektedir (Soysal ve Eke, 1999). Ayrıca, saldırganın cinsellikten ziyade güç, kontrol, zorbalık ve/veya hakimiyet aramakta olduğu, olayın motivasyonunda en baskın faktörün güç olup sonrasında hiddet olduğu belirtilmektedir (Packard ve Rosner, 1985). Ayrıca cinselliğin her zaman, güç veya hiddetle birlikte yardımcı etken olarak işlev gördüğü bildirilmiştir (Groth ve ark., 1977).

Bazı ruhsal bozukluklar, suça kadar giden istekleri ve tercihleri oluştururlar. Bütün insanların istek ve ihtiyaçları olmakla birlikte, bazı kimseler istek ve ihtiyaçlarını erteleyemeyip suça yönelirler. Kişilerin suça yönelmesini ise, suç olayından kısa bir zaman önce yaşanan psikik zorlanma ve yüklenme durumları, işlenen suçun cezai yaptırımları, içinde yaşanılan toplumun şiddet ve suça bakışı gibi etkenler belirler. Pervers olgularda kişilerde ortaya çıkan şiddetli dürtü ve isteğin ortaya çıkardığı davranışın nedenleri kişinin kendisinden kaynaklanmaktadır (Dietz, 1992).

DSM III-R sınıflamasında cinsel seçim bozukluklarına tanı koyulabilmesi için;

- Perversif davranışın en az 6 aylık süre boyunca tekrarlanması,
- Kişide şiddetli perversif dürtü ve cinsel yönden uyarıcı fantezilerin bulunması,
- Perversif fantezi ve davranışında süreklilik gözlemlenmesi gereklidir.

ICD-10 sınıflandırmasına göre ise;

- Perversif eylemin cinsel dışavurum için tek yöntem olduğu olgular,
- Uzun süreli ilişkileri içinde aktif cinsel yaşamları sürmekte iken perversif davranışlarda da bulunan, ilişkilerdeki kriz anlarında kontrol güçlüğü yaşayarak denetlenmesi güçleşen, benliğe yabancı hale gelerek (ego-distonik) perversif davranışlara yönelen olgular vurgulanmaktadır. Cinsel seçim bozukluklarında ayırıcı tanı, kişinin perversif davranışı partneriyle yaşadığı genital cinselliğe tercih etmesidir (Praptilias, 1993).

DSM III-R ve ICD-10'un tanımlamış olduğu cinsel seçim bozukluklarının (perversiyon, parafili), eylemin ve dürtünün türüne göre yapılan alt sınıflandırmaları şu şekildedir:

- 1.Fetişizm
2. Fetişistik karşıt giysicilik (Transvestik fetişizm)
- 3.Teşhircilik (Ekshibisyonizm)
4. Cinsel gözetleyicilik (Voyörizm)
5. Pedofili
6. Sadomazokizm
7. Çoğul bozukluklar
8. Sürtünmecilik (Frottörizm)
9. Diğer cinsel seçim bozuklukları

Perversif davranışları tanımlamak için davranışın ve dürtünün niteliğine göre yapılan sınıflandırmalarla birlikte aynı zamanda;

1. Eylemin sıklığı ve yoğunluğu,
- 2.Psişik organizasyonda oynadığı rol,
3. "Ego" ile ilişkisi bağlamının da tanımlanması gerekmektedir (Schorsch ve ark., 1990).

Bütün saldırgan cinsel davranışlar, sapkın nitelikte bir motivasyondan kaynaklanmamakta, adli olguların ancak küçük bir kısmı perversif nitelikte motivasyonla suç işlemektedir. Bu durumdan hareketle, saldırgan cinsel suç sanıkların hepsinin "sapkın" cinsel eylemde bulunan kişiler olarak tanımlanmasının doğru olmadığı söylenebilmektedir. Sapkın davranışlarda ahlaki olarak toplumun onaylamadığı, uyarılma ve doyum isteğinin hakim olduğu cinsel eylemlere güçlü bir dürtü söz konusudur (Geyran ve Uygur, 1996).

1.1.2.1. Pedofili

Çocuğa yönelik cinsel istismarın tıbbi bir tanısı olmamakla birlikte, çocuğa cinsel istismarda bulunan her bireye de pedofili tanısı konulmamaktadır. Ancak çocuklara cinsel istismarda bulunanların %88'inin halihazırda pedofili tanısı aldığı ya da gelecekte alacağı belirtilmektedir (Abel ve Harlow, 2001; Vandiver ve Kercher, 2004). Akran çocuklar arasında, eğlenceye dönük, zor kullanmadan, acı çekmeye ya da herhangi bir utanca sebep olmayan cinsel aktiviteler, çocukların gelişim döneminden kaynaklanan ve kimlik arayışlarıyla ilgili masum deneyimler olarak değerlendirildiğinden cinsel istismar olarak adlandırılmamaktadır (Erdoğan, 2010).

Pedofilik bireylerin özelliklerinin, farklılıklarının ve çeşitlerinin tanınmaları, olası cinsel istismarın olabildiğince kontrol altına alınması açısından önemlidir. Cinsel istismarın tekrar edilme riskinin azaltılmasında pedofilik bireylere uygulanan farmakolojik ve davranışçı tedavi yöntemlerle adli ve klinik incelemelerin birleştirilmesinin en etkili yöntem olduğu bilinmektedir. Fakat pedofilik bireyler için bu yöntemlerin hepsi

kullanılsa dahi bu bireylerin çocuğa olan cinsel eğilimleri değişmemektedir. Bu nedenle cinsel istismarı ortadan kaldırmanın en etkin yolu, oluşmasını önlemektir (Erdoğan, 2010). Cinsel suçluların tedavisi için yapılacak çalışmalarda, pedofilik özellikleri bulunan davranışların, kişilik özelliklerinin ve diğer faktörlerin incelenmesi, bu kişilerin uygun bir şekilde değerlendirilmesi, tedavisi açısından önemlilik taşımaktadır (Bradford, 2006). Pedofililerde obsesif özellikler ve kişiliğin bilişsel çarpıtmalar üzerindeki etkilerine bakılan bir çalışmada, bu kişilerde emosyonel stres bozukluğu, pedofilik kognisyonlar ve diğerleri için endişe duyma faktörleri bulunurken, bu faktörlerin yüksek derecede nörotizizm, düşük dışadönüklük ve yüksek obsesif kompulsiflik özellikleri taşıyan kişilikle yüksek derecede korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir. İleri analizler, negatif afekt ve obsesif kompulsifliğin, pedofililerin davranışlarında etkili olduğunu ortaya koymuştur (Bradford, 2006). Kompulsif, psikoseksüel, karmaşık bir bozukluk olan pedofili, toplumsal etkileri ile çocukların bedensel ruhsal ve zihinsel gelişimleri açısından olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Erdoğan, 2010).

Cinsel istismarın oluşabilmesi için kanunen rıza yaşının altında bulunan bir çocuğun, bir yetişkin tarafından cinsel doyum amacıyla kullanılması, cinsel içerikli bir eylem içerisinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması gereklidir (Çeçen, 2007). Bununla birlikte, kişinin bu cinsel dürtülere göre davranmasının ya da cinsel dürtülerinin veya fantezilerinin bu kişi için belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal sorunlara neden olması tanı için gerekli bulunmaktadır.

Çocuğa yönelik cinsel istismar eylemlerinde pedofililer; çocuk pornosu ya da internet kullananlar ve kullanmayanlar olarak da iki kategoriye ayrılmaktadırlar (Seto ve ark., 2006). Çocuk pornografisi izleyen kişilerin %30-80'inin bir çocuğa cinsel istismar suçu işledikleri bildirilmektedir. Bu araçları kullanan pedofilik bireylerin motivasyonları birbirinden farklılaşmakta olup 5 farklı grupta incelenebilmektedir. Bunlar:

1. Takipçiler: Çocuklarla iletişime geçebilmek için kullananlar,
2. Geziciler: Fiziki temas içermeyen cinsel haz yaşamak için kullananlar,
3. Mastürbatörler: Çocuk porno görüntülerini izleyerek cinsel haz sağlayanlar,
4. Ağcılar: İnternet aracılığıyla diğer pedofilik bireylerle ilişki kurup çocuk pornosu yayan, satanlar,
5. Kombine özellikleri olanlardır (Quayle ve Taylor, 2003).

Pedofili DSM-IV-TR Tanı Ölçütleri

A. Kişinin ergenlik dönemine girmemiş bir çocukla ya da çocuklarla (13 yaşlarında ya da altında olanlarla) en az 6 aylık bir süre boyunca cinsel aktivitelerde bulunma ile ilgili cinsel yönden yoğun uyarıcı fantezilerinin, cinsel dürtülerinin ya da davranışlarının tekrarlayıcı şekilde görülmesi,

B. Cinsel yönden uyarıcı fantezi, cinsel dürtü ya da davranışların kişi için klinik açıdan belirgin bir sıkıntı yaratması ya da toplumsal ve mesleki alanlarda veya önemli diğer işlevsellik alanlarında problem oluşturması,

C. Bu kişinin en az 16 yaşında olması ve A Tanı Ölçütündeki çocuk ya da çocuklardan en az 5 yaş büyük olması.

Not: 12-13 yaşlarındaki kişiyle ile cinsel bir aktivitede bulunan geç ergenlik dönemindeki bir kişiyi buraya katmayınız.

Varsa belirtiniz:

- Cinsel Yönden Erkeklerle İlgili Duyan
- Cinsel Yönden Kızlara İlgili Duyan
- Cinsel Yönden Her İki Cins de İlgili Duyan

Varsa belirtiniz:

Ensestle Sınırlı İse Tipini Belirtiniz:

- Tek Eğilimli Tip (sadece çocuklara ilgi duyar)
- Tek Eğilimli Olmayan Tip

DSM-IV-TR tanı ölçütlerine göre pedofili tanısı konabilmesi için kişinin en az 16 yaşında olması ve cinsel aktiviteye maruz bıraktığı çocuktan en az beş yaş daha büyük olması gerekmektedir (DSM-IV-TR, 2001). Cinsel istismarın oluşması için iki çocuk arasında belirlenen yaş farkı, gelişim dönemlerinde akranlar arasında oynanan cinsel oyunları dışlamak için belirtilmektedir. Cinsel istismar, bir çocuk ile bir yetişkin arasındaki cinsel aktivite şeklinde olabilirken, iki çocuk arasında dört yaş ve üstü yaş fark olduğunda, büyük çocuğun küçüğü zorlama ya da telkin, ikna ya da cinsel haz amacı güden aktivitelere maruz bırakması şeklinde de gerçekleşebilmektedir (İşeri, 2008).

Pedofili tanısı almış kişilerin %50-70'inde diğer parafililer; sürtünmecilik (fröttorizm), teşhircilik (ekshibisyonizm), röntgencilik (voyurizm) ve sadizm de görülebilmektedir. Cinsel eylem türü olarak ise ensest türü ilişkilerde, bir ergenle veya zorla yapılan eylemlerde penetrasyonun daha sık, diğer istismar türlerinde ise cinsel organa temas, okşama gibi eylemlerin daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir (Hall ve Hall, 2007).

Pedofili hastalarının çocuğa yönelik cinsel ilgisinin genellikle ergenlik yıllarında ortaya çıktığı bilinmekle birlikte bu ilginin yetişkinlerde de gelişebildiğini gösteren veriler bulunmaktadır. Ergenlerde pedofili tanısı koyarken kişinin emosyonel ve cinsel olgunluk düzeyini dikkate almak gereklidir (Abel ve Harlow, 2001). Bir cinsel istismar vakasında istismarcıya pedofili tanısı konulabilmesi için kişinin olay anında yargılama işlevlerini etkilemesine mani bir psikiyatrik rahatsızlığının ya da madde kullanımının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir (Blanchard ve ark., 2002). Eğer kişinin olay sırasında mevcut ve eşlik eden bir psikiyatrik rahatsızlığı ya da madde kullanımı varsa, kişinin olay öncesindeki cinsel tercih, fantezi ve eylemleri dikkate alınmalıdır. Çünkü pedofili tanısı bulunan kişilerde, hasta olunmadığı ya da alkol-madde kullanılmadığı dönemlerde de çocuğa yönelik cinsel ilgi ve fanteziler bulunmaktadır (Raymond ve ark., 1999).

Bogaerts ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan araştırmada, çocuğa yönelik cinsel istismar suçu işlemiş bireylerde, kişiler arası ilişkiler ve kişilik bozuklukları incelenmiştir. Çocuğa yönelik aile içi cinsel istismar vakalarında, istismarcılarda, şizoid, narsistik ve kaçınan kişilik bozukluklarının yaygın olduğu, aile dışı istismar vakalarında ise antisosyal, narsistik ve pasif agresif kişilik bozukluklarının oldukça sık görüldüğü

saptanmıştır. *Raymond ve arkadaşlarının* (1999) 45 erkek pedofilik bireyle DSM-IV eksen-I ve eksen-II bozukluklarının görülme sıklığını inceledikleri çalışmada; olguların en sık görülen psikiyatrik bozukluk ek tanısının duygu durum ve anksiyete bozuklukları olduğu, kişilik bozukluklarının da oldukça yaygın biçimde görüldüğü saptanmıştır. Obsesif-kompulsif, antisosyal, kaçınan, narsistik ve paranoid kişilik bozuklukları ise sırasıyla en sık karşılaşılan kişilik bozuklukları olarak bildirilmiştir. Olguların %93'ünün (n=42) yaşam boyu en az bir eksen I psikiyatrik hastalık ek tanısı almış olduğu, %33'ünün (n=15) en az bir diğer "parafilik bozukluk" ek tanısı aldığı, 3 olgunun ise ek bir psikiyatrik hastalık tanısı almadığı tespit edilmiştir. Ayrıca olguların %51'inin (n=23) yaşam boyu alkol kullanım bozukluğu; %44'ünün (n=20) ise madde kullanım bozukluğu tanısı almış olduğu bildirilmiştir.

Şizofreni ve suç ilişkisi çoğu araştırmada incelenmekle birlikte, çalışmalar özellikle şizofrenlerin şiddet suçu işlemeye daha yatkın olduklarını ortaya koymuştur (Modestin ve Ammann, 1995). Şizofren tanısı bulunan 50 suçlu kişiyle yapılan araştırmada %8 oranında cinsel suç tespit edilmiştir (Uygur ve ark., 1993). Cinsel suçlu 95 sanığın incelendiği bir çalışmada kişilerde %13.7 oranında şizofreni tanısı saptandığı bildirilmiştir (Packard ve Rosner, 1985).

Hare'nin 1996'da "Antisosyal Kişilik Bozukluğu" olan kişilerle yaptığı bir araştırmada "Antisosyal Kişilik Bozukluğu"nun suç işleme davranışını önemli ölçüde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca "Antisosyal Kişilik Bozukluğu" tespit edilen suçluların diğer suçlulara oranla daha genç yaşta suç işlemeye başladıkları ve işledikleri suçların çeşitli şiddet suçlarını da içeren geniş bir yelpazede olabildiği görülmüştür (Haapasalo, 2004). Bu konuda yapılan farklı bir çalışmada da "Antisosyal Kişilik Bozukluğu" ile "sadistik cinsel tahrik" arasında bir ilişki bulunmakla birlikte özellikle tecavüz suçu işleyenlerde taciz suçu işleyenlere oranla daha fazla "Antisosyal Kişilik Bozukluğu" bulunduğu saptanmıştır (Kosson ve ark., 1997). *Forth ve Kroner*'in çalışmasında da tecavüz suçu işleyenlerin %26.1'inde "Antisosyal Kişilik Bozukluğu" tespit edilmiştir. Bu bulgu, literatürde belirtilen cinsel saldırı suçu motivasyonunda cinselliğe nazaran güç, kontrol, zorbalık ve/veya hakimiyet arayışı olduğu görüşünü desteklemektedir (Polat, 2000; Cansunar ve Balcıoğlu, 1993). *Palmer* de bu görüşü destekleyerek cinsel suçların ortaya çıkmasında cinsellik ihtiyacının olmadığını, suçluların çoğunun düzenli bir cinsel partneri olduğunu belirtmiştir (Palmer, 1988). Literatürde "Hafif Derecede Zeka Geriliğinin suça eğilimi artırdığını" belirten çalışmalar bulunmaktadır (Doğan, 1986). Zeka Geriliğinin suç unsuruna etkisi ise en çok hırsızlık ve cinsel suçlarda görülmektedir (Işıklı ve ark., 1994; Cantürk ve ark. 2002).

1.1.2.2. Pedofilide Kişilik Özellikleri

Çocuklara cinsel istismar faillerini inceleyen çok sayıda araştırma ve teori bulunmaktadır (Whitaker ve ark., 2008). Yapılan araştırma sonuçlarına göre pedofilik bireylerin genellikle sosyallikten uzak yaşadıkları, çoğunlukla içe kapanık, eşi ya da ailesiyle sıcak ilişki kuramayan psikopatik, psikoseksüel ve sosyal açıdan olgunlaşmamış kişilik özelliklerine sahip oldukları bildirilmektedir (Avcı ve Tahiroğlu, 2007).

Cohen ve arkadaşlarının (2002), "Mizaç ve Karakter Envanteri"ni (Temperament and Character Inventory) kullanarak 20 heteroseksüel pedofili ve kontrollerle yaptıkları çalışmada; pedofililerin zarardan kaçınma skorlarının yüksek olup yenilik arama puanlarında ise fark olmadığı; dolayısıyla pedofilik bireylerin kompulsif-agresif özelliklerinin (dürtüleri bastırmak için önceden tasarlanan) baskın olup dürtüsel-agresif

özellikten (plansız sonuçlarını düşünmeden) daha az etkilendikleri görüşüne varılmıştır. Diğer birçok çalışmada ise pedofililerin empati yeteneklerinin zayıf olduğu, hazı erteleme kapasitelerinin engellenmeye karşı toleranslarının düşük olup disforik, pasif-agresif, öfke ve düşmanlık duygularının, narsistik ve sadist özelliklerinin daha yoğun olduğu tespit edilmiştir (Aktepe, 2009). Pedofililerin bu kişilik özelliklerinin yarattığı karmaşık duygularla baş edebilmek için mantıksallaştırma, entellektüelizasyon, inkar ve bilişsel çarpıtma gibi savunma mekanizmalarına başvurmayı çokça tercih ettikleri bildirilmektedir (Gacono ve ark., 2000). *Curnoe ve Langevin' in* (2002), MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory-Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) kullanarak pedofilik bireyler ve pedofilik fantezileri olan 186 kişiyle yaptıkları çalışmalarda ise; pedofilik bireylerde tutarsızlık, psikopatik sapma, erkeksilik-kadınsılık (maskinite-feminite), paranoya ve şizofreni puanlarının karşılaştırma grubuna göre oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre pedofilik bireylerin çoğunun sosyal ilişkilerinin zayıf, içe kapanık, duygusal açıdan sık sık gelgit yaşadıkları görüşüne varılmıştır. Ayrıca pedofilik bireylerin yakınlık kurma ve bağlanma becerilerinde de sıkıntı yaşadıkları bildirilmektedir.

1.1.2.3. Pedofilinin Oluşmasında Çevresel ve Sosyal Faktörler

Pedofili gelişiminde çevresel ve sosyal faktörlerin etkili olabileceği birçok araştırmada belirtilmektedir. Ayrıca pedofilik bireylerin, çocuğa yönelik cinsel istismarı öncesinde istek ve dürtülerinin artmasında çevresel etmenlerin etkili olduğu belirtilmektedir. Bu görüşü destekleyen başka bir durum da, kişinin cinsel istismar faili olma olasılığını arttıran en önemli çevresel etmen olarak, kendisinin de çocukluğunda cinsel olarak istismar hikayesinin bulunmasıdır (Cohen ve ark., 2002). Bu ilişki “mağdurluk-saldırganlık döngüsü” veya “mağdur edilmiş-mağdur eden fenomeni” olarak değerlendirilirken, bu durumun sıklığı ve yaygınlığı %28 ile %93 arasında değişebilmektedir. Oranların geniş bir spektrumda olmasının nedeni ise örneklemin farklı yerlerden ve farklı şekillerde alınmasıdır. Bu durum erkeklere oranla kadınlarda daha belirgin olup cinsel istismar faili olan kadınların %47 ile %100’ünün çocukluğunda cinsel istismara uğradıkları belirtilmektedir. Homoseksüel eğilimli pedofiliklerin ise heteroseksüel eğilimli pedofiliklere göre çocuklukta cinsel istismara uğrama oranları daha yüksektir. Bazı pedofiliklerin cinsel istismar için kendilerinin çocukluklarında cinsel istismara uğradıkları yaştaki çocukları daha çok seçtikleri tespit edilmiştir (Hall ve Hall, 2007). Çocukluğunda cinsel istismar mağduru olan pedofilik bireylerin çoğunun cinsel istismar için kendi ailelerinin dışından birini seçtiklerini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Proeve ve Reilly, 2007). *Salter ve arkadaşlarının* çalışmasında “mağdur-saldırgan döngüsü”nü yaşayan bireylerin %61’inin aile dışından bir çocuğa, %26’sının ise aile bireyleri içinden bir çocuğa cinsel istismarda bulundukları saptanmıştır (Salter ve ark., 2003).

Ayrıca pedofilik bireylerin çocukluk yaşantıları incelendiğinde büyük çoğunluğunda ebeveyn ve çocuk ilişkisinde bozukluklar, şiddet, bağlanma problemleri ve olumsuz ebeveyn algısı gibi ailevi problemlerin var olduğu çeşitli çalışmalarda tespit edilmiştir. Bütün bu veriler göz önüne alındığında, pedofilik yapının ortaya çıkmasında aile içi ilişkiler ve anne-babanın rolünün öneminin oldukça fazla olduğu söylenebilir (Avcı ve Tahiroğlu, 2007).

1.1.3. AİLE VE SUÇLULUK

Bireyin, doğuştan getirdiği bazı özellikler ve çevrenin etkisi, kişilik gelişiminin oluşmasında en önemli faktörlerdir. Ailenin yapısı, genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel seviyesi, içinde bulunulan kültürün özellikleri ve yaşam biçimi gibi tüm özellikleri çocuğun ilk sosyal ilişkilerinin niteliğini, dolayısıyla duygusal gelişimini etkileyecektir. Her anne-babanın çocuklarına karşı tutumu, bilerek ya da bilmeyerek değişik şekillerde olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevgi görebiliyorken bazılarına istenmeyen çocuk muamelesi yapılmaktadır. Bazı çocuklar aşırı hoşgörü ile büyütülürken, bazıları baskıya maruz kalabilmektedir. Bütün bu tutumlar çocuğun kişilik ve sosyal gelişiminin önemli belirleyicileridir (Yavuzer, 1998).

Ailenin suçlu davranışlara olan etkisinin anlaşılabilmesi için anne baba tutumları ile bireyin kişiliğine ve suç eğilimine etkisi aşağıda farklı başlıklar altında ele alınarak özetlenmiştir.

1.1.3.1. Anne-Baba Tutumları

Yapılan araştırmalarda anne-baba tutumları beş farklı model altında toplanmıştır (Aslan, 2005). Buna göre,

1. Demokratik anne-baba tutumu
2. Aşırı koruyucu anne- baba tutumu
3. Baskıcı ve otoriter anne-baba tutumu
4. Reddedici anne-baba tutumu
5. Tutarsız anne-baba tutumu

1.1.3.1.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik anne baba tutumunun benimsendiği ailelerde, ilişkiler karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü temeline dayanır. Anne-baba çocuğa karşı duygularını göstermekte içtendir. Çocuklarıyla iletişimi sağlıklı olan böyle ailelerde, kurallar ve standartlar açıkça ortaya konmaktadır. Sadece gerekli görüldüğü zamanlarda yaptırım ve yönlendirmelerde bulunurlar, fakat bir taraftan da çocuğun bağımsızlık ve bireyselliğini desteklerler. Böylece çocuğun kişiliğini geliştirmesinde yardımcı olunmaktadır (Aslan, 2005). Ayrıca demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının, bağımsız kararlar alabilen, yaratıcı, toplumsal bireyler olduğu ve bunun sonucu olarak “kendini gerçekleştirme” olasılıklarının daha yüksek olduğu, yaşlıları arasında yüksek düzeyde kabul görülen sağlıklı bireyler olarak yetişecekleri kabul görmektedir (Aslan, 2005). Yine bu tür çocukların başarılı, özgüveni yüksek, yapıcı ve kolay egemenlik kurulamayan bireyler olacağı düşünülmektedir (Duran, 2005).

1.1.3.1.2. Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu

Anne-babanın çocuğunu gerektiğinden fazla kontrol edip aşırı özenle büyüttiği bu tür ailelerde, anne-babaların çocuklarını sürekli denetim altında tutmaya çalıştıkları, çocuklarına kendilerini gerçekleştirebilecekleri özgür ortamlar yaratmaktan çekindikleri görülmektedir. Bu tutumla yetiştirilen çocukların toplum içinde kendilerini rahat hissetmedikleri, sosyal ilişkilerde güçlük çektikleri ve yaratıcı düşüncelerinin gelişmediği gözlemlenmiştir (Aslan, 2005).

1.1.3.1.3. Baskıcı ve Otoriter Anne-Baba Tutumu

Çocuklarının davranış ve tutumlarını, önceden belirledikleri kurallarla şekillendirme, kontrol etme ve değerlendirme çabası içinde olan bu aileler, çocukların bağımsızlık girişimlerine ve topluma uyumlarına zarar verebilirken, otoriter ve baskıcı tutumlarıyla çocuklarda katılık, hoşgörüsüzlük, içe dönüklük gibi kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olabildiği belirtilmektedir (Avcı, 2006). Ayrıca bu konuda yapılan bir çalışmada, çocukları tarafından otoriter olarak algılanan ailelerin çocuklarının kendini suçlama ve saldırganlık düzeyleri, demokratik olarak algılanan ailelerde yetişen çocuklara nazaran daha yüksek bulunmuştur (Duran, 2005).

1.1.3.1.4. Reddedici Anne-Baba Tutumu

Temelde çocuklarını kabullenmedikleri için psikolojik olarak onları yok sayma yöntemini seçen bu tür aileler, çocuklarına karşı kısıtlayıcı, ilgisiz, umursamaz, saldırgan olabilmektedirler. Ayrıca çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına karşı duyarsız olabilirken, çocuklara yönelik yaklaşımlarında hoşgörüden yoksun olarak ceza yöntemini kullanırlar. Reddedici anne babaların çocuklarının, ergen olarak topluma uyum sorunları yaşayıp toplum kurallarını uygulamakta zorlandıkları, ileride yetişkin rolü almada başarısız oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu tür ailelerde yetişen çocukların toplum içinde iletişim problemleri yaşadıkları ve çoğu zaman içe dönük oldukları belirtilmektedir (Aslan, 2005).

1.1.3.1.5. Tutarsız Anne-Baba Tutumu

Bu tutumu sergileyen anne-babalar çocuklarına karşı aşırı hoşgörülü olma ile sert cezalandırma arasında gidip gelmektedir. Evde disiplin vardır; fakat çocuklar ne zaman nerede uygulanacağını bilememektedir. Tutarsızlığın nedeni bazen annenin ya da babanın ruhsal iyi oluş durumunun değişmesinden kaynaklanabilirken, bazen de anne ve babanın ceza ve eğitim anlayışlarının birbiriyle uyuşmamasından da ileri gelebilmektedir. Bu durumda çocuk neye ve kime göre davranışını belirleyeceğini bilemez (Aslan, 2005).

Kişilerin davranışlarındaki farklılıkları anlayabilmek için, yetiştikleri aile ortamını, bulundukları çevreyi ve o çevre içinde ne tür etkilerin altında kalarak yetiştiklerini bilmek gerekmektedir. Bu faktörleri bilmenin gerekliliğinin nedeni ise bireyin bugünkü davranışlarıyla içinde yetiştiği ortamın fiziksel, psikolojik ve kültürel özellikleri arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir (Aslan, 2005). Ailenin çocuğun gelişiminde ki beklenen olumlu etkileri şöyle sıralanabilir:

- Toplumla uyum için gerekli olan toplumsal alışkanlıkların çocuk tarafından kazanılıp davranışa dönüştürülmesine yardımcı olur, rehberlik eder.
- Toplum içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa özgüven kazanmasına yardımcı olur.
- Çocuğun sosyalleşip içinde bulunduğu ortam tarafından kabul görmesi için gerekli ortamı hazırlar, gerektiğinde model olur.
- Çocuk ortamına uyum sağlarken karşılaştığı problemlere çözümler getirir.
- Okul yaşamında ve gelecekteki toplumsal yaşamda başarılı olabilmesi için çocuğun yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olur ve destekler (Yörüköğlu, 1997).

1.1.3.2. Anne-Baba Tutumlarının Suç Eğilimine Etkisi

Çocuğun kişilik gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden birisi ailedir. Genler aracılığıyla aileden bazı özellikler çocuğa aktarılır. Fakat aile fizyolojik olduğu kadar, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik olarak da çocuğun ruhsal gelişimine, davranışlarına şekil vermektedir. Bu bağlamda anne-babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları, çocuğun kişiliğinde büyük önem taşımaktadır. Olumsuz anne-baba tutumu, aile içi yapıdaki sorunlar, çatışmalar sağlıklı bir gelişimin ve uyum problemlerinin nedenleri olabilmektedir. Anne ve baba çocuğun duygusal ve fiziksel gereksinimlerine karşı ihmalkar olabilirken, kimi zaman da çocuğa gereksiniminden fazla ilgi göstermektedir. Bu iki tutum arasındaki farklılaşmalar çocukta bazı uyum ve davranış bozuklukları geliştirmesine neden olabilmektedir. Çocukta gelişen bu davranış bozukluklarından bir tanesi de suça yönelmedir. Çocuk dünyaya geldiğinde yasalara uyan, sosyal bir kişi mi, yoksa suçlu bir kişi mi olacağı tahmin edilemez. Fakat ailenin çocuğu yönlendirmede ilk etkin kurum olduğu göz ardı edilmemelidir. Ailenin, çocuğu ileride suç işlememiş, yasalara uyan ve sosyal bir birey olarak yetiştirmesi beklense de, çocuk yetiştirmenin genel geçer bir bilimsel yöntemi yoktur. Eski kültürlerde çocuk yetiştirme işi daha kolayken, gelişmiş toplumlarda daha karmaşık ve zor bir iştir (İçli, 1992).

Çocuk doğduğu anda ilk olarak anne ve babasıyla iletişime geçmektedir. Ailenin diğer üyeleri daha sonra çocuğun hayatına girer. Doğumdan itibaren ilk iki yıl içinde anne-çocuk arasındaki duygusal bağ, çocuktaki gelişmenin ilk evresidir. Anne-çocuk arasındaki duygusal bağdan doğan güven duygusu, bireyin daha sonra kuracağı kişiler arası ilişkilerin de temelini oluşturur (Yavuzer, 2007). Anne-çocuk arasındaki ilişkinin önemi konusunda araştırma yapanlardan *Bowlby*, sevgi objesinin yitirilmesinin çocuk suçluluğunu oluşturan anti-sosyal davranışlara neden olduğunu ifade etmiştir (Bıyıklı, 1983).

Baba figürü de anne figürü kadar çocuğun sağlıklı gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Baba-çocuk iletişimiyle ilgili yapılan araştırmalar, baba-çocuk ilişkisinin çocuğun bilişsel gelişimine ve okul başarısına önemli derecede etkisi olduğunu, babasıyla sıcak ve kaliteli bir ilişki kurabilmiş çocukların okul başarılarının ve bilişsel gelişimlerinin daha olumlu etkilendiği ifade edilmiştir. Bütün bunların yanı sıra baba, özdeşim modeli olması sebebiyle çocuğun kişiliğinin gelişiminde büyük bir öneme sahiptir. Babanın olmayışı, pasifliği ya da

ilgisizliği çocuğun ruh ve beden sağlığını büyük ölçüde olumsuz etkileyebilmekte ve çocukta bazı uyum ve davranış bozukluklarının gelişmesine neden olabilmektedir (Yavuzer, 2007).

Ailenin çocuk suçluluğu üzerinde etkisinin incelenmesi amacıyla kriminolog, psikolog ve sosyologlar uzun süredir çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Suçlu olmanın nedenlerinin anlaşılması konusunda, ailenin içerisinde bulunduğu çevreden anne-baba tutum ve davranışlarına kadar çok çeşitli aile değişkenleri de göz önünde tutularak inceleme yapılmıştır. İnceleme sonuçlarına göre, suç işleme eğiliminin ve saldırgan davranışların nedenleri arasında, anne-babanın çocuğa yönelik tutumları ile çocuk üzerindeki gözetim ve denetimi, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailede var olan davranış bozukluğu, anne-baba veya kardeşlerin saldırgan davranışlar göstermesi ve bu tür davranışların aile tarafından onaylanması gibi çeşitli tutum ve davranışlar sayılabilmektedir (Robins, 1981; Faraone ve ark., 1991).

1.1.4. TRANSAKSİYONEL ANALİZ KURAMI

Transaksiyonel Analiz (TA), Eric Berne (1957) tarafından ortaya atılmış bir kuramdır. Kuram, kişilik, kişiler arası ilişkiler, iletişim, gelişim, yaşam, psikopatoloji, psikoterapi gibi insan psikolojisini ilgilendiren birçok etkeni incelemekte ve insanların duygu, düşünce ve davranışlarının anlaşılmasında ve açıklanmasında kolay anlaşılır bir model sunmaktadır (<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari>; Akkoyun, 2007).

Kişilik kuramı olarak TA, bireyin içindeki farklı yönlerle ilgilenerek bu farklı yönlerin hangi durumlarda nasıl ortaya çıktığı ve kişinin buna göre nasıl davrandığını inceler. Gelişim kuramı olarak ise TA, çocukluk döneminde alınan kararlar doğrultusunda oluşan yaşam senaryosunun kişilerin tüm hayatını nasıl şekillendirdiği ve yönlendirdiği; dolayısıyla kişinin yaşamının çocukluk dönemindeki yaşantıları doğrultusunda nasıl şekillendiği üzerinde durmaktadır (Gökçen, 2009). TA aynı zamanda bir psikopatoloji kuramı olarak da çocuklukta alınan kararların kişinin yetişkinlik döneminde nasıl problemlere yol açabildiğini ortaya koyar. Psikoterapi alanından da ortaya koyduğu görüş ve kavramlarla, kişilere, çocukluktan getirilen ve bugünkü yaşamı olumsuz etkileyebilen çocukluk dönemi kararlarını ve yaşam senaryolarını nasıl değiştirebilecekleri konusunda sistemli bir psikoterapi yöntemi sunmaktadır (Gökçen, 2009).

TA yaklaşımı genel olarak aşağıda ifade edilen sayıtların insanlara, hayata ve değişimin amacına yönelik olarak pratiğe dönüşmesini amaçlamaktadır (Akkoyun, 2007).

1. “İnsanlar OKEY’dir”. Herkesin eşit olduğuna inanarak, herkesin varlığını kabul etmek ve kişiler arasındaki farklılıklara rağmen herkesi değerli ve önemli kabul etmek demektir.

2. “Herkesin Düşünme Kapasitesi Vardır”. Herhangi bir beyin hasarı olmadığı sürece herkesin düşünme kapasitesi vardır. Tüm psikolojik problemlere, uygun teknikler kullanılarak ve problemi olan kişiye gerekli bilgiler verilerek problem durumu kişinin kendisi tarafından çözümlenebilir.

3. “Yaşamda Ne Olacağına Herkes Kendisi Karar Verir”. İçinde bulunulan çevre ve iletişime geçilen insanlar bizim üzerimizde belirli etkiye sebep olurlar fakat içinde bulunulan duruma nasıl bir tepki verilmesi gerektiğine kişinin kendisi karar verir. Çevrenin üzerimizde yarattığı baskıya vereceğimiz tepki seçimimizin sonucudur.

Tüm TA kuramının incelenip özetlenmesinin çok detaylı olacağı ve de bu çalışmanın kapsamı dışında kaldığından çalışmanın kapsamında yer alan “Ebeveyn Kabul-Reddi” ve “Çocukluk Dönemi Kararları” ile TA’nın yaşamın şekillenmesi ile ilgili bazı görüşleri üzerinde durulacaktır.

1.1.4.1. Ego Durumları

“Ego durumları”, TA kuramının kişilik kuramı bölümünü temsil etmesi yönünden TA’da insan davranışları ego durumları ile açıklanmaktadır (Jones, 1982). Ego durumları için çok farklı tanımlamalar yapılmış olmakla birlikte en dikkat çekici tanım “tutarlı bir davranış örüntüsü ile ilişkili olarak doğrudan, tutarlı duygu, düşünce ve yaşantılar örüntüsü”, olduğu şeklindedir. “Ego durumları” Freud’un tanımlamış olduğu “id”, “ego”, “süper ego” kavramları ile benzerlik gösterse de bu kavramlar aynı şeyler olmayıp birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Ego durumları gözlenebilen davranışları göstermekten, Freud’un kavramları kuramsal bir yapıyı ifade etmektedir (Akkoyun, 2007). Heyer’in (1987) çalışmasında ego durumu kuramının geçerliliği test edilmiş ve sonuç olarak ego durumlarının varlığı ve genel popülasyonda ölçülebilir yapılar olduğu ortaya konulmuştur (Akbağ, 2000).

Ego durumlarından her biri, kişinin çocukluğundan itibaren geliştirdiği davranış örüntülerinden oluşmakta olup kişi bunları deneyim ve duygu ilişkileri ile geliştirmektedir (Elaad, 1993). Kişiler belli durumlarda, bu ego durumlarından birisine uygun olarak davranımda bulunurlar. Örneğin; bir kişi bazen ana-baba rolüne girerek, yani kendi ana-babası gibi davranarak, bazen de yetişkin rolünde kalarak ya da çocuk rolüne girerek karşısındaki kişilerle iletişim kurabilir. Birey belli zamanlarda bu “ego durumları”nın birisinde bulunursa da, birçok kişinin çoğu zaman içinde bulunduğu belli bir (veya iki) ego durumu vardır. Bu “ego durumu”na (veya durumlarına) “baskın ego durumu” denir (Arı, 1989; Alisinanoğlu, 1995).

1.1.4.1.1. Yapısal Analiz

Ego durumları kişide “ebeveyn”, “yetişkin” ve “çocuk” ego durumu olarak üç farklı biçimde yer almaktadır. Her insanın zaman zaman üç çeşit ego durumunu da kullanabildiği ancak bazı anlarda ego durumlarından birinin diğerlerinden daha baskın olarak sergilediği belirtilmiştir (Jones, 1982).

Ego durumları, yapısal ve işlevsel olmak üzere iki ayrı modelde incelenmektedir. Yapısal model, ego durumlarının içeriği ile, işlevsel model ise bu içeriğin kişide nasıl oluştuğu ile ilgilidir. Yapısal analiz, duygu düşünce ve davranışların ego durumlarına göre ayrıştırılması durumudur. İşlevsel analiz ise, ego durumlarının kişi tarafından hem içsel hem de diğer kişilerle ilişkilerinde kullanılmasını içermektedir. İşlevsel analizde ebeveyn ve çocuk ego durumları iki kategoride incelenmektedir (Akkoyun, 2007). Ebeveyn ego durumu;

“koruyucu ebeveyn” (KE) ve “eleştirel ebeveyn” (EE) olmak üzere ikiye ayrılırken, çocuk ego durumu; “uyumlu çocuk” (UÇ) ego durumu ve “doğal çocuk” (DÇ) ego durumu şeklinde ikiye ayrılmaktadır. *Berne*, sembolize ettiği ego durumlarını aşağıdaki gibi özetlemektedir (Berne, 1957; Sevim, 1996; Çam, 1997).

1.1.4.1.1.1. Çocuk Ego Durumu

Bireyin çocukluğunda yaşamış olduğu deneyimleri içermektedir. Bireyin hayat mücadelesinde kendi potansiyelini ortaya koyarak oluşturmuş olduğu ve çocukluğundan da izler taşıyan duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin bütünüdür. Çocuk ego durumu, kişiliğin “hisseden” bölümü olarak adlandırılır. Çünkü çocuk ego durumu, bebeğe doğal gelen her şeyi içerir. Böylece, Berne’nin dediği gibi çocuk ego durumu kişiliğin en değerli parçasıdır (Berne, 1957). Çocuk ego durumu, bireyin yaşamla baş etmek üzere öznel bir algılamaya dayalı olarak kendi malzemesiyle verdiği tepkileri, bu tepkileri verirken yaşadığı duyguları ve düşünceleri içermektedir (Akkoyun, 2007).

Bir yetişkin çocukluğundan itibaren tüm yaşamı boyunca varlığını koruyabilmek için çevresinden uyarıcılar almak ve bu uyarıcılara belli tepkilerde bulunmak zorundadır. Kişiliğinin temelini oluşturan bu yaşantılar, yeni yaşantıların eklenmesiyle ve de çocukluğundakilerin tekrarlanmasıyla hayatının sonuna kadar devam eder. Bir kişi çevresindeki kişilere tepkide bulunurken, bu kayıtlarından hareketle enerjisini yönlendiriyorsa veya bu kayıtlardakine benzer yeni yaşantılar deneyimliyorsa, çocuk ego durumundadır (James ve Jongeward, 1993).

1.1.4.1.1.1.1. Doğal Çocuk Ego Durumu

“Doğal çocuk”, ana-baba figürlerine tepkide bulunmak konusunda edilgen durarak, kendini en içten ve doğal şekilde ifade eder (Akkoyun, 2007). İnsanın çocuk ego durumundaki doğal çocuğu, dışarıdan hiçbir etki olmaması durumunda bebeğin sergileyeceği doğallıktır. Kişi doğal çocuk durumundaysa, sevecen, içten, duyarlı, davranışları kısıtlanmamış ve meraklıdır. Bir çocuğun aileye neşe ve sıcaklık getirmesi gibi, sevecenlik, doğallık, içtenlik, duygusallık, merak ve imgelem gücü gibi yeteneklere sahip olan kişi de yaşamdan tat alacak ve içinde bulunduğu ortama neşe saçacaktır. Her yaşta “doğal çocuk” değerlidir ve bireyin kişiliğine çekicilik ve sıcaklık verir. Doğal çocuk çekingen ve korkaktır; ama rahatına düşkündür, egosantriktir (benmerkezci), sürekli kendisiyle meşgul, asi ve zaman zaman da saldırgandır (James ve Jongeward, 1993).

Bacanlı (2002), doğal çocuk ego durumu puanının yüksek olduğu tespit edilen kişilerin girişimci ve sınırları reddeden kişiler oldukları ve başkaları tarafından da girişimci, ancak aynı zamanda da saldırgan olarak algılandıklarını ifade etmektedir.

1.1.4.1.1.2. Uyumlu Çocuk Ego Durumu

Anne rahmindeyken annenin duyguları, hormonları, kimyasal yapısı, beslenmesi ve sağlığı, çocuk üzerinde izini bıraktıkça çocuğun dünyaya ilk uyum sağlama süreci başlar. Sonrasında takiben bu yaşantıları izleyen aşamalar, doğum sancısı ve bebeğin ilk kez ayrılıkla karşılaşmasıyla birlikte dış duygusal ve fiziksel çevreyle ilk kez ilişki kurmasıdır. Bebeğin içinde bulunduğu bu yeni çevre, korku yaratan bir ayrılık duygusundan, aşırı bir uyarılma ya da aşırı bir korumaya kadar uzanabilir. Maruz kalınan tüm bu uyarıcılar bebeğin daha sonra geliştireceği olumlu ya da olumsuz duygulara katkıda bulunur (James ve Jongeward, 1993).

Dünyaya geldikten hemen sonra bebek, yaşamını sürdürme isteği, benimsenme ihtiyacı ve/veya kaygısıyla, bakımını üstlenen kişilerin isteklerine uyum sağlamaya başlar. Bebek doğduğunda neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlayabilecek bir iradeye sahip olmadığından ilk bilinç duygusu, çevreyle etkileşiminden, özellikle de anne baba ile iletişiminden oluşur. Anne babadan gelen gülümseme ve övgü yanıtları gibi sevgi mesajlarıyla çocuğa doğru olanı yapması istenildiği iletilir. Soğuk ve mesafeli iletişimi seçen ya da öfkeli anne babanın tepkileri, çocukta yanlış davranışlar karşısında cezalandırılacağı duygusunu geliştirir. Küçük çocuklar ne yapmaları gerektiğini, ebeveynleri tarafından övülerek ya da cezalandırılarak öğrenirler ve zamanla cezadan nasıl kaçınacaklarını ve nasıl beğenileceklerini keşfetmeye başlarlar. Bir bakıma, koşullar gereği kendilerini ‘zorunluluklara’ adapte ederler. Çocuğun bu uyum süreci, Berne’in “uymuş çocuk” adını verdiği durumla sonuçlanır. Uymuş çocuk, çocuk ego durumunun, öncelikle anne baba tarafından gelen mesajlarla etkilenen ve değişime uğrayan bölümüdür (James ve Jongeward, 1993).

Bacanlı (2002), uymuş çocuk ego durumu puanı yüksek bulunan kişilerin bağımsız kalamadıkları, yetişkin hayatının gerekliliklerinden olan zorluklarla baş etmede güvenleri zayıf, direkt yüzleşmeden çekinen, stres durumlarında dağılma yaşayabilen insanlar olduklarını ifade etmektedir.

1.1.4.1.1.2. Yetişkin Ego Durumu

Yetişkin ego durumu, şimdi ve burada tepkilerini verirken kişide ortaya çıkan duygu, düşünme ve davranışları içermektedir ve ebeveyn ego durumundan farklı olarak geçmişe değil, şimdiye odaklanmıştır (Stewart ve Joines, 2005). Yetişkin ego durumu daha çok gerçeklere dayalı bilgiyi toplayıp düzenleyen, olasılıkları hesaplayan bir bilgisayar gibi çalışmaktadır (Guy, 1977). Aynı zamanda aklı başında bir insan olarak kullanılmakta olup tüm gerçeği test etme ve problem çözme stratejileri de burada depolanmaktadır (Akkoyun, 2007).

1.1.4.1.1.3. Ebeveyn (Ana Baba) Ego Durumu

Ebeveyn ego durumu dış kaynaklardan ve esas olarak da anne ve babadan alınmış tutum ve davranışları içerir. Bir anlamda, bizim hayata karşı mücadelemizde karşılaştığımız kişilerden edindiğimiz duygu, düşünce ve davranışlar bütünüdür. Ebeveyn ego durumuna alınan kayıtlar, diğer ego durumlarının kayıtları gibi, çocukluğumuzdan itibaren başlamak üzere yaşam boyu eklenerek artar. Kişi başka kişilere tepkide bulunurken veya onlara uyarıcı gönderirken, enerjisini bu kayıtları harekete geçirecek şekilde kullanıyorsa veya bu

kayıtlardakiyle birbirine benzer yaşantılar deneyimlemekteyse ebeveyn ego durumundadır. Artık bu kayıtlarda olduğu gibi veya bunlara benzer şekilde hissedip düşünmekte ve davranmaktadır (Akkoyun, 2007).

1.1.4.1.1.3.1. Eleştirel/Kontrol Eden Ebeveyn (Ana Baba) Ego Durumu

“Eleştirel ebeveyn”, genellikle kişinin içinde bulunduğu toplumun örf, adet ve kurallarını onaylayıp katı bir şekilde uygulanmasını isteyen ya da onaylamayarak engelleyen; keyfe bağlı ve katı kurallar grubudur (Pitman, 1990). Ana babalar çocuklarını hayata hazırlarken din, politika, çocuk yetiştirme, konuşma, gelenek, uygun giysi, cinsel rol beklentileri gibi birçok konuda var olan gerçeklerden değil; yanlış inanışlar ya da stereotipik davranış kalıplarından yola çıkmakta ve bunu yaparken de çocuklarında bazı davranış kalıpları oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bu davranış kalıpları oluşturulurken de genellikle eleştirici, önyargılı, engelleyici, baskıcı ve talep edici olunmaktadır (Akkoyun, 2007). TA kuramcılar, çocuklarda eleştirici ebeveyn ego durumunun temelini bu tür tutum ve davranışların oluşturduğunu belirtmişlerdir (Arı, 1989; Alisinanoğlu, 1995).

TA kuramına göre eleştirici ebeveyn ego durumu kişide yargılayıcı, talep edici, buyurucu, kuralcı, eleştirici tutum ve davranışların ortaya çıkmasına neden olmakta; ayrıca baskıcı ve bilgiç bir kişi olarak diğer kişilerin de çocuk ego durumunu yıldırmaktadır. Genellikle eleştirici ebeveyn ego durumunda olan bir eş, öğretmen veya arkadaş, diğer insanların öfkelenip kendilerini kapatarak uzaklaşmalarına neden olabilir (Arı, 1989; Alisinanoğlu, 1995). Eleştirici ebeveyn ego durumunu fazla kullanan bireyler, günlük hayatlarında engellenmeler karşısında kolayca öfkelenen, şüpheli, öncelikle kendi çıkarlarına önem veren, başkalarının çıkarlarını geri plana atan ve hükmeden kişilerdir (Bacanlı, 2002).

1.1.4.1.1.3.1. Bakım Veren/Koruyucu Ebeveyn (Ana Baba) Ego Durumu

Koruyucu ebeveyn ego durumu ise eleştirici ebeveyn ego durumunun tam tersine bakıp büyütücü, koruyucu, anlayışlı, kabul edici, cana yakın, ilgili, şefkatli, yardımsever, güvenilir tutum ve davranışlar bütünüdür. Ebeveynleri tarafından bu tür tutum ve davranışlarla büyüyen çocuklar, ileride kendi çocuklarına ve diğer insanlara da ebeveynlerinden öğrendikleri şekilde davranıp aynı koruyucu sınırları çizebilirler (James ve Jongeward, 1993). Koruyucu ebeveyn ego durumunda olan kişiler, daha çok diğer insanların çocuk ego durumuna hitap etmektedir (Arı, 1989; James ve Jongeward, 1993; Alisinanoğlu, 1995).

Koruyucu ebeveyn ego durumları baskın olan kişiler, geleneklerin devam ettirilmesini, insanlar arasındaki sevgi ve saygının beslenip ilişkilerin sürdürülmeye çalışılmasını isterler. Bu tür kişiler çevreleri tarafından, yardımcı, sadık, sorumlu ve ‘danışılabilir’ iyi kişiler olarak tanımlanırlar (Bacanlı, 2002).

1.1.4.1.2. Yaşamın Şekillenmesi

Eric Berne (1978), çocukların doğdukları andan itibaren çevresinden birçok mesaj almaya başladıklarını, anne-babaları başta olmak üzere çevrelerindeki kişilerden aldıkları sözel ve sözel olmayan mesajlarla bazı değerlendirmeler yaptıklarını ve bunun sonucunda da hayata dair bazı kararlar aldıklarını ifade etmiştir. Çocukluk döneminde alınan kararların arasında belki de en önemlisinin “Transaksiyonel Analiz”de yer alan “yaşam pozisyonları” olarak adlandırılan değerlendirmeler olduğu belirtilmektedir. Çocuklar, edindikleri yaşantılarla birlikte hem kendileri hem de çevresindeki kişiler hakkında bir değerlendirme yapmakta ve sonuç olarak ortaya en basit düzeyde “iyi” (OK) “iyi değil” (not OK) şeklinde dört farklı yaşam pozisyonu çıkmaktadır. Bu yaşam pozisyonları:

1. Ben İyiyim-Sen İyisin
2. Ben İyi Değilim-Sen İyisin
3. Ben İyiyim-Sen İyi Değilsin
4. Ben İyi Değilim-Sen İyi Değilsin şeklinde olabilmektedir.

Berne (1972), tüm çocukların yaşamın ilk yıllarında “Ben İyiyim-Sen İyisin” pozisyonunda olduklarını belirtmektedir. *Harris* ise (1969), çocukların yaşamın hemen başlarında yaşantıları sonucunda örselenerek “Ben İyi Değilim-Sen İyisin” pozisyonuna geçtiklerini, özellikle de ağır istismara uğramış çocukların bir anlamda kendilerini de korumak için “Ben İyiyim-Sen İyi Değilsin” pozisyonunu benimsediklerini ifade etmiştir. Ayrıca, son grupta yer alan “Ben İyi Değilim-Sen İyi Değilsin” pozisyonunun kişideki bir umutsuzluk durumu olarak ortaya çıktığını vurgulamıştır. Önceleri çevresinden aldığı mesajlarla kendisinin “iyi olmadığını” düşünen çocuk, maruz kaldığı ihmal, cezalandırma ve örselenmeler sonucunda “diğerleri”nin de “iyi olmadığını” düşünmeye başlamaktadır.

“Yaşam pozisyonu” kararı, kişinin “yaşam senaryosu” kararlarının temelini oluşturmaktadır. “Yaşam senaryosu”, annenin göğsündeki ilk “merhaba” ile mezardaki son “veda” ya kadar uzanan süreçteki planlardan oluşur ve kişinin yaşamı boyunca kimlerle karşılaşacağını, onlarla nasıl ilişkilere girip bu süreçte neler yaşayacağını; hatta ne kadar yaşayacağını belirleyen bir plandır. Transaksiyonel Analiz “yaşam senaryosu”nu kişinin bilinç dışı yaşam planı olarak değerlendirir. “Yasaklar” ve “izinler” olarak da bilinen senaryo mesajlarının etkisiyle alınan erken çocukluk kararları, kişinin hayatını nasıl şekillendireceğini ve nasıl hareket edeceğini belirler. Kişi “senaryo kararları”na uygun kişilerle görüşüp bu kararları destekleyecek yaşantılar edinirler (Gökçen, 2009).

1.1.4.2. Çocukluk Dönemi Kararları

Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren anne-babalarından bazı “mesajlar” almaya başlarlar. *Berne* (1972) ve daha sonra da *Steiner* (1974) “senaryo matrisi” (script matrix) olarak tanımlanmış formülasyonda anne-babaların o an için kullandıkları ego durumundan çocuğun o an için kullandığı ego durumuna verdikleri “mesajları” incelemişlerdir. *Claude Steiner* (1974) tarafından ortaya atılmış olan “senaryo matrisi”, “yaşam senaryosu”nun oluşmasında kritik olan anne-babanın çocuk ego durumundan, çocuğun çocuk ego durumuna giden “mesajlar”dan oluşmaktadır. “Yasaklar” ve “izinler” (injunctions and permissons) olarak adlandırılmış olan bu “mesajlar”, çocuğa bazı davranışları “yasaklarken” bazı davranışlara da “izin verir”. Örneğin, yeni doğmuş bebeğin anne tarafından kucağa alınıp gülümseyerek onu öpüp okşanmasıyla, çocuğa “bu dünyada olduğun için (varolduğun için) çok mutluyum” mesajı verilmektedir. Bu mesaj kendi içerisinde çocuğun var olmasına “izin” verici bir anlam taşımaktadır. Annenin çocuğunun olmasını istemediği ya da bir nedenden dolayı çocuk sahibi olmaktan mutsuz olduğu bir durumda, bu annenin çocuk ego durumunda bebeğinin çocuk ego durumuna giden “mesaj”, “senin var olmanı istemiyorum; senin benim olmandan mutlu değilim” olacaktır. Bu “mesaj” ise, çocuğuna var olmayı “yasaklayıcı” bir anlam taşımaktadır (Gökçen, 2009).

İnsanlar kendine ait belli bir potansiyelle doğarlar ancak gelişimlerini sürdürebilmeleri ve sahip oldukları potansiyeli geliştirebilmeleri için “izin” anlamı taşıyan mesajlara ihtiyaç duyarlar. Anne-babanın çocuk ego durumundan istemli ya da istemsiz, çocuğun çocuk ego durumuna gönderilen “yasaklar”, çocuğun “doğal çocuğu”nu kısıtlayacak ve çocuğun sahip olduğu potansiyelini gerçekleştirmesini engelleyecektir. Çocuğun ego durumuna gelen “izinler” ise, çocuğun doğal gelişimini olumlu yönde etkileyen, ona seçme özgürlüğü tanıyan ve potansiyelini gerçekleştirmesine izin veren mesajlardır (Gökçen, 2009).

Goulding ve Goulding (1979) çalışmalarında, hastalarında en sık olarak 12 “yasak-izin”e rastlamışlardır. Tanımlanmış “yasaklar” (“Var Olma!” ya da “Kendin Olma!” gibi) emir formatında olup yasağın tersi olan izinler ise kişiye bir seçim olanağı tanıyan “var olabilirsin” formatındadır. *Goulding ve Goulding* (1979) tarafından belirlenmiş olan 12 “yasak/izin” aşağıda kısaca tanıtılmıştır.

1.1.4.2.1. Yasaklar ve İzinler

1.1.4.2.1.1. Olma! (Var Olma!) (Don’t Be!)

Goulding ve Goulding (1979) tarafından belirlenmiş “yasak”lar arasında belki de en yıkıcı olan “Olma-Var Olma!” yasaklaması, kişinin doğrudan var oluşuna yönelik olduğu için, kişi için hayati tehlike oluşturabilecek bir yasaklamadır. “Olma!” (Var Olma!) yasaklaması en yoğun şekilde intihar eğilimli kişilerde görülmektedir. Hayatına gerekli önemi vermeme eğilimi göz önüne alındığında, hızlı ve tehlikeli araba kullanan kişilerin, tehlikeli spor veya etkinliklerle uğraşanların, riskli veya tehlikeli durumlara girenlerin, sigara, içki, madde kullanan kişilerin büyük ihtimalle “Var Olma!” yasaklaması almış kişiler olduğu söylenebilmektedir.

Diğer yasaklarda da olduğu gibi “Olma-Var Olma!” yasaklaması da anne-babanın çocuk ego durumundan çocuğa iletilen bir “mesaj”dır. Anne-babalar bu “mesaj”ı, hiç farkında olmadan çocuk ego durumlarından, çocukların çocuk ego durumlarına sözel olmayan yollarla iletebilmektedir. Bu mesajı alan ve henüz hayata dair hiçbir muhakeme yapma becerisi gelişmemiş olan bebek, duygusal olarak varlığının anne-babası tarafından onaylanmadığını ve istenilmediğini hissederek. “Var Olma!” mesajı, anne-babanın herhangi bir nedenden dolayı çocuğun ailesi tarafından “istenmediği” durumlarda daha fazla rastlanılacaktır. Örneğin, eşler arasında büyük problemlerin yaşandığı bir ailede eşinden ayrılmayı düşünen kadın hamile kaldığını öğrendiğinde çocuk ego durumundan bebeğin varlığına isyan edecek ve henüz doğmamış olan çocuğuna karşı büyük bir öfke hissedebilecektir.

1.1.4.2.1.2. Kendin Olma! (Don’t Be You!)

Birçok anne-babanın hayalinde belirli bir çocuk figürü vardır ve çoğu zaman çocuklarını olduğu gibi kabul etmek yerine, onları kafalarındaki çocuk modeline uydurmak isterler. Bu tavır belirli bir noktaya kadar anlaşılabilir bir durumdur; ancak, bu tutum her çocuğun özel oluşunun ve potansiyelinin zedelenmesi şekline dönüştüğü zaman çocuğa zarar vermeye başlar. Örneğin, bir baba hep erkek çocuk istemiş ama kız çocuğu olmuşsa doğan kız çocuğuna isteyerek ya da istemeyerek, kız olduğu için memnun olmadığı, erkek olmasını beklediği mesajını iletir. Bu tavırda olduğu için de kızına erkek oyuncakları hatta erkek giysileri alarak kızının sergilediği erkeksi davranışları destekler ve ona “Senin kız olmanı istemiyorum” mesajı iletir. Bu şekilde “Kız olmamalısın!” (yani, “Kendin olma!”), “Sen erkek olmalısın!” (yani, “Başka biri ol!”) gibi mesajlarla kız çocuğuna doğuştan getirmiş olduğu kadın cinsel kimliğini gerçekleştirmesi “yasaklanmış” olur.

1.1.4.2.1.3. Büyüme! (Don’t Grow Up!)

Her zaman bir çocukla uğraşmak isteyen anne babaların çocuğa verdiği mesaj “Büyüme!”dir. Ülkemizdeki çocukların büyüüp gelişmeleri anne-babaları tarafından engellemekte olup bu engellenmeler farklı şekillerde olabilmektedir. Bu engellemelerden biri, çocuklarına yalnız olamayacakları, yalnız kaldıklarında “yetersiz”, “güçsüz”, “beceriksiz” oldukları gibi sözel ya da sözel olmayan mesajlar vererek onların bağımsızlık yönündeki hareketlerini engellemek şeklinde olmaktadır. Ailesi tarafından bu tür mesajlar alan bir çocuk zamanla özgüveni düşük, kendi ayakları üzerinde duramayan bir kişi olarak kendisine verilen mesajı doğrulamış olacaktır. Ülkemizde çocuklara uygulanan, gelişimi kısıtlayıcı diğer bir yöntem ise çocukların her şeyine müdahale edilerek, onların bütün sorumluluğunu ellerinden alarak her şeyi önlerine hazır koyulmasıdır. Bu müdahaleci ve engelleyici tavırlara sahip anne babalar, gelişim görevi olan çocuklarının kendi ayakları üzerinde durmasını engellemiş olurlar (Gökçen, 2009).

Aileler tarafından verilen “Büyüme!” mesajının arkasında yalnız kalmaktan korkulduğu için “Beni terk etme!” mesajı bulunmaktadır. İnsanın gelişim evreleri düşünüldüğünde bireyin bağımlılıktan bağımsızlığa doğru ilerlemesiyle anne-babasını geride bırakarak gitmesi beklenmektedir. Çocuğunun uzaklaşmasından korkması sebebiyle, ailenin çocuğa ilettiği “Büyüme!” mesajının ardında çoğu zaman “Beni Terk Etme!” mesajı bulunmaktadır.

1.1.4.2.1.4. Çocuk olma! (Don't Be Child!)

“Çocuk olma!” mesajı, genellikle çocuk gibi davranan anne babalar tarafından çocuklara verilir. Evdeki çocuk rolünü anne baba üstlendiğinde çocuğa yetişkin rolü kalmaktadır ve çocuk büyük gibi davranmak zorunda kalır. Örneğin, anne-baba kavga ettiğinde kavgayı sonlandırma ve tarafları barıştırma, anneyi teselli edip babasının öfkesini yatıştırma görevini üstlenmiş bir çocuk, tüm bunları yaparken bir yetişkin gibi davranmaya zorlanmış olur. Buna benzer başka bir durumda da anne-babanın anne-babalık sorumluluklarını üstlenmeyip çocuk ego durumundan çocuk gibi davrandığında veya çocuk, kendisinden küçük olan kardeşlerinin bakımını üstlenmek durumunda kaldığında “Çocuk Olma!” yasaklamasına maruz kalmış olmaktadır. Bu şekilde çocuk, yetişkin gibi davranmak zorunda kalmaktadır. Bu durum özellikle en büyük çocuklarda daha çok görülebilmektedir.

1.1.4.2.1.5. Önemli olma! (Don't Be Important!)

“Önemli olma!” yasaklaması, anne baba ile olan ilişkide oluşan, fakat kökleri daha derinlerde yatan bir yasaklamadır. Kişide önemli olma duygusu, çocukken anne babaların çocuklarına gösterdikleri tutumlarla oluşmaktadır. Evde üzülmemesi, desteklenmesi, kızdırılmaması, sevindirilmesi vs. gereken kişi çocuk değil, anne baba olduğu durumda çocuk, anne-babasından aldığı mesajlar doğrultusunda da doğal olarak, “Ben önemli değilim” kararına varmaktadır. Çocukken kendisine ilişkin bu tür bir karara varan kişi daha sonraki yaşamında da ön planda olmaktan rahatsızlık duyacak ve bir topluluk önünde kendini ifade etmekten sakınacaktır. Yine böyle kişilerin liderlik yapmaları istendiğinde panikledikleri ve kaygılandıkları görülmektedir.

1.1.4.2.1.6. Bir yere varma! (Don't Make It!)

“Bir yere varma!” yasaklaması kişide, “Önemli olma!” yasaklamasına benzer bir etki yaratmaktadır. Kendi istek ve ihtiyaçlarına, çocuğunun istek ve ihtiyaçlarından daha çok değer veren anne-baba, bu tutumu ile çocuğuna “bir yere varmasını” yasaklamış olmaktadır. “Bir yere varma!” yasaklaması da, diğer tüm yasaklamalar gibi, anne-babanın çocuk ego durumundan gelmektedir. Örneğin, anne-baba çocuk ego durumundan kendisinin başarılı olamadığı bir durumu çocuğu başardığında çocuğunu kıskanabilir ve başarısının önünü kesebilir; yani onun bir yere varmasını yasaklayabilir. Çocuk “Bir yere varma!” mesajını aldığında, farklı şekillerde, çeşitli davranışlar sergileyerek, başarılı olmayı ve istediği yere varmayı bilinçsizce sabote etmiş olacaktır.

1.1.4.2.1.7. Yakın olma! (Don't Be Close!)

“Yakın olma!” yasaklaması, hem anne babalar hem de çocuğun kendisi tarafından konabilir. “Yakın Olma!” yasaklaması aile içindeki fiziksel yakınlıkla ilgili olabilmektedir. Birbirlerine veya çocuklarına temastan hoşlanmayan ve çocuğuna nadiren dokunan bir anne-babanın çocuğuna “Yakın Olma!” yasaklaması şeklinde mesaj ulaşır. Aynı şekilde duyguların da ifade edilmekten kaçınıldığı bir aile ortamında, çocuk bu sefer de “duygusal açıdan yakın olma!” mesajı almış olur.

Bazen “Yakın Olma!” yasaklaması çocuğun kendisinden de gelebilir. Anne-babasıyla fiziksel temas kurma isteği duyan çocuk bu isteğine olumlu cevap alamıyorsa bir süre sonra bu acı verici girişimlerinden vazgeçer ve kendi kendine “yakın olma!” yasağı koyar. Bu tür kişilerin yetişkinlik yaşamında, özellikle yakın ilişkilerinde, bir başka insana yakınlaşmakta, ona güven duymakta, yakınlık duygularını göstermekte sıkıntı ve sorun yaşadıkları görülmektedir.

1.1.4.2.1.8. Ait Olma! (Don’t Belong!)

Çocukluk döneminde ailesi tarafından “Ait olma!” yasaklaması almış bir kişi, yetişkinlik yaşamında bu yasağın etkisiyle herhangi bir gruba dahil olabilmek konusunda sıkıntı yaşayacaktır. Bu kişilerin genellikle “tek başına olmayı seven”, hep “tek takılan”, “yalnız”, “sosyal olmayan” kişi izlenimi verdikleri görülmektedir. “Ait olma!” yasağı da diğer yasaklamalarda olduğu gibi, farklı durumlardan kaynaklanmış olabilmektedir. Örneğin, anne baba tarafından sürekli olarak kendisine diğer çocuklardan farklı olduğu söylenen bir çocuk, “Sen onlardan biri değilsin”, “Onlardan biri olma!” mesajını alacak ve bir gruba “ait olma” durumu yasaklanacaktır.

1.1.4.2.1.9. Düşünme! (Don’t Think!)

“Düşünme!” yasaklaması çocukluk döneminde çocuğun düşüncelerine anne-baba tarafından önem verilmemesi, hatta aşağılanmasıyla ortaya çıkabilmektedir. Çocuğun düşüncelerini özgürce ifade etmesine izin verilmediğinde ya da bir düşüncesini paylaştığında ortaya attığı fikrin anne-babası tarafından kabul edilmeyip aşağılanması durumunda çocukta "Düşünme!" yasaklamasına yol açar. Çocukluk dönemindeyken alınan bu yasaklama kişilerin "düşünmeyen", “akıllarını kullanmayan” kişiler olmasına neden olmaktadır.

1.1.4.2.1.10. Hissetme! (Don’t Feel!)

“Hissetme!” yasaklaması, bazen duygunun hissedilmesine bazen de duygunun ifade edilmesine getirilen bir yasaklamadır. Bu yasaklama çoğunlukla duygularını içinde tutan anne-babalar tarafından koyulan bir yasaklamadır. Bazı anne-babalar sergiledikleri tavır veya söyledikleri sözlerle çocuklarına hissetmeyi yasaklarlar. Bazı ailelerde ise duygunun yaşanması değil, ifade edilmesi yasaklanır. Duyguların hiç gösterilmediği bir ailede anne-baba farkında olarak ya da olmayarak çocuklarının da duygularını göstermesini yasaklamış olurlar. Çocukken bu tür yasaklamalara maruz kalmış kişiler, yetişkinlik yaşamlarında “hissetmeyen” ya da “hissettiklerini gösteremeyen” kişiler olurlar.

1.1.4.2.1.11. Sağlıklı Olma! (Don’t Be Well! - Don’t Be Sane!)

İş yoğunluğu, çocuk sayısının fazlalığı vs. gibi nedenlerle çocuklarıyla yeterince ilgilenemeyen anne-babalar, çocukları hastalandığında ona aşırı ilgi göstermektedir. Bu durum çocukta, sadece hastalandığında ilgilenildiği düşüncesi oluşturarak “Sağlıklı Olma!” mesajı olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bu çocuklar yetişkinlik yaşamlarında kriz durumlarında ya da bir kişiden istediği ilgiyi alamadığında çabuk hastalanabilen kişiler olmaktadır. Bazı ailelerde ise bu durum çocuk ancak bir "ruh hastası" gibi davrandığında anne-

babasından olumsuz bir ilgi görmesi şeklinde görülmektedir. Böyle bir durumda çocuğa ailesi tarafından ruhsal olarak "Sağlıklı Olma!" mesajı verilmektedir. Farklı bir durumda da bazı ailelerde "Sağlıklı Olma!" mesajını çocuğa atfedilen bir özellik olarak verilebilir. Anne babanın, çocuğun yanında başkalarına "Bizim çocuğumuz zayıf bünyelidir, hemen hastalanır" gibi sözler sarf etmesi çocukta "sağlıklı olmamalıyım" gibi bir algı uyandırır ve kendisine sağlıklı olmayı yasaklamış olur.

1.1.4.2.1.12. Yapma, Hiçbir Şey Yapma! (Don't, Don't Do Anything!)

"Yapma!" yasaklaması, bireyi engelleyen ve durduran bir yasaklamadır. Genellikle "evhamlı" anne-babalar tarafından, çocuklarının kendisine zarar verecek bir şey yapmaması için sürekli denetlemek ve bunun için her hareketini engellemek şeklinde yapılır. Çocuk doğal merak duygusuyla keşfetmeye çalışır fakat neye elini uzatsa, ne yapmaya kalksa, anne-babasından hep "Yapma!" mesajı alır. Çocukluklarında bu tür bir yasaklamayla karşılaşmış bireyler yetişkinlikte, yasaklamanın etkisinden kurtulamayarak hiçbir şey yapamayan, bir köşede adeta felç olmuş gibi sadece oturan kişiler olurlar.

1.1.4.2.2. Sürücüler (Drivers)

Anne-babanın yetişkin ego durumundan çocuğun yetişkin ego durumuna gönderilen mesajlar "karşıt-yasaklamalar" olarak adlandırılmaktadır. Bu mesajlara daha önceleri, anne babanın çocuk ego durumundan çocuğun çocuk ego durumuna gönderilen senaryo mesajlarına (yasaklara) ters olması nedeniyle "karşıt-yasaklama" denmiştir. Fakat daha sonra aksine bu mesajların da senaryo mesajlarını destekleyebileceği ve güçlendirebileceği kabul edilmiştir. Senaryo mesajları (yasakların) sözel olmayan yollarla iletilmekteyken, "karşıt-yasaklamalar" sözel olarak iletilmektedir. "Karşıt-yasaklamalar" bazen olumlu (OK) bazen de olumsuz (not-OK) verilebilmektedir.

Kahler (1974) beş olumsuz karşıt-senaryo mesajını "sürücü" (driver) olarak adlandırmış ve bu mesajların her kültürde, her yaştan insanda görüleceğini belirtmiştir. Bu beş olumsuz karşıt-senaryo mesajı ilk bakışta olumlu gibi görünmekle birlikte yasakları da davet eden mesajlardır. Bu beş sürücü özetle aşağıdaki gibidir.

1.1.4.2.2.1. "Mükemmel ol!" ("Be Perfect!")

"Mükemmel ol!" sürücüsünü kullanan kişiler her an mükemmel olmaya çalışır, aksi takdirde "OK" olmadıklarına düşünürler. Mükemmel olmak, bu sürücünün etkisindeki kişinin hem kendisi hem de başkaları için vazgeçilmezdir. Bir durumun kişiyi memnun edebilmesi için eksiksiz olması gerekir. Bu kişiler daima hassas, dakik, titiz ve detaycıdır ve hiçbir şeyi atlamak istemez. İnsanlar tarafından tam ve doğru olarak anlaşılabilmesi için detaylara önem vererek her şeyi titiz ve uzun uzun anlatırlar. Kendileri mükemmel olmaya çabaladığı gibi karşısındakilerden de mükemmel olmalarını beklerler.

1.1.4.2.2.2. “Güçlü ol!” (“Be Strong!”)

“Güçlü ol!” sürücüsünü kullanan kişiler, duygularını saklayan, olumlu veya olumsuz durumlardan “etkilenmeyen” kişiler olarak tanınırlar. Duygularını göstermenin zayıflık olduğunu düşünürler ve kendilerini her türlü soruna karşı güçlü olmak zorunda hissederler. Çevrelerinde olan biten her türlü sıkıntının sorumluluğunu tek başına alırlar ve bu durumdan şikayet etmezler. Desteğe, ilgiye, okşanmaya ihtiyaçları yokmuş gibi davranırlar, duygularını hiç göstermedikleri gibi krizlerde de ayakta duran kişilerdir. Zayıflıklarını saklarlar; fakat bu konuda çok aldatıcı olabilirler.

1.1.4.2.2.3. “Başkalarını Memnun Et!” (Please Others!”)

“Memnun et!” sürücüsünün etkisi altında olan kişiler karşısındakileri memnun etmek, iyi hissettirmek zorundaymış gibi hissedip başkalarının onayını, takdirini, beğenisini alabilmek için onların istediği her şeyi yaparlar. Başkaları tarafından beğenilmek, onaylanmak ve takdir edilmek için çok çabalar ve bunun için bir sürü iş üstlenirler. “Hayır demek” onlarda suçluluk yarattığı için her şeye katlanırlar. Çevresiyle uyum içinde olmak onlar için olmazsa olmazdır. Bunun için çatışmadan kaçır; kimseye ters düşmemek için çoğu zaman kendi isteklerinden feragat ederler. Başkalarının ihtiyaçlarına karşı oldukça hassastırlar ve bu da onları başkalarının gözünde çok anlayışlı yapar.

1.1.4.2.2.4. “Çok Çabala!” (“Try Hard!”)

“Çabala!” sürücüsünün etkisindeki kişiler ise dışarıdan bakıldığında enerjik kişiler olup çalışmaya çok isteklidirler. Herhangi bir işle ilgili sorumluluk almak için başkaları kaçarken ya da istemezken onlar sorumluluğu üstlenme konusunda hevesli ve isteklidirler. Fakat üstlendikleri işte herkesin de onlar gibi çabalamasını beklerler. Gösterdikleri çabanın onları değerli yaptığını düşünürler ve bu düşünceyle her zaman bir şeyleri başarmak için uğraşır dururlar. Ama bu çabalarına rağmen çoğu zaman üstlendikleri işleri yarım bırakırlar. Yeni bir sorumluluğun hevesiyle yeni bir işe girer ve sonuç olarak geride bir sürü tamamlanmış iş bırakırlar. Ayrıca bu kişilerin bir diğer özellikleri de “küçük işler” için çaba sarf ederek bunları “büyük işlere” dönüştürmektir.

1.1.4.2.2.5. “Acele Et!” (“Hurry Up!”)

“Acele et!” sürücüsünün etkisinde olan kişiler hep bir şeyler için acele ederler. Hızlı konuşur, hızlı hareket ederler ve oldukça sabırsız olup her şeyi hemen şimdi yapmak zorunda olduklarını düşünürler. Konuşurken hızlı olduğu gibi karşıdaki kişinin konuşmasına da dayanamaz, sürekli araya girer ve onları da acele ettirirler. Gün içinde de sürekli saatlerini kontrol ederler çünkü hayatlarını yapmaları gereken bir sürü iş ile doldururlar. Bir sürü işin sorumluluğunu alıp bunun için bir sürü kişiyle görüşmeleri gerekmektedir. Fakat halletmeleri gereken işleri dar bir zamana sıkıştırıp daha sonra yetiştirmek için koşuşturmak zorunda kalırlar.

Kahler (1974)’in öne sürmüş olduğu “sürücü” (driver) olarak adlandırılmış olan bu beş olumsuz karşıt-senaryo mesaj her insanda olmakla birlikte, çoğu zaman bunlardan sadece biri veya ikisi ağır basmaktadır.

1.1.5. EBEVEYN KABUL-RED (EKAR) KURAMI (Parental Acceptance and Rejection Theory)

Ebeveyn Kabul-Red (EKAR) Kuramı, Rohner tarafından 1966'da geliştirilerek, 1975'te yayınlanmış ve temellerini 1930'lu yıllara dayanan sosyokültürel sistemler modelinden almıştır. Kuram, antropolojiyle ilgili de araştırmalar yapan psikiyatrist Kardiner'in 1939'daki görüşleri ile Whiting ve Child'in 1953'teki öne sürmüş olduğu modelle oluşturulmuştur.

Ebeveyn tarafından kabullenilme veya reddedilmenin gösteriliş şekli, sıklığı, süresi ve şiddeti, kişilerin dini inançları, örfleri, adetleri, aile yapıları ve daha birçok değişkene bağlı olarak değişebilmektedir. *Khaleque ve Rohner* (2001), EKAR Kuramı üzerine 200'e yakın çalışmayı inceleyerek, kuramın önemini ortaya koymaya çalışmıştır (Öngider, 2006).

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR Kuramı), çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddinin nedenlerini ve kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal gelişimleri üzerindeki olası sonuçlarını ve çocuğun genel uyumu üzerindeki etkilerini açıklamaya ve incelemeye çalışan bir sosyalizasyon kuramıdır. Kuram, ebeveyn tarafından kabullenilme veya reddedilmenin nedenleri, sonuçları ve konuyla ilgili diğer değişkenleri incelemeyi amaçlayarak, çocuğun sosyal yaşantısını kişiliğiyle birlikte ele alıp sosyokültürel süreçlerle ilişkilendirmektedir (Öngider, 2006). Kuram, ayrıca bütün insanların kendileri için önemli olan kişilerden sıcaklık almaya ihtiyaçları olduğu düşüncesinden hareket etmektedir. Bireyin sıcaklık görme ihtiyacı, kültür, ırk, fiziksel özellikler, sosyal statü, dil, coğrafya gibi diğer kısıtlayıcı koşullardan bağımsız olarak tüm insanlıkta bulunabilmektedir (Rohner, 1986; 2000). Farklı ülkelerde bu konuda yapılan birçok araştırmada, ebeveyn tarafından kabul veya reddedilmenin, çocukları duygusal, davranışsal, sosyal ve bilişsel gelişimini; hem de yetişkinlikteki psikolojik uyumlarını etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

EKAR Kuramında ebeveynliğin kalitesi incelenmekle birlikte, bunun çocuk ve yetişkinlerdeki olası sonuçları da ele alınmaktadır. Tüm çocuklar için kendilerini yetiştiren kişilerin (ebeveynleri/anne babaları) varlığının önemi yadsınmamakla birlikte, bu kişiler tarafından kabul veya reddedilmek de çocuğun ileriki yaşantısını etkileyen kritik öneme sahiptir. Çocuğun algıladığı ebeveyn kabulü, anne-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık, sevgi, şefkat, bakım, ilgi, destek vs. şekillerinde olmaktadır; reddetme, bu duygu ve davranışların oluşmadığı veya belirgin şekilde kısıtlı olduğu, hatta bazen çocuğu inciten çeşitli fiziksel veya psikolojik duyguların davranış halinde gösterilmesi şekillerinde olabilmektedir (Batum ve Öktem, 2011).

EKAR Kuramı, çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların bireylerin tüm yaşamını etkileyebildiğini ortaya koymaktadır. *Rohner* (1986), çocukluk döneminde anne-babalarıyla ilişkilerinde incinen ve red edilen kişilerin kendilerini daha fazla incinmekten korumak için sosyal ilişkilerden uzak durmayı seçtiklerini ifade etmiştir. Nitekim suçlu ve normal ergenlerin şimdiki hayatlarıyla ilgili yapılan bir çalışmada, iki grubun ebeveyn kabul-red algı düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaştıkları görülmektedir. Ayrıca yaşam ve gelecekleri ile ilgili değerlendirmelerinde de iki grubun anlamlı düzeyde farklılaştıkları tespit edilmiştir. Suçlu ergenler normal ergenlere kıyasla hem bugünkü yaşamlarını hem de geleceğe dönük beklentilerini daha olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca iki grubun çocukluk yaşantıları değerlendirmesi sonucunda, suçlu ergenlerin çocukluklarını normal ergenlere göre çok daha olumsuz değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu

bulgular, EKAR Kuramı'nın görüşlerinden hareketle, olumsuz çocukluk deneyimlerinin olumsuz etkilerinin yaşam boyunca sürdüğünü ortaya koymaktadır (Çetin, 2005).

1.1.5.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu (Warmth Dimension)

EKAR Kuramı, ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşimin ve ilişkinin niteliğini incelemektedir. “Ebeveynliğin sıcaklık boyutu”, “sıcaklık” (kabul) ve “soğukluk” (red) durumlarından oluşmaktadır. Sıcaklık boyutunun bir ucunda, anne-babanın çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık, şefkat, bakım, ilgi, destek ya da kısaca sevginin ön plana çıktığı "kabul etme" varken, boyutun diğer ucunda, bu duygu ve davranışların olmadığı veya tam tersi, bilerek, esirgeyerek, hatta çocuğu inciten çeşitli fiziksel veya psikolojik davranış veya duyguların sergilendiği "reddetme" bulunmaktadır. *Rohner*, insanların çocukluğunda ebeveynleriyle kurdukları ilişkide, bu iki ucu arasında belirli bir noktada bulunduğunu ileri sürmektedir. Sıcaklık boyutu, çocuk ile bakımını üstlenen kişiler arasındaki sosyal etkileşime ait algı, çocuğun zihnindeki tasarımıyla ilgili olup yaşadığı, sevildiği ve kabul edildiğine veya sevilmediği ve reddedildiğine dair sübjektif algıdır. Kabul ya da reddi ortaya çıkaran ebeveyn davranışları kültürel olarak farklılaşabilmekle birlikte, sübjektif reddedilme algısı farklı toplumlarda öz değerle ilgili ortak sonuçları doğurabilmektedir (*Rohner* 1986; 2000).

Rohner (1986) ebeveynlerin çocuklarına karşı dört farklı şekilde “reddedici” olabildiklerini belirtmiştir. Bunlar: 1) Çocuklarından sıcaklık, sevgi ve şefkatlerini esirgeme, 2) Çocuklarına karşı düşmanlık hissedip saldırgan davranma, 3) Çocuklarına karşı kayıtsızlık içerisinde olup onları ihmal etme ya da 4) Çocuğuna karşı görünürde belirgin bir ihmal, saldırganlık ya da soğukluk olmadığı halde çocukta ebeveynleri tarafından sevilmediği inancının gelişmesidir (“ayrışmamış red”).

Ebeveynler, fiziksel (sarılma, öpme, okşama, rahatlatma gibi) ya da sözel (övme, iltifat etme, çocuğa veya çocuk hakkında güzel şeyler söyleme gibi) yollarla çocuklarını kabul ettiklerini gösterebilirler. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarını kabul etmeleri, bakım verme, destekleme, sevgi gösterme gibi davranışsal ifadelerle de ortaya koyulabilmektedir. Bazı anne-babalar çocuklarına sevgi ile ilgili duygu ve davranışları hiç göstermeyip bunun yerine sadece düşmanlık, saldırganlık, kayıtsızlık, ihmal veya ayrışmamış reddetmenin soğuk ve şefkatten yoksun ifadelerini göstermektedirler.

Saldırganlık, kişinin kendisine, bir başkasına veya bir şeye kasıtlı olarak zarar vermeye dönük davranışları olarak tanımlanmaktadır. Anne-babaların saldırganlık davranışları genellikle düşmanlık, öfke, kızgınlık veya nefret duygularının davranışa dönüşmüş şekillerinde ortaya çıkmaktadır. Bu davranışlar; vurmak, itmek, bir şey fırlatmak, çimdiklemek, yaralayıcı olan sembolik el-kol hareketleri yapmak gibi fiziksel ve/veya alay etmek, küfür etmek, bağırarak, korkutmak, tehdit etmek, çocuğa veya çocuk hakkında düşüncesiz, aşağılayıcı ve eleştirici şeyler söylemek gibi sözel şekilde de olabilir (Çetin, 2005). Kayıtsızlık, içsel bir motivasyondur. İhmal ise, kayıtsızlık duygusunun davranışa dönüşmesidir. Ebeveynler, çocuklarını kayıtsızlıkla hiç bir ilgisi olmayan birçok nedenden dolayı ihmal edebilmektedir. Çocuklarına karşı öfke ve kızgınlık duyguları hisseden bazı anne babalar bu duygularla baş edebilmek için çocuklarını ihmal edebilmeleri bu duruma örnek oluşturmaktadır. İhmal, ebeveynlerin çocuklarını sadece maddi ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaları değil aynı zamanda, çocuğun sosyal ve duygusal ihtiyaçlarıyla yeterince ilgilenmemelerini de

içerir. Bu tür anne-babalar, çocuklarına karşı fiziksel ve psikolojik olarak tepkisiz, hatta görünmez olabilmektedirler. Çocuğa yönelik tüm bu olumsuz tutum ve yaklaşımlar (tek tek veya birlikte) çocuklar tarafından kendilerini seilmeyen veya reddedilen biri olarak hissetmelerine yol açabilir. Bazı durumlarda da aileden herhangi bir olumsuz durumun olmadığı sıcak ve sevgi dolu ailelerde bile, çocuklar (en azından arada bir) bir takım zedeleyici duygu veya davranışla karşılaşabilirler. Dolayısıyla ebeveyn kabul veya reddi iki farklı bakışı içermektedir. Bunlardan ilki; kişinin algıladığı tutum ve davranışlar şeklinde (fenomenolojik bakış açısı) olabilirken, ikincisi ise başka bir kişinin gözlemleyip durumu ilettiği şekilde (davranışsal bakış açısı) olmaktadır. Bu iki farklı bakış açısı genelde benzer sonuçlar vermekle birlikte yapılan araştırmalar, fenomenolojik yaklaşımla elde edilmiş bilgilere daha fazla güvenilebileceğini ortaya koymaktadır. Örneğin, kendisini seilmeyen biri gibi algılayabilen bir çocukla ilgili (ayrışmamış reddedilme durumda olduğu gibi), objektif gözlemciler reddedilme ile ilgili bir (veya hiçbir) bulguya rastlamayabilirler. Benzer şekilde, bunun tersi olan durumda, dıştaki gözlemcilere göre ciddi şekilde anne-baba saldırganlığına veya ihmeline maruz kalan çocuk, kendisini anne-babası tarafından reddedilmiş gibi hissetmeyebilir ki bu durum çocuk istismarı ve ihmali vakalarında oldukça sık karşılaşılan bir durumdur (Çetin, 2005). Dolayısıyla, ihmal ve istismarla ilgili resmi dış kayıtlar ile anne-babaları tarafından kabul veya reddedilme yaşayan çocukların durumu algılayışları arasında sorunlu bir ilişki vardır.

Jerome Kagan'ın (1978) ifade ettiği gibi, "anne-baba tarafından reddedilme, anne-baba tarafından sergilenen bir dizi davranışı değil, çocuğun bir inancıdır". Anne-baba tarafından reddedilmeler genellikle semboliktir (akt. Rohner, 2000). Bu nedenle reddedilmeyle birlikte ortaya çıkan etkileri bütün boyutlarıyla inceleyebilmek için, sembolik doğasının araştırılması gerekir. Özellikle etnik ve kültürler-arası çalışmalarda, kişilerin anne-babalarının sevgi, şefkat vs. ile ilişkili davranışlarını incelerken sembolik, kültürel temelli yorumlarına karşı hassas olunmalıdır. Çünkü dünyanın farklı yerlerinde anne-babaların, kabul etme (sıcaklık, şefkat, bakım ve ilgi) ve reddetme (soğukluk, şefkatsizlik, düşmanlık, saldırganlık, kayıtsızlık, ihmal) davranışları farklı anlamlarla farklı biçimlerde yapılabilirler. Örneğin, dünyanın bir köşesinde anne-babalar çocuklarını övüp onlara güzel şeyler söyleyebilirken farklı bir köşesinde bu davranışın, hiçbir anlamı olmayabilir (ya da tamamen başka bir anlama gelebilir). Dolayısıyla, anne-babanın çocuğunu kabul veya reddetmesiyle ilgili araştırmalarda temel amaçlardan biri, farklı kültürlerde yaşayan çocuk ve yetişkinlerin, çocukluk döneminde karşılaştıkları kabul veya reddedilmeye, sosyo-kültürel etmenlerden bağımsız olarak aynı şekilde tepki verip vermediğini ortaya koymaktır.

1.1.5.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu (Control Dimension)

Ebeveynliğin kontrol boyutunun bir ucunda özerklik, bir ucunda ise kontrol bulunmaktadır. Ebeveynin aşırı izin vericiliği ile aşırı kısıtlayıcılığı arasında kalan kontrol boyutu ile ebeveynin çocuğun davranışlarını ne kadar sınırladığı veya kısıtladığı kastedilmektedir. Çocuklarının davranışlarını nadiren kontrol eden ebeveynler izin verici (düşük düzeyde kontrollü) olarak değerlendirilirken, çocuklarının bütün davranışlarını titizlikle kontrol eden ebeveynler ise kısıtlayıcı (yüksek düzeyde kontrollü) olarak tanımlanır. Ebeveynler, çocuklarını genellikle cinsellik, tuvalet eğitimi, belli ahlaki değerler, dürüstlük, düzenlilik, gürültü, emirlere itaat ve saldırganlık gibi alanlarda kontrol etmektedir. Bu boyutun bir ucunda ise izin verici olma boyutu yer alır. Bu

durumda olan ebeveynler, çocuğa hiç bir kural koymaz ya da sadece çocuğun güvenliği ve fiziksel sağlığı için gereken kontrolü sağlar. Ayrıca bu tür ebeveynler çocuğa rehberlik yapmaz çocuğun kendi yolunu bulmasına ve karar almasına tamamen izin verir. Özerklik-kontrol boyutunun diğer ucunda ise katı kontrol yer alır. Bu durumdaki ebeveynler ise çoğu zaman birçok durum ve ortamda çocuğuna katı kurallar ve yasaklamalar getirerek çocuğu bu kurallara uymaya zorlar. Bu şekilde davranan bir ebeveyn, çocuğun belli becerileri edinmesini ve özerkliğini kazanmasını kısıtlar (Rohner ve Rohner, 1981).

1.1.5.3. EKAR Kuramının Alt Alanları

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı, “kişilik”, “baş etme” (coping) ve “sosyokültürel” alanlarını temel alarak, üç farklı alanda beş temel soru sormaktadır.

1. Kişilik Alanı:

1. Ebeveynleri tarafından reddedilen çocuklara ne olmaktadır ve çocuklar bu duruma nasıl bir tepki vermektedir?
2. Çocukluk dönemindeyken ebeveynleri tarafından kabullenilmiş veya reddedilmiş kişilerin yetişkinlikteki durumları nasıl olmaktadır? Başka bir deyişle, çocukluk döneminde reddedilen kişiler yaşanan reddin etkilerini yetişkinlik veya yaşlılık döneminde de yaşarlar mı?

2. Baş etme (Coping) Alanı:

3. Ebeveynleri tarafından reddedilmenin etkileriyle neden bazı çocuk veya yetişkinler diğer kişilere göre daha etkin bir şekilde başa çıkabilmektedirler?

3. Sosyokültürel Alan:

4. Neden bazı ebeveynler çocuklarına karşı sıcak ve sevgi dolu davranırken, bazıları çocuklarına karşı soğuk, mesafeli, ilgisiz ve de saldırgan davranabilmektedirler? Bu tutumlar arasındaki farklılıklara neden olan psikolojik ve/veya toplumsal faktörler nelerdir?

5. Çocuklukta algılanan kabul veya reddedilme ile içinde bulunulan toplumun genel yapısı ve kişilerin değer, inanç ve davranışları arasında ne kadar ilişki vardır?

1.1.5.3.1. EKAR’ın Kişilik Kuramı

EKAR’ın kişilik kuramı, çocukluk döneminde ebeveyn tarafından kabul veya reddedilmenin bireyin kişilik yapısında ve genel psikolojik durumu üzerinde oluşturduğu etkileri incelemektedir. Çocuğun duygusal olarak kendisini güvende hissetmesi ve sağlıklı gelişmesi, anne-babasıyla olan ilişkisinin kalitesiyle yakından ilgilidir. Bu nedenle, EKAR’da çocuk için anne-babası tarafından kabullenilmesi veya reddedilmesi, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde oldukça etkilidir.

Kuram, insanın evrim süreci içerisinde oluşmuş, biyolojik temelli, temel bir gereksinim olan, insanların kendileri için önemli olan kişilerden (özellikle anne-baba) olumlu tepki alma ihtiyacı hissettiklerini belirtmektedir. Bu ihtiyaçlar, bilinçli bir şekilde veya bilinçsizce, bakım, ilgi, destek, şefkat gibi duygusal boyutlarda olmaktadır, yetişkinlik döneminde daha karmaşıklılaşarak, düşüncesine önem verdiğimiz kişiler tarafından beğenilme isteğini de (biz farkında olalım veya olmayalım) içine almaktadır. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bu gereksinimleri en iyi karşılayabilecek kişiler çocuğun anne ve babası iken, ergenlik ve yetişkinlik döneminde ise "diğer önemli kişiler" olmaktadır. EKAR'da, "ebeveyn olarak kabul edilen kişi", çocuğun uzun süreli temel bakımını üstlenmiş herhangi bir kişidir. Bu, bazen çocuğun anne-babası olabileceği gibi, bazen de büyükanne/büyükbabası veya başka bir akrabası; hatta çocuğu evlat edinmiş veya kurumsal bir ortamda anne-baba yerini almış bir kişi de olabilmektedir.

EKAR, kişilik kavramını, kişinin hayatında karşılaşılabileceği farklı durumlarda veya çeşitli ortamlarda, göreceli olarak tutarlı tepkileri (duygusal, bilişsel, algısal ve güdüsel) ve ortaya çıkan davranışlar (gözlenebilen davranışlar) olarak tanımlamaktadır. Kişilik alt kuramı, kişinin anne-babası tarafından reddedilmesinin kişide özellikle yedi alanda hasar oluşturabileceğini ileri sürmektedir. Kabul-Red Kuramı'nda ebeveyn kabul-reddiyle oluşarak kişiyi en çok etkilediği düşünülen 7 kişilik özelliği aşağıdaki gibidir (Eryavuz, 2006):

1. Düşmanlık ve Saldırganlık
2. Bağımlılık (veya Savunucu Bağımsızlık)
3. Öz-Saygı
4. Öz-Yeterlik
5. Duygusal Tutarlılık
6. Duygusal İfade
7. Dünya görüşü

Bu 7 kişilik özelliği, olumlu uçtan olumsuz uca uzanan bir boyut üzerinde düşünüldüğünde, her kişi, ebeveyn kabul red durumuna göre belirli bir noktada olacaktır. Ailesi tarafından ciddi düzeyde reddedilme yaşadığı için (bu düzey kişiden kişiye değişiklik gösterebilmektedir), giderek artan ve kendisine giderek daha fazla acı veren öfke, kızgınlık gibi yıkıcı duygular yaşayan birçok çocuk daha fazla reddedilmekten korunabilmek için kendisini duygusal olarak kapatarak tepkisiz olur. Bu tür duygu durumunda olan çocuk sevgi gösterebilme, sevgi göstermeyi isteme, nasıl sevgi göstereceğini bilme ve başkalarının kendisine gösterdiği sevgiyi kabul etmede sık sık sorun yaşar. Anne-babası tarafından red edilmiş çocuklar doğal olarak yetişkinliklerinde bu yedi kişilik boyutunun olumsuz uçlarından oluşan bir kişilik bütünlüğü sergileyeceklerdir (Khaleque ve Rohner, 2002). Bu yedi farklı boyut aşağıda daha detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

1.1.5.3.1.1. Düşmanlık ve Saldırganlık

Düşmanlık; nefret, öfke veya kızgınlık duygusunun dışı vurumudur. Saldırganlık ise kişinin kendisine ya da bir başka kişiye, şeye kasıtlı olarak zarar vermesi veya diğer kişiler tarafından böyle algılanmasıdır. Diğer yandan pasif saldırganlık, saldırganlığın daha dolaylı yoldan surat asma, yapılacak işleri sonraya erteleme, pasif engellemeler, inatçılık gibi şekillerde gösterilebilmektedir.

Bazı durumlarda çocuklar veya yetişkinler öfke, kızgınlık ve düşmanlık duygularının yoğunluğuyla başa çıkmakta sıkıntı yaşayabilmekte, bu duyguları denetlemek ve ifade etmek konusunda farkında oldukları veya olmadıkları bir güçlük yaşayabilmektedirler. Baş edilemeyen düşmanlık duyguları veya saldırgan davranışlar, sıklıkla başka kıyafetlere bürünmüş, sembolik şekillerde ortaya çıkmaktadırlar. Pasif saldırgan tutumundaki kişilerde, sürekli olarak kendi veya başka insanların saldırganlıklarıyla endişeli bir şekilde “uğraşma”, saldırganlıkla ilgili hayaller, fanteziler veya rüyalarda, bazen de kişinin saldırganlık veya şiddet içeren olaylara karşı anlaşılması güç ilgisinde açık şekilde ifade edilmemiş öfke ve saldırganlığı görmek mümkündür.

1.1.5.3.1.2. Bağımlılık veya Savunucu Bağımsızlık

"Bağımlılık" kelimesi farklı kavramlarda, farklı şekillerde ele alınmakla birlikte en genel anlamıyla diğer insanların tepkisine, özellikle de olumlu tepkisine duyulan duygusal bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır.

Çocuklar her zaman çevresinden olumlu tepki almak için uğraşmaz, bazen de ilgi çekme amacıyla davranışları çok olumsuz, istenmedik ve rahatsız edici olabilir. Fakat şefkat, onay, destek veya cesaretlendirilme ihtiyaçları oldukları sürece “bağımlı”dırlar. Bağımlılık çocuklarda, "yapışmak" (clinging), dikkat çekmeye yönelik davranışlar, anne-babadan ayrıldığında kaygılı (anksiyöz), güvensiz, ağlamaklı olmak veya mızımlanmak, birinden (genellikle anne-babadan) bakım verici bir tepki beklemek veya talep etmek şekillerinde görülebilir. Eğer çocuk, ebeveynleri tarafından kabul edilmiş ise orta derecede bağımlı olacaktır, ebeveynlerinin giderek daha fazla reddedici olduğu durumlarda ise “belirli bir noktaya kadar” çocuğun da ihtiyacı olan olumlu tepki almak yönündeki girişimleri artacaktır. Fakat çocuk, girişimlerinden başarısız oldukça olumlu tepki almak için giderek daha az çabalayacaktır. Çocuğun gösterdiği bu pasif tepki artık bağımsız olduğu şeklinde algılansa da bu bağımsızlık "sağlıklı bir bağımsızlık" tan çok "savunucu bir bağımsızlık" olmaktadır. Çocukların bu görünürdeki bağımsızlıkları, ebeveynleri tarafından ciddi şekilde reddedilmesiyle ilintili olarak aslında onların kendilerini yeni zedelenmelerden korumak ve reddedilmenin acısıyla başa çıkmaya çalışmak için geliştirmiş oldukları yollardır.

1.1.5.3.1.3. Öz Saygı

Öz saygı, kişinin kendi değerine yönelik yaptığı değerlendirmedir. Olumlu öz saygı, kişinin kendisini genel olarak iyi bulup onayladığı, kabul ettiği, kendisini değerli ve başkalarının gözünde de saygıyı hakkeden biri olarak gördüğü, sadece bazı durumlarda kendisini onaylamamasıdır, olumsuz öz-saygı ise, kişinin kendisini beğenmediği veya onaylamadığı, kendisini hiçbir değeri olmayan, başkalarının da kendisini suçlamasına hak

verip kendisini diğer kişilerden aşağı gördüğü düşüncesini taşımasıdır. Kişiler kendisine verdikleri değer ölçüsünde bu iki nokta arasında yer alan öz saygı uzantısı üzerinde belirli bir noktada düşünülebilir.

1.1.5.3.1.4. Öz Yeterlik

Öz-yeterlik, kendi yeterliliğimize yönelik yaptığımız değerlendirmelerdir. Kişi karşılaştığı güçlüklerle baş edebilecek ve kendi kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilecek donanıma sahip olup olmadığına göre değerlendirme yapıp karar vermektedir. Kişi yaptığı değerlendirmenin sonucunda eğer olumlu bir öz yeterlik duygusu taşıyorsa, kendisini "sorunlarıyla yeterince başa çıkabilen", "başarılı veya yapacağı işlerde başarılı olacağını düşünen", "kendinden emin", "kendine inanan" ve "sosyal açıdan yeterli" biri olarak gördüğü anlamına gelir.

1.1.5.3.1.5. Duygusal Tutarlılık

Duygusal tutarlılık, kişinin karşılaştığı olumsuz durumlar, engellenmeler, başarısızlıklar, hayal kırıklıkları veya zorluklar karşısında duygusal olarak dengesini koruyabilmesi bu zorlukları tolere edebilmesiyle ilgilidir. Duygusal açıdan istikrarlı olan kişiler, canı sıkılmadan, endişe, sinirlilik veya gerginlik yaşamadan günlük yaşamın getirdiği küçük gerginlik ve streslerle baş edebilir, soğukkanlılıklarını koruyabilirler. Ayrıca bu kişiler kolayca sinirlenip öfkelenmezler. Gün içerisinde duygusal durumları büyük bir kriz durumu olmadıkça sabit kalır. Büyük bir kriz durumunda duygusal durumları değişse bile, kısa bir sürede olay öncesindeki durumlarına dönebilmektedirler. Diğer taraftan duygusal açıdan dengeyi yakalayamamış kişinin duygusal geçişleri oldukça hızlı olmaktadır ve ani yordanamayan dalgalanmalara açıktır. Kişi bir an gülüp eğlenbiliyorken hemen sonra melankolik veya depresif; bir an tedirginken bir sonraki an sakin; ya da, insanlarla iletişimde bir an sıcakken bir sonraki an, düşmanca ve saldırganca davranabilir. Böyle kişilerin, küçük engeller ve zorlanma durumlarında keyifleri kolayca kaçır, soğukkanlılıklarını kolayca kaybedebilir ve gergin olurlar. Hayal kırıklığı yaşadıklarında aniden öfkelenebilir sonrasında kendisini kötü hissedebilirler.

1.1.5.3.1.6. Duygusal İfade

Duygusal ifade, kişinin duygularını ifade ederken ne kadar rahat olabildiğiyle ilgilidir. Bir diğer deyişle duygularını (örn. bir insana karşı hissettiği yakınlık veya şefkat) özgürce ve açıkça ifade edebilme yeteneğidir. Kişinin bir başka kişiye olan ilgisini, sevgisini ya da şefkat duygularını dilediği gibi ifade edebilmesi kişinin duygusal olarak kendisini ifade edebildiğini gösterir. Bu tür kişiler duygusal yakınlık kurma konusunda cesaretli olmakla birlikte bu konudaki taleplere de tepki vermekte sıkıntı yaşamazlar.

Reddedilmiş çocuklar, kendilerini duygusal olarak daha fazla hırpalanmaktan korumak amacıyla duygusal açıdan tepkisiz kalmayı seçerek, duygusal olarak geri çekilme, giderek olumlu tepki almak için daha az girişimde bulunma ve duygularını saklama eğilimindedirler. Bu şekilde pasif kalan çocuklar zamanla da, kendileri için önemli olan insanlardan olumlu tepki almak için çabalamaktan vazgeçebilirler. Sonunda da bağlanmalarında duygusal sınırlılık veya sınır koyma konusunda sorunlar yaşarlar ve aşırı vakalarda duyarsızlaşma ve hissizleşme (apati) görülebilmekle birlikte bu kişiler duygulanımları açısından küntleşebilirler.

1.1.5.3.1.7. Dünya Görüşü

"Dünya görüşü" kavramı, Ebeveyn Kabul-Red Kuramı'nın kişilik kuramında, kişinin yaşamı, kainatı veya varoluşun özünü nasıl değerlendirdiğiyle ilgilidir ve genellikle söze dökülmemiş bir değerlendirmedir. Olumlu bir dünya görüşüne sahip kişinin yaşama ilişkin düşüncesi temelde iyi, güvenilir, tehdit edici olmayan, dostça, mutlu ya da başka şekillerdedir. Olumsuz bir dünya görüşüne sahip olan bir kişi ise yaşamı kötü, güvensiz, tehdit edici, düşmanca, belirsiz ve/veya tehlikelerle dolu olarak şekillendirmiştir.

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı'nın kişilik kuramına göre, anne-babası tarafından red edilen bütün kişilerde yukarıda açıklanmış olan yedi kişilik özelliğinin olumsuz uçlarının oluşturacağı bir kişilik örüntüsü ortaya çıkmaktadır. Kuram, anne-baba tarafından reddedilmeyle birlikte ortaya çıkan yoğun psikolojik acı yüzünden bu özelliklerin oluşmasının olası olduğunu beklenmektedir.

1.1.5.3.2. EKAR'ın Başa Çıkma Kuramı (Coping Theory)

Anne-baba tarafından reddedilme ile ruhsal sağlık arasındaki yakın ilişkiyi incelerken bireysel farklılıkları da göz önünde tutan Ebeveyn Kabul-Red Kuramı'nda, çocukların ruhsal sağlıklarının, yaşadıkları reddedilmenin sıklığı, yoğunluğu ve süresiyle doğru orantılı olarak zarar gördüğü ileri sürülmektedir.

Kuramda bazı kişilerin ise herhangi bir reddedilme yaşamamış olmalarına rağmen ruhsal sağlıklarının yine de zedelenmiş olduğu ve bu kişilerin, "sorunlu" (troubled) kişiler olarak adlandırılabilceği belirtilmektedir. Bu kişiler, anne-baba tarafından reddedilmeyle hiçbir ilişkisi olmayan pek çok nedenden dolayı psikolojik olarak zedelenebileceği için, Ebeveyn Kabul-Red Kuramı çerçevesinde araştırmacılar bu kişileri yeterince çalışmamışlardır.

Yetişkinlik dönemine kadarki süre içerisinde, çok ağır bir şekilde reddedilme ve psikolojik olarak örselenme durumları hariç, aileleri tarafından reddedilmiş birçok kişinin, yaşadıkları reddedilmenin duygusal, bilişsel ve davranışsal olumsuz etkilerini hafıfletecek miktarda olumlu deneyimleri olur. Başarılı bir psikoterapi, tatmin edici iş yaşantıları, mutlu bir evlilik gibi başka durum ve sonuçlarla birlikte aileleri tarafından reddedilmiş kişiler, reddedilmenin yoğun olarak yaşandığı çocukluktaki günlere nazaran, duygusal ve psikolojik olarak daha uyumlu olabilirler. Fakat bu uyum hali yine de, kendilerini çocukluklarından beri sevildiğini hissetmiş olan kişilere oranla daha az hissedilmektedir. Reddedilmişliğin sık görülen, olumsuz sonuçlarından biri de duygusal savunma mekanizmaların kullanılması durumunda bile, reddedilmenin bir sonraki kuşağa aktarılmasıdır.

1.1.5.3.3. EKAR Kuramının Sosyokültürel Sistemler Alanı

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı'nın sosyokültürel alanı, anne-baba tarafından reddedilmenin evrensel nedenlerini incelemekte ve reddetmeyle ilgili sosyokültürel değişkenleri ortaya koymaya çalışmaktadır.

Çoğunlukla anne babalar çocuklarına karşı sıcaklık ve sevgiyle yaklaşırken, bazı toplumlarda ailelerin yaklaşık %25'i çocuklarına karşı ılımlıdan ağıra olarak değişebilen bir reddetme tutumu sergilemektedir.

Çocuklarına anne-babalık etmek konusunda bu farklılaşma bazen toplumdan topluma olabilirken bazen de aynı toplum içerisinde bireysel farklılıklarla olabilmektedir. Bu farklılaşmaların tek bir nedeni olmasa da bazı değişkenlerin anne-babanın reddediciliğinde ortaya çıkan toplumlar arası veya toplum içi farklılaşmalarla tutarlı şekilde ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Anne-babanın çocuğu reddetmesinde, temel duygusal ilişkilerin zarar görmesi ve çocuk yetiştirme sürecinde sosyal desteğin azlığı sonucunda ortaya çıkan koşullar, önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, dünyanın her yerinde maddi açıdan sıkıntı yaşayan, sosyal ve duygusal destekten yoksun kalan veya tek ebeveynler (genellikle anne) çocuklarına sevgi ve şefkat verme konusunda daha kısıtlı olabilmektedirler. Ancak maddi yetersizlikler daha fazla reddetmenin tek başına nedeni olmamakta, diğer sosyal ve duygusal yetersizliklerle bir araya gelerek çocuklar için daha fazla risk oluşturmaktadır. Fakat dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan ebeveynlerin çoğu fakir olmasına karşın çocuklarını sevgi ve özenle yetiştirmektedir.

1.1.6. EBEVEYN KABUL-REDDİNİN KİŞİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

“Ailenin Çocuğu Kabullenme ve Reddetme Teorisi”, ailenin çocuğa karşı kabul ve red tutumlarının nedenlerini, sonuçlarını ve diğer faktörleri açıklayabilmeyi amaçlamakta ve anne-baba çocuk iletişiminin çocuk üzerindeki etkilerine farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır (Kasuto, 2005). Ayrıca, anne-baba-çocuk arasındaki ilişkinin niteliği, çocuğun ilerideki psikolojik sağlığının belirleyicisi olabilmektedir (Turner ve diğer., 2001).

Ebeveyn çocuk arasındaki olumlu etkileşimin başlayabilmesi için ilk koşul çocuğu kabul etmektir. Kabul edici ailelerin çocuğa yönelik sevgileri ve/veya tepkileri; öpme, kucaklama, koruma, okşama, şakalaşma gibi sözel ve bedensel olabilecek şekillerde gösterilebilmektedir (Kitahara, 1987).

Çocuklar, bakımlarından sorumlu olan kişilerle (anne-baba gibi) olumlu ilişkiler yaşamaya ihtiyaç duymaktadır ve ihtiyaç duyulan olumlu ilişkinin geliştirilemediği durumlarda, çocukta saldırgan, bağımlı davranışlar ve düşük özgüven gözlemlenebilmektedir. Çocuklukta anne baba tarafından ihtiyaç duyulan ilgi ve sevginin karşılanmaması nedeniyle ileri yaşlarda ortaya çıkabilen ilaç, alkol, madde bağımlılığı ve benzer problemler görülebilmektedir.

Rohner ve Britner (2002), dünyanın çeşitli yerlerinde ebeveyn kabul-reddi ile ilgili yaptıkları çeşitli çalışmalarında kişilerin ebeveyn kabul reddi ile genel psikolojik uyumları arasında .42 ile .74 arasında korelasyon katsayılarının bulunduğunu bildirmiştir. Çocukluklarında anne-babaları tarafından red edilmişlik algılayan kişiler, çocukluklarında aileleri tarafından kabul algılamış kişilere göre, daha saldırgan, daha bağımlı, öz saygısı ve öz yeterliği düşük, duygusal açıdan tepkisiz, tutarsız ve yaşama olumsuz bakan kişiler olmaktadır (Rohner, 1986). Ayrıca çalışmada çocuğun ailesi tarafından reddedilmesi ile ortaya çıkabilen, depresyon ve depresif davranışlar, davranış bozukluğu, dışa vurum davranışları ve suç işleme gibi eğilimi gibi çeşitli akıl sağlığı sorunları arasında ilişki olabildiğini ortaya koymuşlardır. Bu bulgudan hareketle ailenin çocukla etkileşiminin, çocuğun davranışlarına doğrudan etki edebildiği söylenebilmektedir.

Reddedici tutumla yetiştirilen çocuklarda ileriki yıllarda, kişilere bağımlılık, düşük özgüven, düşük öz yeterlilik, melankolik bir duygu durum, duygusal anlamda katı olmak, duygusal tepkisizlik, duygusal belirsizlik ve saldırganlık gibi özellikler görülebilmektedir (Kitahara, 1987).

Ailesi tarafından ciddi düzeyde reddedilmiş birçok çocuk (ki bu düzey kişiden kişiye değişmektedir), kendisine giderek daha fazla acı veren öfke, kızgınlık gibi yıkıcı duygular hisseder ve bunun sonucunda daha fazla reddedilmekten korunabilmek için kendisini duygusal olarak kapatır. Başka bir deyişle, duygusal açıdan tepkisizleşmeye başlar. Bu durumda olan bir çocuk zamanla, sevgi gösterebilme, sevgi göstermeyi isteme, nasıl sevgi göstereceğini bilme ve diğerlerinden sevgiyi kabul etmede sık sık sorunlar yaşar (Önder ve Gülay, 2007).

Reddedilmiş çocuk ve yetişkinler de ise bu durum daha çok hissedilmektedir. Anne-babası tarafından reddedilmiş birçok kişi herhangi bir neden yokken karşısındakinden düşmanlık hissedebilir veya kendi kişisel değerlerini düşük görebilir. Hatta, çocukluklarında reddedilmişlik yaşayan bazı kişiler çarpıtılmış bu düşünceleriyle uyumlu olacak şekilde deneyim ve ilişki arayışlarına girerler ve yaşadıkları bu ilişkileri yine kendi çarpıtılmış algılarına göre yorumlarlar. Kendi zihinsel tasarımlarına uymayan durumları yaşamak istemezler veya bu durumları zihinsel süreçleriyle yeniden yorumlar (Önder ve Gülay, 2007).

Ayrıca, reddedilmiş çocuk ve yetişkinler kişiler arası ilişkileri tahmin edilemez, güvenilmez hatta hasar verici olarak imgeleştirmişlerdir. Oluşturulan bu düşünce, kişinin yeni deneyimlerine yansımaktadır. Bu kişiler, ilişki içerisinde karşısındaki kişiden gelebilecek duygusal güvensizlik olarak hissettikleri en küçük işaretlere karşı bile aşırı duyarlı ve hassastırlar. Bu nedenle bu kişilerin duygusal olarak "başkalarına" güvenmeleri çok zordur. Bu yanlış algılamalar ve çarpıtılmış bilişsel süreçler nedeniyle reddedilmiş çocukların, anne-babaları tarafından kabul edilip sevilmiş çocuklardaki gibi sağlıklı bir sosyal ve duygusal gelişim süreci yaşama şansı olmamakta ve gelişimleri niteliksel olarak farklı olmaktadır. Anne-baba tarafından reddedilmeyle birlikte ortaya çıkabilecek tüm bu duygusal, davranışsal ve sosyal-bilişsel sorunlar nedeniyle, dünyanın her yerinde reddedilmenin ruhsal sağlıkla ilişkili olduğu görülmüştür. Dünyanın farklı yerlerinde reddedilmeyle ilgili yapılan araştırmalarda, anne-baba tarafından reddedilmenin, kişilikte yarattığı sorunlarla birlikte, depresyon ve depresif duygulanım, davranım veya davranış sorunlarının oluşmasında ve alkol veya madde kötü kullanımına etkisi olabileceği elde edilen bulgularla ortaya çıkmıştır (Eryavuz, 2006).

Ayrıca, anne-baba tarafından reddedilmeyle birlikte, "Borderline Kişilik Bozukluğu" ve diğer psikiyatrik sorunlar, yüksek tansiyon, astım gibi psiko-fizyolojik hastalıklar ile okul başarısı ve zihinsel performansta düşüşler, yaşlılar, arkadaş ve eşle ilişkilerde sorunlar gibi daha birçok gelişimsel sorunlar ortaya çıkabileceği gibi, reddedilmenin suç islemeyle de ilişkili olabildiği görülmüştür (Öngider, 2006).

Reddedilmeyle ortaya çıkabilen birçok soruna karşılık, çocuğun anne-babası tarafından kabul edilmesinin (sevilmesi) de birçok olumlu gelişimsel özelliğin oluşmasında etkili olduğu bilinmektedir. Örneğin, anne-baba tarafından kabul edilmeye birlikte, çocukluk döneminde, cömertlik, yardım severlik ve empati gibi sosyal davranışların oluşumu; ergenlikte ve yetişkinlikte ise kişiler arası ilişkilerde fiziksel ve duygusal açıdan daha rahat olma, mutlu ve tatmin edici bir yaşam sahibi olma gibi özellikler ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte, anne-baba tarafından kabul edilmenin, reddedilmenin sonuçları arasında sayılabilen depresyon, madde kullanımı, davranım bozuklukları ve suç isleme gibi davranışların oluşması önünde koruyucu tampon görevi gördüğü belirtilmektedir (Eryavuz, 2006).

EKAR Kuramı'nın kişilik kuramı, çocukluklarında ebeveynleriyle olumsuz yaşantılar deneyimlemiş bu kişilerin, yetişkinliklerinde diğer insanlardan olumlu tepki alma ihtiyaçlarının çok güçlü olduğunu fakat kendilerine gösterilen ilgi ve sevginin nasıl kabul edileceğini ve nasıl iletileceğini bilme becerilerinin örselenmiş olacağını belirtmektedir. Dolayısıyla çocukluklarında reddedilmiş kişilerin de anne-baba olarak kendi çocuklarını red etmesiyle ve ortaya çıkan olumsuz kişilik özelliklerini çocuklarına aktarmasıyla, reddedilme bir döngü şeklinde kendini devam ettirmektedir (Eryavuz, 2006).

1.1.7. BABA ÇOCUK İLİŞKİSİNDE ALGILANAN KABUL-REDDİN BİREYİN PSİKOLOJİK GELİŞİMİ VE UYUMUNA ETKİSİ

Çocukluğun önemini vurgulayan, özellikle psikanalitik kuramlarda, önceleri sadece annenin rolüne odaklanılmış ancak gerek çocuklar ve gerek yetişkinlerle yapılan çalışmalar neticesinde çocuğun sağlıklı gelişimi ve psikolojik uyumu için sadece anne sevgisinin yeterli olmadığı, babanın sevgisinin de kişilik gelişiminde kritik bir öneme sahip olduğu anlaşılmıştır (Lamb, 2000).

Çocuk ile baba ilişkileri konusunda kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Fakat babanın kişilik gelişimindeki etkisi konusunda yapılan bir araştırmada, baba yokluğunun çocukların davranışını doğrudan doğruya etkilemekle kalmayıp annenin bu yoksunluğu telafi çabasının çocuklarına aşırı düşkün veya aşırı koruyucu hale gelmesiyle bu süreci olumsuz etkileyebildiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu olumsuz etki erkek çocuklarında daha çok hissedilmiştir (Ekşi, 1999). *Flouri ve Buchanan* (2003), baba ile yakın ilişki içinde olan çocukların psikolojik olarak daha uyumlu, yakın ilişkilerinde daha başarılı, benlik saygılarının ve okul başarılarının daha yüksek olduğunu, daha az anti-sosyal davranışlar sergilediklerini ve yakın ilişkilerde daha başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Erken çocukluk döneminde babayla kurulan sıcak ve samimi ilişkinin olumlu etkilerinin, çocuğun ergenlik döneminde de devam etmekte olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Babanın varlığı, çocuğun ergenlik dönemindeki sosyal ve entelektüel girişimciliğini, kendini kontrol etme ve empati becerilerini arttırmaktadır (Karabekiroğlu, 2012). *Karabekiroğlu ve ark.* (2006) tarafından psikiyatri kliniğinde 1-3 yaş arası çocuklarla yapılan bir araştırmaya göre, babalarında depresyon belirtileri gözlemlenen çocuklardan sadece erkeklerin dışa yönelim puanlarının (sinirlilik, dürtü kontrol sorunları, vb.) anlamlı olarak daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Ancak babaların depresyon durumu ile erkek çocukların içe yönelim puanları (içe dönüklük, korkular, vb.) ters orantılı olarak bulunmuştur. Babalardaki depresyon, bazı vejetatif sorunlara (örn; uyku ve iştah bozuklukları, yorgunluk, enerji kaybı), bilişsel bozukluklara (örn; konsantrasyon kaybı, bellek ve algı sorunları) ve psikolojik ve duygusal belirtilere (örn; suçluluk duygusu, özgüvende düşüş, intihar fikirleri, sinirlilik, ilgi kaybı ve sosyal içe dönüklük) neden olabilmektedir. Depresyonun bu olumsuz etkileri, depresyondaki babaların çocukları ile daha az ilişki içinde olmasına, çocukla ilgili yerine getirmesi gereken “kabul etme”, “koruma”, “temin etme” ve “eğitim ve bakım” gibi ihtiyaçları karşılayamamasına neden olabilmektedir (Karabekiroğlu, 2012).

Rohner, baba sevgisini, çocuğun babasına yönelik algıladığı kabul ve red olarak tanımlamıştır. Ancak 1970’li yıllara kadar babaların çocuk yetiştirme sürecinde etkisiz kabul edildiğini, 1990’lara gelindiğinde ise, yapılan çalışmalarla bu yaklaşımın değişmeye başladığı belirtilmiştir (Eryavuz, 2006).

Rohner ve Veneziano (2001), literatürdeki çalışmaları derlediği yazısında, özellikle erkek çocukların cinsiyet rolüyle ilgili olarak, maskülen babaların, çocuğuyla sıcak ve ilgili bir ilişki geliştirdiği durumlarda çocuğun, cinsel kimliğiyle daha uyumlu olabildiğini ifade etmiştir. *Lamb* (2000), bu konudaki bir çalışmasında çocuklarıyla yakından ilgili babaların çocuklarının, çocuklarıyla ilgilenmeyen ve sıcak ilişkiler kurmayanlara kıyasla; bilişsel ve sosyal düzeyde daha başarılı, psikolojik açıdan uyumlu ve daha empatik olduklarını bildirmiştir. Babaların çocuk yetiştirmedeki rolüyle ilgili literatürdeki birçok yayın, babanın yokluğu ve ilgisizliği ile çocuktaki anti-sosyal davranışlar ve yetişkinlikte yakın ilişki kurma ve sürdürmedeki güçlüklerin ilişkili olabildiğini göstermektedir (akt: *Erdogan*, 2004). *Rohner ve Brothers* (1999), baba çocuk ilişkisinin kalitesinin, yetişkinlik dönemindeki kişilik bozukluklarıyla veya “Borderline Kişilik Bozukluğu”nun kökenleriyle ilişkili olabildiği görüşünü savunmaktadırlar.

Baba çocuk ilişkisinin kalitesinin önemiyle ilgili yapılan tüm bu araştırmalar, baba ilgisiyle çocuğun psikolojik uyumu arasında ilişki olduğunu, baba sevgisi ve ilgisinin uzun süre ihmal edilmesi ile çocuk ve yetişkinlerin ruhsal sağlığının olumsuz etkilenebildiğini, ayrıca baba-çocuk ilişkisinin, kişide oluşabilecek olası psikolojik ve davranışsal sorunları öngörmeye önemli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada da kişinin babasından algıladığı kabul ve red ile cinsel istismar suçlusu olma arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir. Bu şekilde baba kabulü ve reddinin cinsel istismar suçu işlemeye olası etkileri hakkında bilgi edinilmiştir.

1.1.8. EBEVEYN KABUL-REDDİ VE EMPATİ

Empati, diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurmak için gerekli olan bilişsel bir beceridir (başkalarının duygularını anlamak gibi) ve psikolojinin farklı alanlarından oluşmuş kavramlardandır (*Jolliffe ve Forrington*, 2006). Empati, kişide süreç içinde gelişmekle birlikte ilk belirtileri bebeklik dönemine kadar uzanmaktadır (*Köksal*, 2005). Çocukların davranışları ile ebeveynin destekleyici, kabul edici tavrı arasında anlamlı ilişkinin olduğu birçok araştırmada ortaya konulmuştur (*Rohner*, 2004).

Araştırmalar empatinin, insanlar arası yakınlaşmayı sağlayıcı ve iletişimi kolaylaştırıcı özelliğe sahip olduğunu belirtmektedir (*Dökmen*, 1997). Kişinin, kendisinin ve başkalarının duygularının farkına varmasının, kişinin psikolojik iyi oluşunu ve kişilerarası ilişkilerdeki başarısını etkilediği kabul edilmektedir (*Önder*, 1999). Empati becerisi ile sosyal yeterlilik ve toplumsal uyum düzeyi arasında pozitif ilişki bulunmaktadır; saldırganlık ve istismar ile arasında negatif yönde ilişki bulunmaktadır (*Dökmen*, 1997). Aile içi iletişimin kalitesinin bireyin psikolojik durumuyla birlikte tüm yaşantısını etkileyebilecek öneme sahip olduğu birçok araştırmayla ortaya konulmuştur. Kişide empatik eğilimin oluşmasında, ebeveynlerin, çocuğun davranışları ile sonuçları arasında bir bağlantı kurarak çocuğuna mesaj göndermesi çok önemlidir. Çocuk ile ebeveyn arasında kurulacak bu ilişki, çocuğun hem ahlaki gelişimini desteklemekte hem de empatik eğilimli olmasını sağlamaktadır (*Kapıkıran*, 2005).

Rohner ve Khaleque (2005) tarafından 88 Amerikalı kadın ile yapılan çalışmada, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn kabul-red davranışı ile kişinin psikolojik durumu arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmaya göre kadınların, yakın çevrelerindeki kişilere yönelik beklentilerinin ve ilişkilerini bu beklentilere göre şekillendirmelerinin, çocuklukta ebeveynlerinden edindikleri kabul veya red algısına bağlı olarak oluştuğu tespit edilmiştir. Bu konuda yapılan kültürel ve kültürler arası araştırma sonuçları da, çocuklukta algılanan ebeveyn kabul reddinin yetişkinlikte depresyona, davranış problemlerine, madde bağımlılığına, kişilik problemlerine, iletişim sorunlarına yol açabildiğini ortaya koymaktadır (Rohner ve Veneziano, 2001; Akt. Rohner, 2005). Çocuğunun ihtiyaçlarına bekletmeden cevap verebilen, koruyucu, kabul edici tutum sergileyen, şiddet uygulamayan, ihmal etmeyen, reddetmeyen annelerin çocuklarındaki empati düzeyinin, çocuklarıyla ilgilenmeyen, çocuklarını reddeden, ihmal eden annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu da ifade edilmektedir (Clarke, 1984; Kohn, 1991).

Yapılan araştırmalarda empati becerisi düşük bulunan çocuklarda daha sık saldırgan davranışların gözlemlenmesinin nedeni, çocuklukta edindikleri olumsuz duygusal yaşantıların, onların empati becerilerini ve sosyal yeterliklerini olumsuz etkilemesi olarak açıklanabilmektedir (Eisenberg ve Miller, 1987). *Rohner* (2004), algılanan ebeveyn reddinin çocuğun kendisine ve dünyaya karşı karamsar bir bakış açısı geliştirmesine neden olduğunu belirtmektedir. Reddedici, saldırgan davranışlara sahip ebeveynlerin çocuklarının da ilişkilerinde benzer olumsuz tavırlar sergiledikleri gözlemlenmiştir (Nicholas ve Beiber, 1996). Başka bir çalışmada 11-16 yaş grubundaki 52 ergen ve anneleriyle 2 yıl süreyle çalışılmış ve çalışmanın sonucunda da çocukların sosyal yeterliliklerinin artışıyla annelerinin kabul düzeyinin artışı arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Jones ve ark., 2000). 6-8 yaş arası 106 çocuk ve ebeveynlerinin, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin katıldığı, çocukların ebeveynleriyle kurdukları ilişkilerin akranlarıyla ilişkilerine yansımalarının incelendiği geniş çaplı bir araştırmada; kabul edici, sıcak ilişkilerin kurulduğu ailelerden gelen çocukların, ailesi tarafından reddedilen, ihmal edilen akranlarına göre daha empatik olabildikleri görülmüştür (Davidov ve Grusec, 2006).

Literatürde görüldüğü gibi anne baba tutumları; çocuğun sağlıklı gelişmesi, sosyalleşmesi veya suç ve suçlu davranışa yönelmesinde etkili olan faktörlerdir. Anne babanın, otoriter ya da gevşek tutumu, yetersiz empatik anlayışı ve karşıdaki bireyi anlayabilme konusundaki yetersizliği çocuğun kişiliği üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu doğrultuda, anne baba tutumlarının neticesinde kişi tarafından edinilmiş olan ebeveyn kabul ya da red algısının ve tüm bu algılamaların sonucunda alınan çocukluk dönemi kararlarının cinsel istismar suçuna yönelmeyi arttırdığı düşünülmektedir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1.YÖNTEM

Bu çalışma, cinsel istismar suçluları ve cinsel istismar suçu işlememiş kişilerin, çocukluk dönemi kararları ve baba kabul- red durumlarını karşılaştırmak amacıyla düzenlenmiş betimsel bir araştırmadır.

Çalışma grubunu, Adalet Bakanlığı tarafından bildirilen cinsel istismar suçu işlemiş erkek hükümlülerin bulunduğu 10 farklı Cezaevi İnfaz Kurumu'ndaki hükümlüler oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünü ise Adalet Bakanlığı'ndan izin alınan ve araştırmaya katılmayı kabul eden Maltepe L1 Tipi Cezaevi'ndeki 50 erkek hükümlü oluşturmuştur. Karşılaştırma grubu olarak İstanbul ilinde ikamet eden daha önce cinsel istismar suçu işlememiş 50 kişi katılmıştır. Veri toplama formları, araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Veri toplama zamanı Mart-Haziran 2011 tarihleri arasındadır. Araştırmada kullanılan veri toplama formları, yönergesi ile birlikte katılımcılara dağıtılarak uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında cinsel istismar suçu işlemiş ve cinsel istismar suçu işlememiş kişiler için ayrı iki form kullanılmıştır. Hazırlanan formlarda; 1) Bireysel Bilgi Toplama Formu, 2) Yetişkin EKRÖ/K Baba Formu, 3) Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği (ÇODKÖ) bulunmaktadır. Ayrıca, cinsel istismar suçlusu hükümlülerden işledikleri suçla ilgili de detaylı bilgi toplayabilmek amacıyla Bireysel Bilgi Toplama Formu'na maddeler eklenmiştir.

Araştırmada Çocuğa yönelik cinsel istismar suçu işlemiş hükümlülerden veri toplayabilmek için Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden, kullanılan ölçekleri geliştiren kişilerden, cinsel istismar suçu işlemiş kişilerden ve cinsel istismar suçu işlememiş kişilerden gerekli izinler alınmıştır. Etik ilkelere bağlı kalınarak; araştırmaya katılan tüm deneklerin yazılı onayını almak amacıyla araştırma süreci, araştırmanın amacı ve katılım koşullarının yazılı olarak açıklandığı Bilgilendirilmiş Onam Formu (Ek2) kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında gönüllülük ve gizlilik ilkesi esas alınmıştır. Araştırma verileri sadece İstanbul Maltepe Cezaevi'nde hükümlü bulunan cinsel istismar suçlularından elde edilmiştir. Cinsel istismar suçu işlemiş kişilerin erkek deneklerden oluşmuş olması cinsel sonuçların kadın deneklere de genellenebilmesini zorlaştırmıştır. Ayrıca, hazırlanan anketin uzun olması ve soruların cevaplanmasının yaklaşık 100 dakika sürmesi de karşılaşılan güçlükler arasında değerlendirilebilir. Bazı suçluların okuma yazma bilmemesi nedeniyle okuma-cevaplandırma yönteminin kullanılması, cevaplama süresini artırmıştır. Elde edilen bulguların ifadesinde cinsel istismar suçu işlemiş olanlar için "Çalışma Grubu", cinsel istismar suçu işlememiş olanlar için ise "Karşılaştırma Grubu" terimi kullanılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri; Çocukluk Dönemi Kararları (ÇODKÖ), Baba Kabul-Red Algısı (Baba/EKRÖ) iken, bağımsız değişkeni; cinsel istismar suçu işlemektir.

Araştırma verileri istatistiksel analizi "SPSS 17.0 for Windows" programı kullanılarak yapılmıştır. Süreksiz verilerin analizinde "ki-kare", sürekli verilerin analizinde ise "t-testi", "Pearson Momentler Çarpımı", "Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA)" ve "Regresyon Analizi (MANCOVA)" kullanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < .05$ olan değerler anlamlı kabul edilmiştir.

Bu çalışma, Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda kısaca tanıtılmış ve birer örneği "Ekler Listesi"nde sunulmuştur.

2.2. GEREÇ

Araştırmaya katılan kişilerin anket ve ölçekleri samimi bir şekilde doldurdıkları varsayılmıştır. Uygulanan yöntem, oluşturulan örneklem grupları, uygulanan anket ve ölçekler araştırmanın amacını gerçekleştirebilecek kapasiteye sahiptir.

2.2.1. SOSYO-DEMOGROFİK VERİ TOPLAMA FORMU

Araştırmada katılımcıların yaş, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik durum gibi temel demografik özellikleri, çocuklukları, ebeveynleri ile ilişkileri, evlilikleri, alkol ve madde kullanım alışkanlıkları ve suç olayıyla ilgili bilgi edinmek amacıyla cinsel istismar suçu işlemiş kişilere 34, alt sorularla birlikte toplam 63 madde, karşılaştırma grubuna ise 24, alt soruyla birlikte toplam 54 maddeden oluşan Bireysel Bilgi Toplama Formu kullanılmıştır.

2.2.2. EBEVEYN KABUL-RED/KONTROL ÖLÇEĞİ (EKRÖ/K)

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) algılanan ebeveyn kabul-reddinin değerlendirilmesi amacıyla 1978 yılında Rohner ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Batum ve Öktem, 2011).

EKRÖ/Kontrol Ölçeği, yetişkinlerin çocukluk döneminde ebeveynleriyle ilişkileri neticesinde algıladığı ebeveyninin kabul-red ve kontrolle ilgili davranışlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Yetişkin bireye 7-12 yaşlar arasında algıladığı ebeveyn davranışlarıyla ilgili soruları içeren ölçek, anne ve baba formu olmak üzere iki formdan oluşmuştur. Ölçeğin ilk formunda (EKRÖ) algılanan ebeveyn davranışlarının kontrol boyutu yer almamaktadır. Ölçek, Rohner, Saavedra ve Granum tarafından 1978’de geliştirilmiştir (Eryavuz, 2006).

Toplam 60 maddelik EKRÖ dört alt ölçekten oluşmaktadır:

1. Sıcaklık/Şefkat alt ölçeği (20 madde) Örnek: “Beni sevdiğini belli eder”.
2. Düşmanlık/Saldırganlık alt ölçeği (15 madde) Örnek: “Bana bir sürü kırıcı şey söyler”.
3. Kayıtsızlık/İhmal alt ölçeği (15 madde) Örnek: “Sanki ben hiç yokmuşum gibi davranır”.
4. Ayrışmamış Red alt ölçeği (10 madde) Örnek: “Beni gerçekten sevmez” (Batum, Öktem, 2011).

Dört alt ölçeğe ait puanların toplanması ile elde edilen "EKRÖ toplam puanı", bireyin anne veya babası ile ilişkisinde ne kadar kabul-red algıladığını ifade etmektedir. EKRÖ’ de yer alan maddeler “hemen hemen her zaman doğru” (4 puan), “bazen doğru” (3 puan), “nadiren doğru” (2 puan), “hiç bir zaman doğru değil” (1 puan) olacak şekilde dörtlü bir likert tipi ölçek” ile cevaplanmaktadır. Bu şekilde, EKRÖ’den elde edilecek en yüksek düzeyde kabul algısı 60 puan iken, en yüksek düzeyde red algısı 240 puan ile gösterilmekte olup toplam puan 60 ile 240 arasında değişmektedir (Eryavuz, 2006).

EKRÖ; Çocuk EKRÖ ve Yetişkin EKRÖ olmak üzere iki ayrı formdan oluşur. Çocuk EKRÖ, 9-17 yaşlar arasındaki çocukların anne-babalarıyla ilişkilerinde algıladıkları kabul-reddi; Yetişkin EKRÖ ise 17 yaş üstündeki kişilerin çocukluklarında ebeveynleriyle olan ilişkileri neticesinde algıladıkları ebeveyn kabul-reddini ifade etmektedir. Her iki formda aynı maddeler yer almakla birlikte maddeler zaman kipi açısından farklılaşmaktadır. Çocuk EKRÖ'nün maddeleri şimdiki zamanla ifade edilirken (örn; “Bana karşı yumuşak ve iyi kalplidir”), Yetişkin EKRÖ'de aynı maddeler dili geçmiş zaman kipi ile ifade edilmiştir (örn; “Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi”) (Eryavuz, 2006).

EKRÖ, anne ve baba için iki ayrı formla doldurulmaktadır. Baba ile ilişkide algılanmış olan kabul-reddi değerlendirirken “EKRÖ: Baba Formu”, anne ile ilişkide algılanmış olan kabul-reddi değerlendirilirken ise “EKRÖ: Anne Formu” doldurulur (Eryavuz, 2006). Rohner, 1987 yılında, çocuğun ebeveyninin kontrolüne yönelik algılarını ölçme amacıyla ölçeğe, 13 maddeden oluşan ikinci bir boyut olarak “ebeveyn kontrolü” eklemiştir. Bu şekilde 73 maddeye ulaşan “Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ)”, “Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K)” olarak değişmiştir. “Kontrol boyutu”nun bir ucunda izin verici/müsaade edici ebeveyn kontrolü (örn; “Canım ne isterse yapmama izin verir”), diğer ucunda ise katı kontrolü ifade eden kontrol eden-kısıtlayıcı ebeveyn kontrolü (örn; “Yaptığım her şeyi kontrol etmek ister”) yer almaktadır (Çetin, 2005).

Yetişkin EKRÖ/K'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması, yaşları 17 ile 78 arasında değişen yaklaşık 2000 denekle, hem “normal” hem de “klinik” örneklemelerle yapılan çalışmalarla gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalarda Yetişkin EKRÖ'nün hem Anne hem de Baba formlarına ait alt-ölçeklerin Cronbach Alpha iç-tutarlık katsayıları .86 ile .96 arasında değişmiştir. Her iki form içinde toplam iç-tutarlık katsayısı .97 olarak tespit edilmiştir (Eryavuz, 2006).

Ölçeğin yapı geçerliğini irdeleyen faktör analizi sonuçları da, Yetişkin EKRÖ'nün Anne ve Baba formlarının ülkemizde geçerli olduğunu belirtmiştir. Uygulanan faktör analizlerinde maddeler yine üç veya dört maddeden oluşan 16 küme şekline getirilmiş ve bu 16 kümeye ait puanlara faktör analizi uygulanmıştır. 16 kümenin, beklendiği gibi, uygulanan “Oblimin Rotasyonu” sonrasında iki ayrı faktöre yüklendiği görülmüştür. Bu iki faktöre yüklenen kümelerin özdeğerlerinin “Anne Formu” için 10.19 ve 1.85, “Baba Formu” için ise 9.94 ve 2.04 olduğu görülmüş ve birinci faktör “Red”, ikinci faktör ise “Kabul” olarak adlandırılmıştır. Bu iki faktörün ortaya çıkardığı toplam varyans “Anne Formu” için %75.23, Baba formu için %74.87 olarak tespit edilmiştir. Yapılan analizlerle ortaya çıkan bu sonuçlar, “Yetişkin EKRÖ” nün, Türkiye’de yetişkinlerin çocukluk döneminde anne-babalarıyla ilişkileri neticesinde algılamış oldukları kabul ve reddi güvenilir ve geçerli bir biçimde değerlendirdiğini göstermiştir (Eryavuz, 2006).

EKRÖ Ölçeğinin “Çocuk EKRÖ/K” ve “Yetişkin EKRÖ/K”nin ülkemizdeki güvenilirlik ve geçerlik çalışması Varan (2003) tarafından yapılmış ve elde edilen bulgular ölçeğin ülkemizdeki çocuk ve yetişkinlerin ebeveyn kabul-red ve kontrolü algılarını güvenilir ve geçerli bir şekilde değerlendirdiğini göstermiştir (Çetin, 2005).

Rohner ve arkadaşlarının teste (EKRÖ) sonradan kontrol boyutunu eklemesiyle test EKRÖ/K olmuştur. Kontrol boyutu ile algılanan ebeveyn kontrolünün izin vericilik/kısıtlayıcılık düzeyleri ölçülmektedir. Kontrol skalası 13 maddeden oluşmakta ve puanlar; 13 izin vericilik/minimal kontrol ile 52 katı kontrol/kısıtlama arasında değişmektedir. EKRÖ'nün kontrol alt ölçeğinin geliştirilmesinde Schaefer'in Kontrol Skalası'ndan yararlanılmıştır. Kontrol skalasının yetişkinler için güvenilirlik ve geçerlik analizlerine bakıldığında iç tutarlık katsayılarının anne kontrolü için .77, baba kontrolü için .91 olduğu görülmektedir. Bu çalışma EKRÖ/K yerine EKRÖ ile yapılmıştır (Eryavuz, 2006).

2.2.3. ÇOCUKLUK DÖNEMİ KARARLARI ÖLÇEĞİ (ÇODKÖ)

Temelleri Transaksiyonel Analiz Kuramı'na dayanan Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği, yaşama yön verdiği düşünülen çocukluk dönemi kararlarını değerlendiren bir ölçektir. *Bob ve Mary Goulding* tarafından oluşturulmuş olan ölçek, 12 "yasaklama" ile Taibi Kahler tarafından "sürücü" (driver) olarak adlandırılmış 5 karşıt-yasaklama mesajlarının, testi alan kişi tarafından ne kadar benimsenmiş olduğunu değerlendirmektedir (Gökçen, 2009).

Hukuk dilinde "birinin bir şey yapmamasını, belirli bir davranışta bulunmamasını emreden, mahkemece verilmiş karar" anlamında kullanılan "yasaklama" (injunction) terimi ilk önceleri Eric Berne tarafından "senaryo mesajları" olarak adlandırılmış fakat ancak daha sonra Claude Steiner tarafından ismi "yasaklamalar" olarak değiştirilmiştir. Bu mesajlar, anne-babanın "çocuk ego durumu"ndan çocuğun çocuk ego durumuna iletilen mesajlar olup kişinin yaşam senaryosunu şekillendirmektedir (Örn. "Yakın Olma!", "Önemli Olma!", "Sağlıklı Olma!") (<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari>). Diğer yandan, Kahler tarafından ortaya atılan "karşıt-yasaklamalar" (counter-injunction) olarak adlandırılan mesajlar, anne-babanın yetişkin ego durumundan çocuğun yetişkin ego durumuna gönderilen mesajlardır ("İyi biri ol!", "Çok çabala!", "Yalan söyleme!" gibi). Bu mesajlar başta yasaklamalara ters düşen mesajlar olarak değerlendirilmiş ve "karşıt-yasaklamalar" olarak adlandırılmıştır fakat bu "karşıt-yasaklamalar" da, senaryoyu destekleyen olumsuz mesajlar olabilmektedir. "Sürücüler" olarak adlandırılan bu beş "karşıt-senaryo mesajı" doğrultusunda benimsenen "sürücü davranışları" aslında kişilerin çocukken kabul görmek için benimsedikleri davranışlardır ve Kahler bu beş "karşıt-yasaklamanın" her insanda (az ya da çok) bulunduğunu ileri sürmüştür (<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari>).

Gerek yasaklamalar gerekse "karşıt-yasaklamalar" çocuk tarafından benimsendiğinde "çocukluk dönemi kararları" oluşmaktadır. Örneğin, "Sağlıklı Olma!" yasaklaması çocuk tarafından benimsendiğinde "Sağlıklı Olmamalıyım" kararına ya da "Güçlü Ol!" sürücü mesajı "Güçlü Olmalıyım" kararına dönüşmektedir. İşte ÇODKÖ, çocukluk döneminde benimsenmiş bu kararları değerlendirmektedir. Ölçek yasaklamalar ve sürücüler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır (<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari>):

I. Yasaklamalar

Bob ve Mary Goulding tarafından belirlenmiş olan 12 "yasaklama" doğrultusunda alınan kararlar,

II. Sürücüler

Beş karşıt-yasaklama doğrultusunda alınan kararları değerlendiren "Sürücüler".

I. "Yasaklamalar"

Bob ve Mary Goulding tarafından belirlenmiş 12 "yasaklama"dan biri olan "Büyüme!" yasaklaması, tek bir alt-ölçek yerine iki farklı alt-ölçekle değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki, büyümesi yasaklanmış bazı kişiler, tüm yaşamları boyunca daha çok bir "doğal çocuk" (free/natural child) gibi davranırken, bazıları yaşamlarının çoğunu itaat ederek "boyun eğen çocuk" (complaint child) olarak geçirmektedirler. ÇODKÖ' nün "Yasaklamalar" bölümü bu nedenle 13 alt ölçekten oluşmaktadır:

01. Var Olmamalıyım

Örnek: "Uzun bir ömrüm olacağını düşünmüyorum".

02. Kendim Olmamalıyım

Örnek: "Elimde olsaydı, çok daha farklı biri olurum".

03. Büyümemeliyim-Doğal

Örnek: "Çocuksu bir ruha sahibimdir".

04. Büyümemeliyim-Boyun Eğen

Örnek: "Hayır demek zorlanırım".

05. Çocuk Olmamalıyım

Örnek: "Her zaman yaşımdan daha olgun biriydim".

06. Önemli Olmamalıyım

Örnek: "Kendimi hiçbir zaman önemli biri gibi hissetmemişimdir".

07. Bir Yere Varmamalıyım

Örnek: "Bugün çok daha iyi bir durumda olabilirdim".

08. Yakın Olmamalıyım

Örnek: "Kendimi kimseye yakın hissetmiyorum".

09. Ait Olmamalıyım

Örnek: "Tek başına olmak beni rahatsız etmez".

10. Düşünmemeliyim

Örnek: "Her şeye hemen inanırım".

11. Hissetmemeliyim

Örnek: "Pek duygularını gösteren biri değilimdir".

12. Hiçbir Şey Yapmamalıyım

Örnek: "Zamanımın çoğunu pek bir iş yapmadan geçiririm".

13. Sağlıklı Olmamalıyım

Örnek: "Sağlığıma hiç dikkat etmem".

Ölçeğin "Yasaklamalar" alt-ölçeklerinin geçerlik ve güvenirlik çalışması yaklaşık 250 yetişkin denekle yapılmış ve ÇODKÖ'nün Cronbach Alpha katsayıları sonuçları .76 ile .97 arasında değişmiştir. Ayrıca on üç alt ölçeğin 11'inde Cronbach Alpha katsayıları .85 veya üstünde bulunmuştur (<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari>).

II. "Sürücüler"

ÇODKÖ'nün Sürücüler bölümü beş alt-ölçekten oluşmaktadır:

14. Mükemmel Olmalıyım

Örnek: "Her şeyi en mükemmel şekilde yapmak isterim".

15. Güçlü Olmalıyım

Örnek: "Zorluklara şikayet etmeden katlanırım".

16. Başkalarını Memnun Etmeliyim

Örnek: "Kendimden çok başkalarını düşünürüm".

17. Çok Çabalamalıyım

Örnek: "Her zaman üzerime çok iş alırım".

18. Acele Etmeliyim

Örnek: "Bir işten diğerine koşuşturur dururum."

ÇODKÖ'nün Sürücüler alt-ölçeklerine ait Cronbach Alpha katsayıları sonuçları ise .76 ile .87 arasında bulunmuştur. ÇODKÖ' de her kararla ilgili 8 madde yer almakta olup ölçek toplamda 144 maddeden oluşmaktadır. Testi cevaplayan kişiler, her madde için "Hiç Doğru Değil"den (0 puan) "Tamamen Doğru"ya (5 puan) uzanan "Likert tipi" beşli bir derecelendirme üzerinde tepki vermekte; bu şekilde her bir alt-ölçekten alınabilecek puan 0 ile 32 arasında değişmektedir. ÇODKÖ, "Yasaklamalar" ve "Sürücüler" bölümlerinde yer alan 18 alt-ölçek olarak kullanıldığında çocukluk dönemine ait 18 kararı değerlendirmektedir. Ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .99 olarak tespit edilmiştir (<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari>). Çocukluk dönemi kararlarının kişinin tüm yaşamını nasıl etkilediği göz önüne alınacak olursa; bu kararlara, kişinin hayatına damga vuran psikolojik "dinamik"ler olarak bakılabilir. Bu anlamda ÇODKÖ, kişinin psikolojik dinamiklerinin bir profilini çıkartmaktadır (Gökçen, 2009).

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen çalışma ve karşılaştırma gruplarının demografik özellikleri Tablo1’de gösterilmiştir. Buna göre; yaş ortalaması çalışma grubunda 35.18 ± 13.27 , karşılaştırma grubunda 35.74 ± 10.28 olup yaşa göre yapılan eşitlemede eğitim düzeyi açısından çalışma grubunda ilkokul %44 ve ortaokul %40 ağırlıklı iken karşılaştırma grubunda ise lise %22 ve üniversite %42 ağırlıklı çıkmıştır. Çalışma grubundakilerin medeni durumunda %44 bekar, cezaevine girdikten sonra boşanmalar nedeniyle evli olanların oranı ise %32 olarak bulunmuştur. Karşılaştırma grubunda ise evli olanlar %66 olarak görülmüştür.

Çalışma grubu ile karşılaştırma grupları arasında bir farklılığın olup olmadığı “t testi” yapılarak bakılmış ve yaş açısından ($t=0.598$ $p>0.05$), medeni durum açısından ($t=1.708$ $p>0.005$) fark görülmemiş ancak eğitim açısından ($t=5.630$ $P<0.001$) istatistiksel önemlilik farkı görülmüştür.

Tablo I: Çalışma Ve Karşılaştırma Gruplarının Oluşturduğu Gruplara İlişkin Temel Demografik Bulgular.

		Çalışma Grubu (N=50)	Karşılaştırma Grubu (N=50)	Toplam (N=100)
Yaş	Ortalama (S.S.)	35.18 (13.27)	35.74 (10.28)	35.46 (11.81)
Eğitim	İlkokul	22 (44,0%)	11 (22,0%)	33 (33,0%)
	Ortaokul	20 (40,0%)	7 (14,0%)	27 (27,0%)
	Lise	6 (12,0%)	11 (22,0%)	17 (17,0%)
	Üniversite	2 (4,0%)	21 (42,0%)	23 (23,0%)
Medeni Durum	Bekar	22 (44,0%)	16 (32,0%)	38 (38,0%)
	Evli	16 (32,0%)	33 (66,0%)	49 (49,0%)
	Boşanmış	12 (24,0%)	1 (2,0%)	13 (13,0%)

Tablo II: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Baba EKRÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları ile İlgili Manova Sonuçları.

Baba EKRÖ	Karşılaştırma Grubu N=50 Ortalama (SS)	Çalışma Grubu N=50 Ortalama (SS)	F	P
Sıcaklık	62.18 (12.78)	57.54 (14.80)	2,82	0.097
Saldırganlık	24.68 (6.61)	29.86 (11.29)	7.85	0.006
İhmal	25.66 (7.54)	30.64 (10.46)	7.47	0.007
Ayrıışmamış Red	15.62 (4.71)	20.44 (8.11)	13.21	0.000
Kontrol	35.84 (6.52)	35.04 (7.04)	0.35	5.557
Toplam Puan	103.78 (27.13)	123.40 (40.41)	8.12	0.005

Araştırmada çalışma grubundaki kişiler ile karşılaştırma grubundaki kişilerin algıladıkları baba kabul-red düzeyleri incelenmiş (Tablo 2), sıcaklık ($f=2.82$ $p>0.05$) ile kontrol ($f=0.35$ $p>0.05$) alt boyutunda anlamlı bir istatistiksel önemlilik farkı bulunmazken, saldırganlık ($f=7.85$ $p<0.05$), ihmal ($f=7.46$ $p<0.05$) ve ayrıışmamış red ($f=13.21$ $p<0.001$) alt grupları açısından anlamlı bir istatistiksel önemlilik fark bulunmuştur.

Tablo 3'te grup kısmına bakılırsa 4 kriter açısından da "significance" değerlerinin hepsinin 0,05'ten küçük olduğu görülebilir. Yani gruplar arasında bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, %5 yanılma payıyla söylenebilir.

Tablo III: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Baba EKRÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları ile İlgili Manova Sonuçları (Multivariate Tests).

Multivariate Tests ^b						
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Partial Eta Squared
Intercept	Pillai's Trace	,993	2820,780 ^a	5,000	94,000	,000
	Wilks' Lambda	,007	2820,780 ^a	5,000	94,000	,000
	Hotelling's Trace	150,042	2820,780 ^a	5,000	94,000	,000
	Roy's Largest Root	150,042	2820,780 ^a	5,000	94,000	,000
Grup	Pillai's Trace	,149	3,302 ^a	5,000	94,000	,009
	Wilks' Lambda	,851	3,302 ^a	5,000	94,000	,009
	Hotelling's Trace	,176	3,302 ^a	5,000	94,000	,009
	Roy's Largest Root	,176	3,302 ^a	5,000	94,000	,009

a. Exact statistic

b. Design: Intercept+Grup

Araştırmada çalışma grubundaki kişiler ile karşılaştırma grubundaki kişilerin algıladıkları baba kabul-red düzeyleri eğitim durumları eşitlenemediğinden, bu özellik kontrol altına alınarak tekrar analiz edildiğinde (tablo 4 de), sıcaklık ($f=0.333$ $p>0.05$), saldırganlık ($f=0.983$ $p>0.05$), ihmal ($f=1.046$ $p>0.05$) ve ayrışmamış red ($f=2.488$ $p>0.05$) alt boyutlarında anlamlı bir istatistiksel önemlilik fark bulunmazken sadece kontrol ($f=4.988$ $p<=0.05$) boyutunda anlamlılığa yakın bir değer göze çarpmaktadır.

Tablo IV: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Eğitim Kontrol Altına Alınarak Baba EKRÖ Alt Ölçek Mancova Sonuçları.

Baba EKRÖ	Karşılaştırma Grubu N=50 Ortalama (SS)	Çalışma Grubu N=50 Ortalama (SS)	F	P
Sıcaklık	60.80 (2.06)	58.92 (2.06)	0.369	0.545
Saldırganlık	26.22 (1.33)	28.32 (1.33)	1.107	0.295
İhmal	27.08 (1.32)	29.21(1.32)	1.157	0.285
Ayrışmamış Red	16.86 (0.94)	19.20 (0.94)	2.749	0.101
Kontrol	36.88 (0.98)	34.00 (0.98)	3.797	0.054
Toplam Puan	109.37 (4.97)	117.81 (4.97)	1.285	0.260

Tablo V: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Eğitim Kontrol Altına Alınarak Baba EKRÖ Alt Ölçek Mancova Sonuçları (Multivariate Tests).

Multi variate Tests ^b						
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	,965	520,376 ^a	5,000	93,000	,000
	Wilks' Lambda	,035	520,376 ^a	5,000	93,000	,000
	Hotelling's Trace	27,977	520,376 ^a	5,000	93,000	,000
	Roy's Largest Root	27,977	520,376 ^a	5,000	93,000	,000
Grup	Pillai's Trace	,090	1,843 ^a	5,000	93,000	,112
	Wilks' Lambda	,910	1,843 ^a	5,000	93,000	,112
	Hotelling's Trace	,099	1,843 ^a	5,000	93,000	,112
	Roy's Largest Root	,099	1,843 ^a	5,000	93,000	,112
egitim.bir	Pillai's Trace	,177	4,010 ^a	5,000	93,000	,002
	Wilks' Lambda	,823	4,010 ^a	5,000	93,000	,002
	Hotelling's Trace	,216	4,010 ^a	5,000	93,000	,002
	Roy's Largest Root	,216	4,010 ^a	5,000	93,000	,002

a. Exact statistic

b. Design: Intercept+Grup+egitim.bir

Tablo 5'te grup kısmına bakılırsa significance değerlerinin hepsinin 0,05'ten büyük olduğu görülebilir. Yani gruplar arasında bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı, eğitim değişkeni kontrol altında tutulduktan sonra gruplar arasındaki farklılığın ortadan kalktığı %5 yanılma payıyla söylenebilir.

Tablo 6'daki her bir satırdaki değer, her bir bağımlı değişken için eğitimin etkisinin dikkate alındığı bir ANCOVA'dır. Grup olan kısma bakıldığında, significance değerlerinin hepsinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. Yani eğitim değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde (sabit tutulduğunda) gruplar arasında ayrı ayrı bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı %5 yanılma payı ile söylenebilir.

Tablo VI: Çalışma ve Karşılaştırma Gruplarının Eğitim Kontrol Altına Alınarak Baba EKRÖ Sonuçları (Tests of Between-Subjects Effects).

Tests of Between-Subjects Effects							
Source	Dependent Variable	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	B. SICAK	1219,225 ^a	2	609,612	3,276	,042	,063
	B. SALDIR	1515,938 ^b	2	757,969	9,759	,000	,168
	B. IHMAL	1343,218 ^c	2	671,609	8,778	,000	,153
	B. AYRIS	1129,792 ^d	2	564,896	14,569	,000	,231
	B. KONTROL	400,438 ^e	2	200,219	4,702	,011	,088
	B. TOTAL	20751,682 ^f	2	10375,841	9,587	,000	,165
Grup	B. SICAK	68,567	1	68,567	,369	,545	,004
	B. SALDIR	85,989	1	85,989	1,107	,295	,011
	B. IHMAL	88,539	1	88,539	1,157	,285	,012
	B. AYRIS	106,580	1	106,580	2,749	,101	,028
	B. KONTROL	161,677	1	161,677	3,797	,054	,038
	B. TOTAL	1390,313	1	1390,313	1,285	,260	,013
egitim.bir	B. SICAK	680,985	1	680,985	3,660	,059	,036
	B. SALDIR	845,128	1	845,128	10,881	,001	,101
	B. IHMAL	723,208	1	723,208	9,452	,003	,089
	B. AYRIS	548,982	1	548,982	14,158	,000	,127
	B. KONTROL	384,438	1	384,438	9,029	,003	,085
	B. TOTAL	11128,072	1	11128,072	10,282	,002	,096

a. R Squared = ,063 (Adjusted R Squared = ,044)

b. R Squared = ,168 (Adjusted R Squared = ,150)

c. R Squared = ,153 (Adjusted R Squared = ,136)

d. R Squared = ,231 (Adjusted R Squared = ,215)

e. R Squared = ,088 (Adjusted R Squared = ,070)

f. R Squared = ,165 (Adjusted R Squared = ,148)

Eğitim olan kısma bakıldığında ise, eğitim değişkeninin bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığı görülebilmektedir. Buradaki significance değerlerinin hepsinin 0,10'dan küçük olduğunu görüyoruz. Yani eğitim değişkeninin bağımlı değişkenlerin her biri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu %10 yanılma payı ile söylenebilir.

Araştırmada, cevap aranan ikinci soru; Çalışma ve Karşılaştırma Grubu'ndaki kişilerin, çocukluk döneminde alınmış olan kararları değerlendiren ÇODKÖ'de elde ettikleri puanlar açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarıdır. Cinsel istismar suçluları ile cinsel istismar suçu işlememiş kişilerin ÇODKÖ puanlarının karşılaştırılması, "grubun" (Çalışma/ karşılaştırma) bağımsız değişken, ÇODKÖ alt ölçek ve toplam puanlarının ise bağımlı değişkenler olarak alındığı Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) ile yapılmıştır. Bu iki grupta yer alan kişilerin ÇODKÖ alt ölçek ve toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ilgili MANOVA sonuçları aşağıda Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo VII : Çalışma Ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANOVA Sonuçları.

ÇODKÖ	Çalışma Grubu (N=50) Ortalama (SS)	Karşılaştırma Grubu(N=50) Ortalama (SS)	F	P
VAR.	21.72 (6.20)	16.67 (4.52)	21.631	.000
KENDİN.	23.98 (6.31)	19.48 (6.04)	13.289	.000
BUYU.D	20.34 (6.57)	18.30 (4.86)	3.114	.081
BUYU.U	26.20 (7.12)	21.10 (5.31)	16.498	.000
COCUK.	25.70 (5.84)	23.84 (4.60)	3.126	.080
ONEM.	20.72 (7.15)	16.72 (4.78)	10.828	.001
VARMA.	19.50 (5.91)	17.66 (5.70)	2.514	.116
YAKIN.	22.46 (6.15)	17.90 (5.88)	14.355	.000
AIT.	22.92 (5.75)	17.64 (5.11)	23.575	.000
DUSUN.	19.34(6.83)	14.68(5.24)	14.664	.000
HISSET.	21.52 (4.30)	18.02 (4.33)	16.477	.000
YAPMA.	15.22 (6.39)	13.16 (5.06)	3.196	.077
SAGLIK.	19.64 (6.44)	16.04 (4.87)	9.937	.002
MUKEM.	28.92 (7.49)	26.52 (6.48)	2.935	.090
GUCLU.	26.24 (6.62)	23.82 (5.28)	4.090	.046
MEMNUN.	28.84 (7.14)	25.22 (5.15)	8.459	.004
CABALA.	25.98 (7.83)	22.78 (5.76)	5.421	.022
ACELE.	19.12 (5.67)	17.70 (5.25)	1.687	.197

Tablo 7’de görüldüğü üzere, çalışma ve karşılaştırma grupları arasında ÇODKÖ puanları açısından alt ölçek ve toplam puanlarının MANOVA sonuçlarına göre; kişilerin eşli karşılaştırmaları incelendiğinde, çocukluk dönemindeki “yasakları” ölçtüğüne inanılan “Var Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Uyumlu”, “Önemli Olmamalıyım”, “Yakın Olmamalıyım”, “Ait Olmamalıyım”, “Düşünmemeliyim”, “Hissetmemeliyim”, “Sağlıklı Olmamalıyım” ve “Karşıt-Yasaklamaları” ölçtüğüne inanılan “Memnun Etmeliyim” alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak; “Büyümemeliyim-Doğal”, “Bir Yere Varmamalıyım”, “Çocuk Olmamalıyım”, “Hiç Bir Şey Yapmamalıyım” yasaklamaları ile “Güçlü Olmalıyım”, “Çok Çabalamalıyım”, “Mükemmel Olmalıyım” ve “Acele Etmeliyim” karşıt yasaklamalarını ölçen alt ölçeklerinde iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Ancak, %10 yanılma payı dikkate alındığında ($p>0,10$), “Büyümemeliyim-Doğal”, “Çocuk Olmamalıyım”, “Yapmamalıyım”, “Mükemmel Olmalıyım”, “Güçlü Olmalıyım”, “Çok Çabalamalıyım” ve alt ölçeklerinde de iki grup arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur.

Tablo VIII: Çalışma Ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle İlgili MANOVA Sonuçları (Multivariate Tests).

Multivariate Tests ^b							
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.	Partial Eta Squared
Intercept	Pillai's Trace	,981	236,605 ^a	18,000	81,000	,000	,981
	Wilks' Lambda	,019	236,605 ^a	18,000	81,000	,000	,981
	Hotelling's Trace	52,579	236,605 ^a	18,000	81,000	,000	,981
	Roy's Largest Root	52,579	236,605 ^a	18,000	81,000	,000	,981
Grup	Pillai's Trace	,371	2,651 ^a	18,000	81,000	,002	,371
	Wilks' Lambda	,629	2,651 ^a	18,000	81,000	,002	,371
	Hotelling's Trace	,589	2,651 ^a	18,000	81,000	,002	,371
	Roy's Largest Root	,589	2,651 ^a	18,000	81,000	,002	,371

a. Exact statistic

b. Design: Intercept+Grup

Tablo 8 de grup kısmına bakılırsa 4 kriter açısından da significance değerlerinin hepsinin 0,05'ten küçük olduğu görülebilir. Yani gruplar arasında bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu %5 yanılma payıyla söylenebilir.

Tablo IX: Çalışma ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları Ve Standart Sapmaları İle İlgili Eğitim Kontrol Edilerek Elde Edilen MANCOVA Sonuçları.

ÇODKÖ	Çalışma Grubu N=50 Ortalama (SS)	Karşılaştırma Grubu N=50 Ortalama (SS)	F	P
VAR.	21.39 (0.81)	17.00 (0.82)	12,781	.001
KENDİN.	23.50 (0.93)	19.96 (0.93)	6,49	.012
BUYU.D	20.15 (0.88)	18.48 (0.88)	1,62	.206
BUYU.U	25.38 (0.92)	22.92 (0.92)	6,25	.014
COCUK.	25.47 (0.79)	24.07 (0.79)	1,385	.242
ONEM.	19.73 (0.88)	17.72 (0.88)	2,357	.128
VARMA.	18.92 (0.86)	18.24 (0.86)	,282	.597
YAKIN.	21.20 (0.84)	19.15 (0.84)	2,664	.106
AIT.	22.09 (0.79)	18.47 (0.79)	9,389	.003
DUSUN.	18.09 (0.85)	15.92(0.85)	2,897	.92
HISSET.	20.94 (0.63)	18.59 (0.63)	6,136	.015
YAPMA.	14.81 (0.87)	13.57 (0.87)	,923	.339
SAGLIK.	19.36 (0.86)	16.32 (0.86)	5,518	.021
MUKEM.	29.25 (1.06)	26.19 (1.06)	3,710	.057
GUCLU.	26.15 (0.91)	23.91 (0.91)	2,704	.103
MEMNUN.	28.79 (0.94)	25.27 (0.95)	6,199	.014
CABALA.	25.53 (1.03)	23.23 (1.03)	2,19	.142
ACELE.	18.81 (0.82)	18.00 (0.82)	,426	.516

Tablo 9’da, çalışma ve karşılaştırma grupları arasında eğitim kontrol edilerek yapılan ÇODKÖ puanlarının alt ölçek ve toplam puanlarının MANOVA sonuçlarına göre, kişilerin eşli karşılaştırmaları incelendiğinde, çocukluk dönemindeki “yasakları” ölçtüğüne inanılan “Var Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Uyumlu”, “Ait Olmamalıyım”, “Hissetmemeliyim”, “Sağlıklı Olmamalıyım” ve “Memnun Etmeliyim” alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken, diğer alt ölçeklerde iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır.

Ancak her bir satırdaki değer yani her bir bağımlı değişken için eğitimin etkisinin dikkate alınması bir ANCOVA’dır. Bu şekilde yapılan analizde, significance (P) değerlerinden bazılarının 0,05’ten büyük olduğunu, bazılarının da 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir. Yani, eğitim değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde (sabit tutulduğunda), gruplar arasında ayrı ayrı bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını %5 yanılma payı ile söyleyebilirken, 0,05’ten küçük olanlarda ise eğitim değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde (sabit tutulduğunda), gruplar arasında ayrı ayrı bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu %5 yanılma payı ile söylenebilmektedir. Significance (P) değerlerinden 0,05 ya da 0,10’dan küçük olan değişkenler için eğitim değişkeninin bağımlı değişkenlerin her biri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu %5 ya da %10 yanılma payı ile söylenebilirken, bu değerlerden büyük olan değişkenler için eğitim değişkeninin o değişkenler üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını söylenebilmektedir. Buna göre, “Düşünmemeliyim” ve “Mükemmel Olmalıyım” için de %10 yanılma payı içinde istatistiksel olarak farklılık bulunduğu söylenebilmektedir.

Tablo X: Çalışma ve Karşılaştırma Grubundaki Kişilerin ÇODKÖ Alt Ölçek, Toplam Puan Ortalamaları Ve Standart Sapmaları İle İlgili Eğitim Kontrol Edilerek Elde Edilen MANCOVA Sonuçları (Multivariate Tests).

Multivariate Tests ^b							
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.	Partial Eta Squared
Intercept	Pillai's Trace	,904	42,072 ^a	18,000	80,000	,000	,904
	Wilks' Lambda	,096	42,072 ^a	18,000	80,000	,000	,904
	Hotelling's Trace	9,466	42,072 ^a	18,000	80,000	,000	,904
	Roy's Largest Root	9,466	42,072 ^a	18,000	80,000	,000	,904
Grup	Pillai's Trace	,247	1,460 ^a	18,000	80,000	,128	,247
	Wilks' Lambda	,753	1,460 ^a	18,000	80,000	,128	,247
	Hotelling's Trace	,328	1,460 ^a	18,000	80,000	,128	,247
	Roy's Largest Root	,328	1,460 ^a	18,000	80,000	,128	,247
egitim.bir	Pillai's Trace	,323	2,123 ^a	18,000	80,000	,012	,323
	Wilks' Lambda	,677	2,123 ^a	18,000	80,000	,012	,323
	Hotelling's Trace	,478	2,123 ^a	18,000	80,000	,012	,323
	Roy's Largest Root	,478	2,123 ^a	18,000	80,000	,012	,323

a. Exact statistic

b. Design: Intercept+Grup+egitim.bir

Tablo 10 da grup kısmına bakılırsa significance değerlerinin hepsinin 0,05’ten büyük olduğu görülebilir. Yani, gruplar arasında bağımlı değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı yani eğitim değişkeni kontrol altında tutulduktan sonra gruplar arasındaki farklılığın ortadan kalktığı %5 yanılma payıyla söylenebilir.

4.TARTIŞMA

Çocuğa yönelik cinsel istismarın tarihi çok eskilere dayanmakla birlikte bu konuda yapılan araştırmalar çocuğun cinsel istismarında son yıllarda ciddi bir artış olduğunu göstermektedir (Ovayolu ve ark., 2007). Kişinin bütün hayatını etkileyen çocukluk çağı cinsel istismarının önüne geçilebilmesi için, cinsel istismar eylemini gerçekleştiren kişilerin tanımlanabilmesi ve cinsel suçlu profillerinin farklı boyutlarının incelenmesi gerekmektedir (Gölge ve Yavuz, 2007).

Çalışmamızda Maltepe L1 Tipi Cezaevinde hükümlü bulunan cinsel istismar suçluları (çalışma grubu) ile cinsel istismar suçlusu olmayanlar (karşılaştırma grubu) arasında yapılan karşılaştırma analizleri sonucunda, iki grup arasında yaş ve medeni durum açısından önemli bir fark görülmemiş ancak eğitim durumları açısından istatistiksel önemlilik farkı görülmüştür. Çalışma ve karşılaştırma gruplarındaki kişilerin eğitim durumları eşitlenemediğinden bu özellik kontrol edilerek yapılan analizlere ek olarak Baba EKRÖ ve ÇODKÖ için ikinci bir değerlendirme yapılmıştır.

Amaca uygun yapılan araştırmamızda, örneklemini teşkil eden çalışma grubunun ortalama yaşı 35.8 (13.27), yaş aralığı ise 19-69 olarak bulunmuştur. Çalışma grubunun suçu işlediği yaş ortalaması ise 31.72 iken yaş aralığının 16-67 olduğu grubun büyük çoğunluğunun (%60) 16-35 yaş aralığında, %28 nin 35-50 yaş aralığında, %12 sinin ise 50 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Bu yaş grubu, cezaevlerinde benzer suç veya suçlularla yapılan çalışmalarda yaşı gruplarıyla benzer bulunmuştur. Cinsel suç işleyen saldırganlarla ilgili yapılan araştırmada saldırganların yaklaşık %45'inin 25 yaşın altında, %30'unun ise 18-23 yaş arasında yer aldığı bildirilmektedir (Soysal ve Eke, 1999).

Gölge'nin yaptığı çalışmada çocuğa yönelik cinsel saldırıda bulunanların yaş ortalaması 32.3 bulunmuştur (Gölge, 2005). Başka bir araştırmada da çocuğa yönelik cinsel saldırıda bulunanların görüşme sırasındaki yaş aralığı 18-64, yaş ortalaması 32.33, suçu işlediği sıradaki yaş aralığı ise 15-61 ve yaş ortalaması 26.69 olarak belirtilmiştir (Gölge ve ark., 2006). Cinsel suçlu 82 kişiyle yapılan bir çalışmada da grubun %79'unun 18-33 yaş grubundan, %15'inin 34-50 yaş grubundan ve %5'inin ise 51 ve üzeri yaş grubundan oluştuğu ifade edilmiştir (İnci, 2010). Çalışmamızda elde edilen bu bulgular, literatürdeki cinsel istismar suçlularının yaşları ile ilgili elde edilmiş bu bulgularla uyumluluk göstermektedir.

Araştırmamızda çalışma grubunun büyük çoğunluğunun eğitim düzeyinin düşük olduğu, grubun %44'ünün ilköğretim mezunu, %40'ının ortaokul mezunu olduğu ve %12'sinin lise mezunu olurken sadece %2'sinin üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. İnci'nin cinsel suçlularla yaptığı araştırmada da grubun %47'sini ilköğretim mezunları, %27'sini okur-yazar, %16'sını lise mezunları, %10'unu yüksek okul mezunları oluşturmuş olduğu ve örneklemin büyük çoğunluğunun %74 ile eğitim seviyesi düşük bireylerden oluştuğu ifade edilmiştir (İnci, 2010). Başka bir çalışmada da cinsel suç sanıklarının öğrenim durumlarına göre sınıflandırılmasında 12 kişinin (%17.14) hiçbir eğitim almamış olduğu, 5 kişinin (%7.14) okur-yazar olduğu, 37 kişinin (%52.86) ilköğretim mezunu olduğu, 6 kişinin (%8.57) ortaokul mezunu olduğu, 8 kişinin (%11.43) lise düzeyinde eğitim aldığı, 1 kişinin (%1.43) üniversite mezunu olduğu belirtilmiştir (Cantürk ve Koç, 2010). İçli ve arkadaşlarının (2007) 227 kişiyle yaptıkları bir çalışmada grubun %70'inin ilköğretim mezunu olmasına

karşın sadece %11'inin lise mezunu olduğu yüksek okul ve üniversite oranlarının ise çok düşük olduğu ifade edilmiştir (%1.8). Bizim çalışmamızda da cinsel istismar suçlularının daha çok ilköğretim mezunu olduğu tespit edilmiş olup elde edilen bu bulgu, literatürle uyumluluk göstermektedir.

Aile içi iletişimin bireyin kişiliğine etkisini inceleyen birçok kuram, cinsel suçların temelinde bazı gelişimsel olayların etkili olabildiğini ileri sürmektedir (Gölge, 2005). Ryan (1998), kişinin doğduğu andan itibaren karşılaştığı olumsuz yaşam deneyimlerinin, cinsel suçlar için risk faktörü olabileceğini bildirmiştir. Bağlanma teorisi, bireyin kişilerle ilişkilerinde model olarak öncelikle ebeveynlerinin ve ilk bakım veren kişilerin işlev gördüğünü öne sürmektedir (McCormack, 2002). Ailenin model alındığı bu süreçteki bağlanma biçiminin niteliği, cinsel suçlardaki risk faktörleri için de kritik bir öneme sahiptir. Hatta, çocukluk dönemindeki bu bağlanma şeklinden, ilerideki cinsel suçlara doğru bir geçiş olabildiği belirtilmiştir (Starzyk ve Marshall, 2003).

Aileyle çocuk arasındaki ilişkinin niteliği açısından çocuğun büyüme ve gelişiminde ilk beş yıl kritik bir öneme sahiptir. Çocuğun kişiliğinin oluşması ve çevresindeki kişilerle olan ilişkilerinin düzenlenmesi, kendine ve dünyaya karşı bir tutum geliştirmesi bu dönemde oluşmaktadır. Yakın döneme kadar ebeveyn-çocuk ilişkisinin incelendiği çalışmalarda, ebeveyn sözcüğü ile vurgulanmak istenenin özellikle anneler olduğu gözlemlenmiş, babalığın çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri neredeyse yok sayılmıştır (Güngörmüş, 1995). Ancak son yıllarda çocuk gelişiminde anne babanın rolü üzerine yapılan çalışmalar, annenin yanında babanın da önemini vurgulamış ve çocukların gelişiminde anne ve babanın birlikte rol oynadığına dikkati çekmiştir (Lamb, 2010). Weinraub'un (1979) araştırmasında, bebeklik döneminde babanın çocuğuyla ancak bir gün içinde en fazla bir saat zaman geçirebildiğine değinilse de, bu sürenin az olmasının, çocuk üzerindeki etkilerinin nitelik olarak da az olacağı anlamına gelmediği Parke (1981) tarafından ifade edilmiştir.

Cinsiyet rolleri gelişimi sürecinde kız çocukların annelerini, erkek çocukların ise babalarını model aldıkları belirtilmektedir (Deater-Deckard ve Dodge, 1997). Bu sebeple, kızlar için anne algısı önem taşırken, erkek çocuklar için baba algısı daha kritik bir öneme sahiptir.

Türkiye'deki baba çocuk iletişimi ile ilgili literatür incelendiğinde, babaların çocuk gelişimi üzerindeki etkilerine yönelik çalışmalarda artış olduğu gözlemlenmektedir (Kocayörük, 2010). Bu kapsamda yapılan çalışmamızda, çocukluk döneminde babayla kurulan iletişim niteliği neticesinde, cinsel istismar suçlularının algılanan baba kabul-red davranışlarından almış oldukları puanların, cinsel istismar suçu işlememiş kişiler ile karşılaştırılması yapılmıştır. Yapılan bu karşılaştırmada kişilerin babalarından aldıkları sözel ya da sözel olmayan mesajlarla, edindikleri kabul ya da red algısının, cinsel istismar suçu işlemelerine etkisi olup olmadığı incelenmiş olacaktır. Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre baba kabul-reddini yansıtan Baba EKRÖ toplam puanları açısından çalışma ve karşılaştırma grupları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Fakat alt ölçeklere ilişkin ikili karşılaştırmalara bakıldığında, çalışma ve karşılaştırma gruplarının baba kabul-reddine ilişkin bazı ölçümlerde de farklılıkları görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, çalışma grubu karşılaştırma grubuna göre daha fazla baba saldırganlığı, ihmali ve ayrışmamış reddi rapor etmişlerdir. Buna göre, cinsel istismar suçluları, cinsel istismar suçu işlememiş kişilere göre babaları tarafından daha az sevildiklerini ve kabul edildiklerini düşünmekte ve babalarını daha saldırgan, daha "soğuk", ya da daha "ilgisiz" olarak algılamaktadırlar.

McCormack (2002)'in çalışmasında da, cinsel saldırganların, babaları ile ilişkilerini, anne oğul ilişkilerinden daha olumsuz ve problemli olarak algıladıkları ve cinsel saldırganların %57'sinin babaları ile ilişkilerini soğuk, mesafeli, agresif ve düşmanca olarak tanımladıkları ifade edilmiştir. *Yavuzer* (1998), babanın çocuk gelişimi üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, ergenin kişiliğinin ve kimliğinin gelişmesinde model aldığı kişinin, zayıf, yetersiz ve doğru davranışlar sergilememesi durumunda, ergenin ev dışındaki uyumunun ciddi bir biçimde zarar görebileceğini bildirmektedir.

Çalışmamızda da Baba EKRÖ alt ölçek puanının cinsel istismar suçlular grubunda daha yüksek çıkması babanın kendisine yönelik davranışlarında reddetmenin açık belirtileri olmamasına rağmen, kendilerini babaları tarafından gerçekten seilmeyen, önemsenmeyen, istenilmeyen ve takdir edilmeyen biri olarak algıladıklarını göstermektedir. Erkeklerin çocukluk döneminde model aldığı kişi olarak babanın kendisini önemsemediğini ve istemediğini düşünmesi, kişiyi cinsel istismar suçu gibi doğru olmayan ve toplum tarafından onaylanmayan bir davranışa yöneltebildiği düşünülebilir.

Pillin ve Pringle'nin (1978), babanın kişiliğinin ve tutumlarının çocuk üzerindeki etkilerini incelendikleri çalışma sonuçlarında ise, babanın ilgilendiği ve sevgi gösterdiği çocukların arkadaşlık ilişkilerinin olumlu olduğu ve çevresiyle uyumlu çocuklar oldukları; babanın otoriter ve ilgisiz olduğu durumlarda ise çocukta uyumsuzluk eğiliminin arttığı göze çarpmaktadır (*Aktaran Güngörmüş*, 1995).

Çalışmamızda da cinsel istismar suçlularının karşılaştırma grubuna göre baba ihmali alt ölçek puanlarının daha yüksek çıkması babaları tarafından ihmal edilme algısının kişide uyumsuzluk eğilimini artırdığı ve suç işleme eğilimine etkisi olabileceği sonucuna ulaşılabilir.

Lamb (2000) çalışmasında çocuklarıyla ilgili babaların çocuklarının, ilgisiz babaların çocuklarına kıyasla, bilişsel ve sosyal düzeyde daha başarılı, psikolojik açıdan uyumlu ve daha empatik olduklarını belirtmiştir. Buna benzer literatürdeki birçok yayın, babanın yokluğu veya ilgisizliğinin çocukta antisosyal davranışların gelişmesine ve yetişkinlik döneminde de yakın ilişki kurmada ve sürdürmede güçlükler neden olabildiğini bildirmiştir.

Cinsel saldırılarla ilgili yapılan bir araştırmada; çocuğa yönelik cinsel saldırıda bulunanların, yetişkine yönelik cinsel saldırıda bulunanlara ve karşılaştırma grubuna nazaran babaları ile ilişkilerini daha uzak olarak tanımladıkları tespit edilmiştir (*Gölge*, 2005). Ayrıca *Rohner ve Britner* (2002)'in araştırmasında çocuğun ailesi tarafından reddedilmesi ile ortaya çıkabilen, depresyon ve depresif davranışlar, davranış bozukluğu, dışavurum davranışları ve suç işleme eğilimi gibi çeşitli akıl sağlığı sorunları arasında ilişki olabildiğini tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle baba-çocuk etkileşiminin, çocuğun davranışlarına doğrudan etki edebildiği ve babanın saldırgan davranışlarının döngüsel olarak çocukta antisosyal davranışlara ve saldırgan davranışlara yönelimi arttırabileceği düşünülebilir. Çocuğun bu tür olumsuz davranışlara yönelimine ise babanın çocuğa karşı daha çok saldırgan davranışları yol açabilir. Böyle bir durumda çocuk babasını doğal olarak daha saldırgan olarak algılayacaktır. Bizim çalışmamızda da cinsel istismar suçlusu kişiler babalarını daha saldırgan olarak algılamaktadır. Babası tarafından saldırgan davranışlara maruz kaldığını algılayan kişi yetişkinlikte toplum tarafından onaylanmayan ve uyum sorunu olarak da ifade edilebilen suç işleme eğilimine yönelmiş olabileceği

ve cinsel olarak sağlıklı olmayan bir yönelime giderek çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyebileceği söylenebilir.

Barrera ve Garrison-Jones, (1992) annenin etkisinin dışlanarak yapılan analizlerde, baba sevgisinin, çocuk ve gençlerde gözlenen depresif belirtilerle ilişkili olarak gözlemlendiğini ve çocuğun genel uyumunu doğrudan etkilediği belirtmektedir (akt: Rohner, 1998). Babanın çocuğun yaşamını etkin paylaştığı durumlarda, çocuğun zihinsel gelişiminde analitik düşünce yapısını, zekasını, sözel becerisini ve akademik başarısını pozitif yönde etkilediği gözlemlenmiştir (Açev, 2001). Baba tarafından ilgisiz bırakılmış çocuğun ilgili babaların çocuklarına oranla bilişsel ve sosyal düzeyde daha başarısız oldukları düşünülecek olursa, özellikle babaların çocuklarının akademik başarıları ve çocuğunun toplum içinde sosyal-dışa dönük davranışlarını beğenme ihtiyacı, ihmal edilen çocuk tarafından karşılanamamış olmakta, bu durumda babanın çocuktan daha çok uzaklaşmasına, çocuğuyla ilgilenmemesine ve dolayısıyla döngüsel olarak yine çocuğun ihmal edilmesine neden olabilmektedir. Yaşanan bu döngüsel durum ise çocukta babası tarafından reddedilme algısını güçlendirebilir.

Cinsel saldırıların nedenleri incelendiğinde, babanın rolünün etkili olduğu görüşü göze çarpmaktadır (McCormack, 2002). Pedofilik bireylerin çocukluk yaşantıları incelendiğinde, büyük çoğunluğunda ebeveyn ve çocuk ilişkisinde bozukluklar, şiddet, bağlanma problemleri ve olumsuz ebeveyn algısı gibi çeşitli ailevi problemlerin var olduğu çeşitli çalışmalarda tespit edilmiştir. Bütün bu veriler göz önüne alındığında, pedofilik yapının ortaya çıkmasında aile içi ilişkiler ve anne-babanın rolünün öneminin oldukça fazla olduğu söylenebilmektedir (Avcı ve Tahiroğlu, 2007).

Araştırmamızdaki çalışma grubu özel bir grup olduğundan karşılaştırma grubunu da bu özeliğin içine alabilmek mümkün olamamıştır. Çalışmaya gönüllü olmayı kabul eden kişiler karşılaştırma grubundaki örnekleme oluşturmuştur. Hem çalışma grubu hem de karşılaştırma grubu geliştirilen ölçeklere karşı yanıt verirken içinde bulundukları durumun etkisiyle verdikleri yanıtların güvenilirliği her zaman şüphe yaratmaktadır. Bu nedenle, bu özellikler dikkate alındığında, karşılaştırma grubunu çalışma grubuyla eşit olacak şekilde örneklem seçimi yapılamamıştır. Çalışmanın güvenilirliği açısından ölçeklere verilen yanıtlar demografik özellikler dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede, eğitim durumu, çalışma ve karşılaştırma grupları arasında farklılık göstermiş ve bu farklılığın araştırmaya etkisini önleyebilmek amacıyla iki grup arasında eşitleme yapılarak yapılan değerlendirmede Baba EKRÖ toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak, baba kabul-reddi ile ilgili bulgular incelendiğinde “kontrol” alt ölçeğinin çalışma grubunda daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Bu şekilde yapılan değerlendirmede çalışma grubunun babalarını daha “kontrolcü” algıladıkları tespit edilmiştir.

Paschall ve ark. (2003)’nın 12-16 yaş arasında 260 erkek ergenle yaptıkları çalışmada algılanan ebeveyn kontrolünün ergenlerdeki suçlu davranışların nedenlerinin ortaya konulmasında etkili olabildiği tespit edilmiştir. 11-17 yaşlarındaki 650 İspanyol ergen üzerinde, anti-sosyal ve suç davranışları ile ebeveyn desteği, iletişimi ve psikolojik kontrolü arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarında, erkek ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları ilgi ve destek ile anti-sosyal davranışlar arasında negatif yönde bir ilişki bulunurken, anne ile iletişim ve babadan algılanan kontrol ile anti-sosyal davranışlar arasında ise pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Torrente ve Vazsonyi, 2008). Burada vurgulanan kontrol, çocuğun belli becerileri edinmesini ve

özerkliğini engellemeden, rehberlik edici bir tutum izleyerek çocuğun kendi kararlarını almasına yardımcı olmaktadır.

Ülkemizde babanın çocuğun bakım sürecine katılımı genellikle anneler tarafından korku nesnesi olarak kullanılmak şeklindedir. “Baban duyarsa!” sözüyle anne tarafından babanın disiplin edici yönünü vurgulanarak, baba sürece otorite imgesi olarak dahil edilmektedir. Bu şekilde, çocuğuna karşı sadece kontrol boyutunun kısıtlayıcı (yüksek düzeyde kontrollü) ucunda olmaya zorlanan baba, çoğu zaman birçok durum ve ortamda çocuğuna katı kurallar ve yasaklamalar getirerek çocuğu bu kurallara uymaya zorlamaktadır (Sürücü, 2007). Çalışmamızda cinsel istismar suçlularının karşılaştırma grubuna kıyasla daha fazla kısıtlayıcı baba kontrolü algıladıkları tespit edilmiştir. Babaları tarafından davranışları kontrol edilen ve kısıtlamalara maruz kaldığını hisseden çocuk daha fazla istenmeyen davranışlara yönelebilmekte ve antisosyal davranışlar geliştirebilmektedir. Çalışma sonuçlarında da ortaya çıktığı üzere; babaları tarafından katı kontrol ve kısıtlama algısının kişiyi antisosyal davranışlara yönelebileceği gibi, cinsel istismar suçuna eğilimi de arttırmış olabileceği düşünülebilir. McCormack (2002) çalışmasında da, cinsel saldırganların tamamına yakın bir kısmının dominant ve cezalandırıcı bir babaya sahip oldukları belirtilmiştir. Ve böyle bir tutum içinde yetişerek red algısı algılamış olan çocukların davranış sorunları göstermeye daha yatkın olabildikleri söylenebilmektedir (Rohner ve ark. 2005).

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşıldığı gibi, baba çocuk iletişiminden oluşan baba kabul reddi algısı, eğitimden kimliğe, kişiler arası iletişimden antisosyal davranışlar ve suç işleme eğilimine kadar oldukça geniş bir alan üzerinde etki gösterdiği birçok çalışmada ifade edilmiştir (McCormack, 2002; Sürücü, 2007; Torrente ve Vazsonyi, 2008; Paschall ve ark., 2003; Avcı ve Tahiroğlu, 2007; McCormack, 2002; Lamb, 2000).

Eğitimin Baba EKRO de oluşturduğu farklılığın nedenleri ise, daha büyük bir örneklem grubuyla başka çalışmalarla incelenmelidir.

Araştırmada, cevap aranan diğer bir soru cinsel istismar suçluları ile cinsel istismar suçu işlememiş kişilerin çocukluk döneminde alınmış olan kararları değerlendiren ÇODKÖ’de elde ettikleri puanlar açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarıdır. Ülkemizde Çocukluk döneminde alınmış olan kararları değerlendiren ÇODKÖ ile yapılmış benzer çalışmalar olmadığından bu yönüyle karşılaştırma yapılabilecek veriler bulunmamaktadır. Ancak, “Alkol Bağımlıları ve Sosyal İçicilerin Ego Durumları, Çocukluk Dönemi Kararları ve Psikolojik Uyum Açısından İncelenmesi” konulu çalışmada da ÇODKÖ kullanılmıştır. Ancak her iki araştırma grubundaki kişilerin özellikleri farklı olduğundan bu farklılığa etki eden özellikler dikkate alınarak ÇODKÖ değerleri kıyaslanmıştır. Çalışmamızda, ÇODKÖ’de yapılan karşılaştırmada, cinsel istismar suçluları ile cinsel istismar suçu işlememiş kişiler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bulgulara bakıldığında yasakları değerlendiren 13 alt ölçeğin 12’sinde iki grup arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bulunduğu görülmüştür. Çalışma ve karşılaştırma gruplarının ÇODKÖ puanları açısından alt ölçek ve toplam puanlarının MANOVA sonuçlarına göre, “yasakları” ölçtüğüne inanılan “Var Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Doğal”, “Büyümemeliyim-Uyumlu”, “Çocuk Olmamalıyım”, “Önemli Olmamalıyım”, “Yakın Olmamalıyım”, “Ait Olmamalıyım”, “Düşünmemeliyim”, “Hissetmemeliyim”, “Yapmamalıyım” ve “Sağlıklı Olmamalıyım” alt ölçeklerinde cinsel istismar suçlusu kişiler cinsel istismar suçlusu olmayanlara göre daha yüksek puanlar elde etmişlerdir.

Anne-babası tarafından herhangi bir nedenden dolayı “istenmediği” durumlarda çocuk, daha fazla “Olma! (Var Olma!)” yasaklamasıyla karşılaşmış olmakta ve bunun neticesinde hayatını gerekli önemi vermeme eğilimi gösterebilmektedir. Bu durumdan hareketle hızlı ve tehlikeli araba kullanan, tehlikeli spor veya etkinliklerle uğraşan, riskli veya tehlikeli durumlara giren, sigara, içki, madde kullanan kişilerin çocukluklarında “Var Olma!” yasaklaması almış kişiler olduğu söylenebilmektedir (Gökçen, 2009).

Gökçen’in araştırmasında (2009) bağımlı kişilerin “Var olmamalıyım” alt ölçeğinden aldıkları puanların, sosyal içicilerin almış oldukları puanların iki katı olduğu belirtilmiştir. Bu sonuçtan hareketle, bağımlı kişilerin yaşamalarının hemen başında sosyal içicilere göre çok daha yüksek bir düzeyde “var olmama” kararı almış oldukları ve bir çocuğun böyle bir karara varması için anne-baba ve yakın çevresi tarafından istenmediğini, diğer bir deyişle, onlar tarafından red edildiğini düşünmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmamızda Baba EKRO’nun analiz sonuçlarından da elde edildiği üzere çalışma grubundaki kişiler karşılaştırma grubundaki kişilere göre babalarından daha fazla ayırışmamış red, ihmal ve saldırganlık algıladıkları gözlemlenmiştir. Buna göre babaları tarafından istenmediğini ve red edildiğini hisseden çocuk “var olma” mesajı almış ve cinsel istismar suçu gibi hayatını riske sokan durum içine girmiş olabildiği düşünülebilir.

Çalışma grubunun daha yüksek puan elde ettiği “Düşünmemeliyim” ve “Hissetmemeliyim” kararları ise kişinin iç dünyasına yöneliktir. Çocukluk döneminde bu kararları alan kişilerin yetişkinlik döneminde kendisini iç dünyadan gelen rahatsız edici uyaranlara kapatmış olduğu ve bu şekilde kendisini rahatsız edici gerçeklerden ve duygulardan uzak tuttuğu belirtilmektedir. Bu konuda yapılan birçok çalışmada pedofilik bireylerin empati yeteneklerinin zayıf olduğu, hazzı erteleme kapasitelerinin, engellenmeye karşı toleranslarının düşük olup disforik, pasif-agresif, öfke ve düşmanlık duygularının, narsistik ve sadist özelliklerinin daha yoğun olduğu belirtilmiştir (Aktepe, 2009). Kişiyi zorlayan bu kişilik özelliklerinin yarattığı karmaşık duygularla baş edebilmek için pedofilik bireylerin mantıksallaştırma, entellektüelizasyon, inkar ve bilişsel çarpıtma gibi savunma mekanizmalarına başvurmayı çokça tercih ettikleri bildirilmektedir (Gacono, Meloy, Bridges, 2000). Bizim çalışmamızda da cinsel istismar suçluları, toplum tarafından onaylanmayan ve kişiyi zor durumlara sokabileceği muhtemel olan cinsel istismar eylemini, sıkıntı verici duygu ve düşünceden sıyrılıp çeşitli savunma mekanizmalarını kullanarak “Düşünmemekte” ve “Hissetmemekte” olabilir.

Cinsel istismar suçlularının karşılaştırma grubuna kıyasla daha yüksek puan elde ettikleri “Önemli Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Uyumlu” ve “Sağlıklı Olmamalıyım” alt ölçeklerini değerlendiren bu kararlar, yetişkinlik yaşamının kişiye yüklediği sorumluluklardan kaçınmasına neden olmaktadır. Tek başlarına “yetersiz”, “güçsüz”, “beceriksiz” olduklarını hisseden, sıkıntı ve zorlanma durumlarında hastalık durumu geliştiren ve hiçbir zaman kendisi gibi davranmayan ve önemli biriymiş gibi olmaması gerektiğine inanan yetişkin, diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler geliştiremeyebilir. Başkalarıyla sağlıklı ilişkiler geliştiremeyen kişi bir anlamda hayatın dışında kalacaktır. *Curnoe ve Langevin*’in (2002) pedofililer ve pedofilik fantezileri olan bireylerden oluşan 186 kişiyle yaptıkları çalışmada; pedofilik bireylerin çoğunun sosyal ilişkilerinin zayıf, içe kapanık, duygusal açıdan sık sık gelgit yaşadıkları, ayrıca pedofilik bireylerin yakınlık kurma ve bağlanma becerilerinde de sıkıntı yaşadıkları bildirilmektedir. *Valliant ve Bergeron* (1997), 16-18 arasında değişen erkek cinsel suçluları ve genel suçluları, suçlu olmayan gençlerle zeka, kişilik ve suça yönelik

tutumlar bakımından yaptıkları karşılaştırmada, cinsel suçluların diğer suçlulardan sosyal açıdan daha izole, daha saldırgan ve daha alıngan olduklarını bulmuşlardır.

Çocukluk döneminde aile ile zayıf bağlanmalar sonucunda alınmış olan “Yakın Olmamalıyım” ve “Ait Olmamalıyım” kararları kişinin yetişkinlik yaşamında, özellikle sevgi alışverişinde bulunacağı yakın ilişkilerinde, bir başka insana yakınlaşma, ona güven duyma ve yakınlık duygularını göstermekte sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır. Araştırmamızda da cinsel istismar suçlusu grubun karşılaştırma grubuna kıyasla daha fazla “Yakın Olmamalıyım” ve “Ait Olmamalıyım” kararı almış oldukları tespit edilmiştir. *Marshall ve arkadaşları* (1995) aile içi bağlanmalarının yetersiz olduğu durumlarda, kişide empati yeteneğinin zayıf olduğu ve başkalarını cinsel araç olarak görme eğiliminin olabildiğini ifade etmiştir.

“Yakın Olma” kararı çocukluk döneminde aile içi bağlanmanın sağlıklı olmasıyla alınmaktadır. Ailesinden gerekli ilgi ve sevgiyi alamamış olan kişi, kendisini ailesinin bir parçası olarak görememiştir (Goulding ve Goulding, 1979). Çocukluğunda “Ait olma!” yasaklamasına maruz kalmış bir kişi yetişkinlik yaşamında kendisini herhangi bir grubun üyesi hissetmekte sıkıntı yaşamakta ve dışarıdan, “tek başına olmayı seven”, hep “tek takılan”, “yalnız”, “sosyal olmayan” kişiler olarak görülmektedirler. Yapılan araştırma sonuçlarına göre pedofilik bireylerin genellikle sosyallikten uzak yaşadıkları, çoğunlukla içe kapanık, eşi ya da ailesiyle sıcak ilişki kuramayan psikopatik, psikoseksüel ve sosyal açıdan olgunlaşmamış kişilik özelliklerine sahip oldukları bildirilmektedir (Avcı ve Tahiroğlu, 2007). Başka bir araştırmada da çocuğa yönelik aile içi cinsel istismar vakalarında, istismarcılarda şizoid, narsistik ve kaçınan kişilik bozukluklarının yaygın olduğu, aile dışı cinsel istismar vakalarında ise, kişilerde antisosyal, narsistik ve pasif agresif kişilik bozukluklarının oldukça sık görüldüğü ifade edilmiştir (Bogaerts ve ark., 2005).

ÇODKÖ bulguları içerisinde üzerinde durulması gereken diğer alt ölçekler ise “Büyümemeliyim-Doğal Çocuk”, “Çocuk Olmamalıyım” ve “Hiçbir Şey Yapmamalıyım” kararları ile ilgilidir. Çocukluk döneminde ebeveyninden kaliteli ve olumlu kabul iletileri alamamış kişinin çocuk gibi davranmama ve bir şey yapma cesaretinde bulunamama kararları almış olabileceği düşünülebilir. Anne babaların gerekli ebeveyn sorumluluklarını almadıkları takdirde ebeveyn rolünü üstlenen çocuk, “Çocuk Olmamalıyım” kararı alabilmektedir. Özellikle öfkeli ve saldırgan bir babanın bulunduğu ortamda çocuk, babayı sakinleştirebilme amacıyla yetişkin gibi davranmaya zorlanabilmektedir. Bu bulgu Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeğindeki (Baba Formu) sonuçlarla da benzerlik göstermektedir. Yine evde öfkeyle dolaşan ve çocuğun her yaptığına kusur bulan bir ebeveyn çocuğun doğal keşfetme duygusuna darbe vuracaktır. Bu şekilde çocuk “hiçbir şey yapmama” kararı alacak ve yetişkinliğinde de hiçbir şey yapmayan, kendi kararlarını alamayan bir kişi olacaktır. Ülkemizde ise Erdem (1990) tarafından ebeveynlerinden gerekli ilgi ve sevgiyi alamamış kişiler ile yapılan bir çalışmada bu bulgular desteklenmiş ve ebeveyn reddinin çocuklarda yüksek düzeyde kaygıya ve öğrenilmiş çaresizlik durumuna neden olabildiği ifade edilmiştir.

ÇODKÖ’de yer alan, “karşıt-yasaklamalar” (counter-injunction) olarak adlandırılan mesajlar, anne-babanın ebeveyn ego durumundan çocuğun ebeveyn ego durumuna gönderilen mesajlardır. Bu mesajlar aynı zamanda senaryoyu destekleyen olumsuz mesajlar olabilmektedir. “Sürücüler” olarak adlandırılan bu beş karşıt-senaryo mesajı doğrultusunda benimsenen bu mesajlar çocukların kendilerini “iyi”(OK) hissedebilmeleri (çocukken kabul görmek için benimsedikleri) için gerekli olan davranışlardır ve Kahler bu beş “karşıt-

yasaklama”nın her insanda (az ya da çok) bulunduğunu ileri sürmüştür. Çalışmamızda bu karşıt yasaklamaları değerlendiren beş alt ölçeğin dördünde (“Mükemmel Olmalıyım”, “Güçlü Olmalıyım”, “Memnun Etmeliyim” ve “Çok Çabalamalıyım”) çalışma grubunun puanları karşılaştırma grubuna kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, cinsel istismar suçlularının çocukluk döneminde bir anlamda anne-babaları tarafından sevilme, beğenilmek ve onaylanmak için çaba harcadıklarını göstermektedir. Fakat kişi harcanan bu çabaya rağmen karşılık bulamadığında, ebeveyninden beklediği sevgiyi talep etmekten vazgeçme ve onaylanmak için gerekli olumlu davranışları sergilemeyi bırakma yoluna gitmiş olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızdaki çalışma grubu özel bir grup olduğundan karşılaştırma grubunu da bu özeliğin içine alabilmek mümkün olmadığından ve çalışmaya gönüllü olmayı kabul eden kişiler karşılaştırma grubundaki örneklemi oluşturduğundan karşılaştırma grubunu, çalışma grubuyla eşit olacak şekilde örneklem seçimi yapılamamıştır. Yapılan değerlendirmede, eğitim durumu çalışma ve karşılaştırma grupları arasında farklılık göstermiş ve bu farklılığın araştırmaya etkisini önleyebilmek amacıyla Baba EKRÖ de yapıldığı üzere iki grup arasında eşitleme yapılarak değerlendirme yapılmıştır. Bu şekilde yapılan değerlendirmede ise cinsel istismar suçluları karşılaştırma grubuna göre daha fazla “Var Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Uyumlu”, “Ait Olmamalıyım”, “Hissetmemeliyim” ve “Sağlıklı Olmamalıyım” kararı almakta olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, yapılan karşılaştırmada 18 ÇODKÖ alt ölçeğinin 16’sında, cinsel istismar suçlularının cinsel istismar suçu işlememiş kişilerle, çocukluk kararları açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı, cinsel istismar suçlusu kişilerin cinsel istismar suçu işlememiş kişilere göre çocukluk dönemlerinden yetişkinlik hayatlarına çok daha yüksek düzeyde psikolojik dinamikler getirdikleri ortaya çıkmaktadır.

Araştırmamızda yapılan değerlendirmede, eğitim durumu, çalışma ve karşılaştırma grupları arasında farklılık göstermiş ve bu farklılığın araştırmaya etkisini önleyebilmek amacıyla iki grup arasında eşitleme yapılarak yapılan değerlendirmede eğitim değişkeni kontrol altında tutulduktan sonra gruplar arasındaki Baba EKRÖ toplam puanları arasındaki istatistiksel anlamlılığın ortadan kalktığı, ancak, “Kontrol” alt ölçeğinin çalışma grubunda daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Bu şekilde yapılan değerlendirmede çalışma grubunun babalarını daha “kontrolcü” algıladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim değişkeninin de bağımlı değişkenlerin her biri üzerinde anlamlı bir etkisi olması eğitimin cinsel istismar suçu üzerinde bir etkisi olduğuna işaret ettiği söylenebilir.

Çocukluk dönemi kararları ölçeğinde de çalışma ve karşılaştırma grupları arasında eğitim yönünden eşitleme yapılarak yapılan değerlendirmede eğitim değişkeni kontrol altında tutulduktan sonra çocukluk dönemindeki “yasakları” ölçtüğüne inanılan “Var Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Uyumlu”, “Ait Olmamalıyım”, “Hissetmemeliyim”, “Sağlıklı Olmamalıyım” ve “Memnun Etmeliyim” alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken, diğer alt ölçeklerde iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca ÇODKÖ’de de eğitim değişkeninin bağımlı değişkenlerin her biri üzerinde anlamlı bir etkisi olması da yine eğitimin cinsel istismar suçu üzerinde etkisi olduğuna vurgu yapmaktadır.

5. SONUÇ

İstanbul’da Maltepe L1 Tipi Cezaevi’ndeki 50 erkek hükümlü ve daha önce bir cinsel istismar suçu işlememiş 50 erkek olmak üzere, toplamda 100 kişiyle yapılan çalışmanın sonucuna göre;

İki gruba da uygulanan Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği Baba Formunda gruplar arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; cinsel istismar suçluları çocukluk döneminde babalarıyla olan ilişkilerini cinsel istismar suçlusu olmayanlara göre daha saldırgan, daha ihmalkar ve daha reddedici algılamaktadırlar. Cinsel istismar suçlularının karşılaştırma grubuna kıyasla babalarını daha olumsuz algılamaları hipotezimizi desteklemektedir. Bu bulguya göre, baba tarafından reddedilme ve sevilme algısı, cinsel istismar suçunu tetikleyen nedenler olarak sayılabilmektedir. Özellikle toplumumuzda baba-çocuk iletişim kalitesinin öneminin anlaşılması ancak yakın dönemlere denk gelmektedir. Bu nedenle baba-çocuk iletişimini güçlendirici eğitimlerin düzenlenmesi, babaların olumlu model oluşturması ve çocuğa olumlu davranışların kazandırılması bakımından etkili olacaktır.

Gruplara uygulanan “Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği”nde de iki grup arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. “Yasakları” ölçtüğüne inanılan “Var Olmamalıyım”, “Kendim Olmamalıyım”, “Büyümemeliyim-Doğal”, “Büyümemeliyim-Uyumlu”, “Çocuk Olmamalıyım”, “Önemli Olmamalıyım”, “Yakın Olmamalıyım”, “Ait Olmamalıyım”, “Düşünmemeliyim”, “Hissetmemeliyim”, “Yapmamalıyım” ve “Sağlıklı Olmamalıyım” alt ölçeklerinde cinsel istismar suçlusu kişiler cinsel istismar suçlusu olmayanlara göre daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Karşıt yasaklamaları değerlendiren “Mükemmel Olmalıyım”, “Güçlü Olmalıyım”, “Memnun Etmeliyim” ve “Çok Çabalamalıyım” alt ölçeklerinde de çalışma grubunun puanları karşılaştırma grubuna kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, cinsel istismar suçlularının karşılaştırma grubuna kıyasla çocukluk döneminde daha çok olumsuz karar almış oldukları görülmüştür. Elde edilen bu bulgu da hipotezimizle uyumludur. Bu bulgudan hareketle cinsel istismar suçlularının çocukluk döneminde, anne-babaları tarafından sevilme, beğenilme ve onaylanmak için gösterdikleri çabaya karşılık göremedikleri için bir anlamda mücadeleden vazgeçtikleri, bu nedenle de yetişkinlik döneminde hayatta kalma, olumlu özbenlik geliştirme, yakın sosyal ilişkiler kurma ve ait olma özellikleri kazanamamış oldukları söylenebilir. Yetişkinlik döneminin görevlerinden olan bu olumlu kişilik özelliklerini kazanamamış kişi, sağlıklı kararlar alamamakta ve kendini tehlikeye atan davranışlarda bulunabilmektedir. Cinsel istismar suçlularının da aile içi iletişimlerinde beklediği kabul iletilerini alamadığı, bu nedenle yetişkinlik döneminde olumlu bir benlik algısı geliştiremediği ve diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler oluşturamadığı söylenebilir. Bu bulgu baba kabul red ölçeğinden elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Fakat çalışmamızda baba kabul- reddi algısı ve çocukluk dönemi kararları açısından yapılan karşılaştırmalarda cinsel istismar suçlularının daha düşük eğitim seviyesine sahip olmasından ötürü çıkan farklılaşmayı önlemek amacıyla yapılan değerlendirme de eğitimin hem baba kabul red algısına hem de çocukluk dönemi kararlarına etkisi olabildiği de görülmüştür. Bu bulgudan hareketle çalışmamızda eğitimin cinsel istismar suçuna etkisi olabilen bir etken olarak işlev gördüğü söylenebilmektedir.

Sonuç olarak, kişinin bütün yaşamını etkileyecek olan temel kararlarını çocukluk döneminde ebeveyninin tutum ve davranışları neticesinde oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda, bireyin sağlıklı yetişkin dönemi özellikleri kazanarak sağlıklı kararlar alabilmesi amacıyla, ebeveyn-çocuk iletişiminin önemini içeren ebeveyn eğitimleri, cinsel istismar suçunun önüne geçilebilmesi açısından oldukça etkili olacaktır.

Çocukluk döneminin kişinin yetişkinlik dönemi üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve eğitimin EKRÖ ve ÇODKÖ’de oluşturduğu farklılığın nedenlerinin ortaya koyulabilmesi açısından, çeşitli örneklem gruplarıyla, farklı değişkenlerin yer aldığı kısa ve uzun süreli araştırmaların yapılması, aile faktörünün cinsel istismar suçuna etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

6. ÖZET

Çocuk istismarı insanlığın başlangıcı kadar eski, herkes tarafından bilinen fakat çeşitli nedenlerle ortaya çıkarılmayanların sayısının çıkarılan sayısı kadar olan, toplumsal ve tıbbi bir sorundur (Johnson, 2000). Bu nedenle, cinsel istismar suçunun önlenmesi ve suçluların tedavisi yönünde yapılan çalışmalarda ciddi bir artış söz konusudur. Bu çalışmaların ilk basamağını, suçlu ve mağdur profilini ortaya koymak ve suçun niteliklerini tanımlamak oluşturmaktadır (Holmes ve Holmes, 2002).

Bu çalışmanın amacı, cinsel istismar suçu ile çocukluk döneminde kişinin ebeveynlerinden algıladığı tutum ve davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek ve aile içi iletişimin kişinin tüm yaşamını etkileyen kararları üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Çalışmamız, cinsel istismar suçunu önleyici rehberlik hizmeti olarak, aile içi iletişimin öneminin vurgulanması yönünden önemli bilimsel katkılar sağlamayı hedeflemiştir.

Çalışma grubu Mart-Haziran 2011 tarihleri arasında Maltepe L1 Tipi Cezaevi'ndeki çocuğa yönelik cinsel istismar suçu işlemiş 50 erkek hükümlüden ve daha önce cinsel istismar suçu işlememiş erkek 50 kişiden oluşan karşılaştırma grubundan oluşmaktadır. Katılımcılara "Sosyo-Demografik Ölçek", "Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği (Baba Formu)" ve "Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği" uygulanarak gruplar arasında karşılaştırma yapılmıştır. *Eric Berne* tarafından geliştirilmiş olan (1978) "Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği"nin (ÇODKÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması, Varan ve Öztan (2007) tarafından yapılmıştır. *Rohner ve arkadaşları* tarafından (1978) geliştirilmiş olan Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği (EKRÖ)'nin Türkçe'ye uyarlaması ve geçerlilik, güvenilirlik çalışmaları Varan (2003) tarafından yapılmıştır. Elde edilen edilen bulgular, ÇODKÖ'nün ülkemizdeki yetişkinlerin çocukluklarında almış oldukları kararları ve EKRÖ'nün ülkemizdeki yetişkinlerin çocuklukta anne ve babaları ile ilişkilerinde algılamış oldukları kabul ve reddi güvenilir ve geçerli bir biçimde değerlendirdiğini göstermiştir (Batum ve Öktem, 2011; Gökçen, 2009; Eryavuz, 2006).

Cinsel istismar suçluları, Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Ölçeğinde karşılaştırma grubuna kıyasla çocukluk döneminde, baba ile olan ilişkilerini daha olumsuz olarak bildirmişlerdir. Suçlu grubunun, çocukluk döneminde babalarıyla olan iletişimleri sonucunda babalarından, karşılaştırma grubuna kıyasla daha fazla, red, saldırganlık ve ihmal algıladıkları görülmüştür. Bu bulgudan hareketle cinsel istismar suçunun baba ile olan iletişimin niteliğinden etkilenebildiği söylenebilir.

Çocukluk dönemi kararları ölçeğinde ise, suçlu grubunun karşılaştırma grubuna göre ebeveynlerinin kendisine yönelik tutum ve davranışlarından daha çok olumsuz mesaj algılamış oldukları ve bunun neticesinde bireyin yaşamını etkileyen olumsuz kararları daha yoğun almış oldukları tespit edilmiştir. Suçlu grubu karşılaştırma grubuna kıyasla, 18 alt ölçeğin 16'sında daha yüksek puan elde etmiştir. Cinsel istismar suçlularının özellikle, "Var Olmamalıyım", "Kendim Olmamalıyım", "Büyümemeliyim-Uyumlu", "Önemli Olmamalıyım", "Yakın Olmamalıyım", "Ait Olmamalıyım", "Düşünmemeliyim", "Hissetmemeliyim", "Sağlıklı Olmamalıyım" yasaklamaları ile "Sürücüler"i ölçtüğüne inanılan "Memnun Etmeliyim" alt ölçeklerinde anlamlı derecede farklılaşmış oldukları görülmüştür. Tüm bu bulgular sonucunda cinsel istismar suçluluğunun, çocukluk yaşantıları ile ilişkili olabildiği ve çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerin etkilerinin yetişkinlik döneminde de kişiyi olumsuz etkileyebildiği söylenebilir.

7. ABSTRACT

Child abuse is a social and medical problem as old as the beginning of the humanity, well known with everyone but for several reasons number of non-detected cases are equal to detected cases (Johnson, 2000). Therefore, there is an important increase in the studies to prevent sexual abuse crime and rehabilitation of criminals. Describing criminal and victim profiles and qualities of crime are the first step of this studies (Holmes and Holmes, 2002).

Goal of this study is to examine the relation between sexual abuse crime and attitude and behaviour that person perceive from parents in childhood and to describe the effects of communication within family on decisions that effect all life of a person. This study aims important akademik contribution with being a guidance in precluding sexual abuse crime to emphasizing the importance of the communication within family.

Study group is formed from 50 sexual abuse towards children crime committed male sentenced staying in Maltepe L1 Prison between March-June 2011 and a control group of 50 people who didn't commit sexual abuse crime before. Participants were applied Sociodemographic Questionare, Parental Acceptance-Rejection/Control Questionare (Father Form) and Childhood Decisions Dcale and groups were compared with each other. Adaption to Turkish and validness-reliableness studies of Childhood Decisions Questionare (CDQ) developed by Eric Berne (1978) was made by Varan and Öztan (2007). Adaption to Turkish and validness-reliableness studies of Parental Acceptance-Rejection/Control Questionare (PARQ/C) developed by Rohner and his friends (1978) was made by Varan (2003). These findings shows us; CDQ evaluates the decisions which adults of our country took in their childhood and PARQ evaluates the acceptance and rejection which adults of our country perceived from their relations with their parents in their childhood, validly and reliable (Batum and Öktem, 2011; Gökçen, 2009).

In Parental Acceptance-Rejection/Control Questionare, sexual abuse criminals declare that their relations with their fathers in their childhood were more negative beside control group. It is seen that criminal group perceive more denial, aggression and negligence from communications with their fathers in their childhood. From this finding, it can be said that, quality of the communication with father effects sexual abuse crime.

In Childhood Decisions Questionare, it is seen that criminal group perceive more negative message from attitudes and behaviours of their parents beside control group. As a result of this it is deduced that they take more negative decisions which effect person's life. Criminal group score higher points at 16 of 18 sub-scales. Especially in "Don't Exist", "Don't Be You", "Don't Grow Up-Complaint Child", "Don't Be Important", "Don't Be Close", "Don't Belong", "Don't Think", "Don't Feel", "Don't Be Well-Don't Be Sane" and "Please Others" that is believed to gauge "Driver" sub-scales, sexual abuse criminals make meaningful differentiations. As a result of all these findings, it can be said that sexual abuse crime can be related to childhood life and effects of negative experiences in childhood can affect a person in adulthood.

8. KAYNAKLAR

- Abarbanel, G., Richman, G. (1990) The rape victim. in: H.J. Parad and L.G. Parad (eds.) Crisis Intervention Book 2: The Practitioner's Sourcebook for Brief Therapy Wisconsin: Family Service America. *naklen* Gölge, Z. B., Yavuz, F. (2007) Cinsel Saldırı Olgularının Suç Motivasyonuna Göre Sınıflandırılması, *Adli Tıp Dergisi*, **21(2)**: 11-19.
- Abel, G.G. (2010) Harlow N. The Stop Child Molestation Book. Philadelphia, USA, Xlibris, 2001.
- Açev (2001) Çocuğun Yaşamında Babanın Yeri Ve Önemi, Aralık 2000 Sempozyum raporu, Yayın No: 12, Kansu Matbaacılık, İstanbul.
- Akbağ, M. (2000) Stresle Başa çıkma Tarzlarının Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Otomatik Düşünmeler, Transaksiyonel Analiz Ben Durumları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akbaş, S., Turla, A., Karabekiroğlu, K., Senses, A., Karakurt, M.N., Taşdemir, G.N. ve ark. (2009) Cinsel istismara uğramış çocuklar, *Adli Bilimler Dergisi*; **8**: 24-32.
- Akduman, G.G., Ruban, C., Akduman, B., Korkusuz, İ. (2005) Çocuk ve Cinsel, *Adli Psikiyatri Dergisi*, **3(1)**: 9-14.
- Akkoyun, F. (2007) Transaksiyonel Analiz: Psikolojide İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı. No:58, 3.Baskı. s: 5-25. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Aktepe, E. (2009) Çocukluk çağı cinsel istismarı, *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar-Current Approaches in Psychiatry*, **1**: 95-119.
- Alisinanoğlu, F. (1995) Üniversite Öğrencilerinin Ben (Ego) Durumları ile Ana-Baba Tutumlarını Algılamalarını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2001) Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı, Yeniden Gözden Geçirilmiş 4. Baskı (DSM-IV-TR) (E.Köroğlu, Çev.). Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Arı, R. (1989) Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arnes, A., Houston, D. (1988) Legal, social and biological definitions of pedophilia. *Archives of Sexual Behaviour*, **19(4)**: 333-42.
- Aslan, S.A. (2005) Ergenlerde ana-baba tutumu, sınav kaygısı, ders çalışma becerilerinin lise giriş sınavını yordama düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Avcı, A., Tahiroğlu, A.Y. (2007) Cinsel İstismar, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları (Eds Aysev A.,Taner Y.I.) s: 721-736, Golden Print, İstanbul.

Avcı, R. (2006) Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Aykaç, M. (1993) Adli Tıp, 2. baskı, Nobel Tıp Kitabevleri. İstanbul, s:106.

Bacanlı, H. (2002) Psikolojik Kavram Analizleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. *naklen* Yücalan, Ö.B. (2007) Üniversite öğrencilerinin Yakın İlişkilerinin Bazı Değişkenler ve Baskın Ben Durumları (TA) Açısından İncelenmesi Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Bagley, C., Wood, M., Young, L. (1994) Victim to abuser: mental health and behavioral sequels of child sexual abuse in a community survey of young adult males, *Child Abuse Negl*, **18**: 683-697.

Batum, P., Öktem, F. (2011) Öğrenme Bozukluklarında Ebeveyn Kabul/Reddi ile İçselleştirme ve Dışsallaştırma Sorunlarının İncelenmesi, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, **18 (1)**: 5-19.

Berkowitz, A. (1992) College Men as Perpetrators of Acquaintance Rape and Sexual Assault: A Review of Recent Research, *College Health*, **40**: 175-181.

Berne, E. (1957) Ego States in Psychotherapy, *American Journal of Psychotherapy*, **11(2)**: 293-309.

Berne, E. (1972) What Do You Say After You Say Hello?, Grove Press, New York.

Berne, E. (1978) Games People Play, Cox & Wyman Ltd.,USA.

Bıyıklı, L. (1983) Gelişmiş Ülkelerde Suçlu ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Uygulaması, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu, *Ankara Ün. Eğitim Bil. Fak. Yayınları*, Ankara, s.61-63.

Blanchard, R., Christensen, B.K., Strong, S.M., Cantor, J.M., Kuban, M.E., Klassen ve diğerleri (2002) Retrospective selfreports of childhood accidents causing unconsciousness in phallometrically diagnosed pedophiles, *Arch Sex Behav*, **31**: 511-526.

Bogaerts, S., Declercq, F., Vanheule, S., Palmans, V. (2005) Interpersonal factors and personality disorders as discriminators between intra-familial and extra-familial child molesters, *Int J Offender Ther Comp Criminol*, **49**: 48-62.

Bradford, J.M.W. (2006) Cinsel Şiddet Hakkında, *Current Opinion in Psychiatry*, Türkçe Baskı, **2(4)**: 223-230.

Bushnell, J.A., Wells, J.E., Oakley, M.A. (1992) Long Term Effects of Intrafamilial Sexual Abuse in Childhood, *Acta Psychiatr Scand*, **85**: 136-142.

Cansunar, N., Balcıoğlu, İ. (1993) Psikopati ve Suçluluk. 7. Ulusal Adli Tıp Günleri, Antalya. Poster Sunuları Kitabı, s: 297-305.

- Cantürk, N., Koç, S. (2010) Adli Tıp Kurumunda Değerlendirilen Cinsel Suç Sanıklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Profilleri, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, **63(2)**: 49-53.
- Cantürk, G., Yorulmaz, C., Yavuz, E., Cantürk, N., Akgül, E. (2002) 1997-1999 Yıllarında Mental Retardasyon Tanısı Konulan Olguların Ceza Ehliyeti Yönünden Değerlendirilmesi, *Klinik Adli Tıp*, **2(1)**: 1-6.
- Ceylan, A., Tuncer, O., Melek, M., Akgün, C., Gülmehmet, F., Erden, O. (2009) Van bölgesindeki çocuklarda cinsel istismar, *Van Tıp Dergisi*, **16**: 131-134.
- Clarke, P. (1984) What kind of discipline is most likely to lead to empathic behaviour in classrooms? *History and Social Science Teacher*, **19**: 240-241.
- Cohen, L.J., Gans, S.W., McGeoch, P.G., Poznansky, O., Itskovich, Y., Murphy, S. ve diğerleri (2002) Impulsive personality traits in male pedophiles versus healthy controls: Is pedophilia an impulsive-aggressive disorder?, *Compr Psychiatry*, **43**: 127-134.
- Cohen, L.J., McGeoch, P.G., Gans, S.W., Nikiforov, K., Cullen, K., Galynker, I.I. (2002) 20 Childhood sexual history of 20 male pedophiles vs. 24 male healthy control subjects, *The Journal of Nervous and Mental Disease*, **190**: 757-766.
- Curnoe, S., Langevin, R. (2002) Personality and deviant sexual fantasies: an examination of the MMPIs of sex offenders, *Journal of Clinical Psychology*, **58**: 803-815.
- Çam, S. (1997) İletişim Becerileri Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına Ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çeçen, A.R. (2007) Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **4**: 1-17.
- Çetin, Ö. (2005) Suçlu ve normal ergenlerde Algılanan Anne-Baba Kabul Reddi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Davidov, M., Grusec, J.E. (2006) Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth to child outcomes, *Child Development*, **77**: 44-58.
- Davis, J.L., Petretic-Jackson, P.A. (2000) The Impact of Child Sexual Abuse on Adult Interpersonal Functioning, A Review and Synthesis of the Empirical Literature, *Aggres Violent Behav*, **5**: 291-328.
- Deater-Deckard, K., Dodge, K.A. (1997) Externalizing behavior problems and discipline revisited: nonlinear effects and variation by culture, context, and gender, *Psychological Inquiry*, **8**: 161-175.
- Demirci, Ş., Doğan, K.H., Deniz, İ., Erkol, Z., Günaydın, G. (2009) Ölümle Sonuçlanan İki Cinsel İstismar Olgusu, *Adli Tıp Dergisi*, **23(2)**: 27-32.
- Dickey, R., Nussbaum, D., Chevrolleau, K., Davidson, H. (2002) Age as a differential characteristic of rapists, pedophiles, and sexual sadists, *J Sex Marital Ther*, **28**: 211-218.

- Dietz, E. P. (1992) Mentally disordered offenders. Bradford WJ (ed). Philadelphia, Pennsylvania, WB Saunders Company 593-51. *naklen* Geyran, P.Ç., Uygur, N. (1996) Saldırgan Cinsel Davranış Motivasyonu Olarak Perversif Davranış, Adli Psikiyatrik Değerlendirme, *Düşünen Adam*, **9 (4)**: 47-53.
- Doğan, M. (1986) Zeka Geriliğinin Suça Etkisi, Uzmanlık Tezi Adli Tıp Kurumu; İstanbul, s: 2-35.
- Dökmen, Ü. (1997) İletişim Çatışmaları Ve Empati, Sistem Yayıncılık, 14. Baskı Mayıs. s: 57-68.
- Dubowitz, H. (2002) Preventing Child Neglect and Physical Abuse, *Pediatrics in Review*, **23**: 191-196.
- Dunn, S.F.M., Gilchrist, V.J. (1993) Sexual Assault, *Primary Care*, **20 (2)**:359-373.
- Duran, Ö. (2005) Öfke kontrol programının 15-18 yas arası ergenler üzerindeki etkililiğinin araştırılması, Gazi üniversitesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **25(3)**: 267-280.
- Eisenberg, N., Miller, P.A. (1987) The relation of empathy to prosocial and related behaviors, *Psychological Bulletin*, **101**: 91-119.
- Ekşi, A. (1999) Ben Hasta Değilim, Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü. Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul, s: 531-540.
- Elaad, E. (1993) Detection of deception: A Transactional Analysis perspective, *Journal Of Psychology*, **127(1)**: 5-15.
- Eliot, D.M., Briere, J. (1994) Forensic Sexual Abuse Evaluations of Older Children: Disclosures and Symptomatology, *Behavioral Sciences and the Law*, **12**: 261-277.
- Eliot, A.J., Peterson, L.W. (1993) Maternal Sexual Abuse of Male Children: When to Suspect and How to Uncover It, *Postgrad Med*, **94**: 169-172.
- Erdem, T. (1990) The validity and reliability study of turkish form of parental acceptance rejection questionnaire, Yayınlanmamış master tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Erdinç, I.B., Sengül, C.B., Dilbaz, N., Bozkurt, S. (2004) Disosiyatif Amnezi ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Tablosu ile Basvuran Bir Yasak-Sevi Olgusu, *Türk Psikiyatri Dergisi*, **15(2)**: 161-165.
- Erdoğan, A. (2010) Pedofili: Klinik Özellikleri, Nedenleri ve Tedavisi, *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, **2(2)**:132-160.
- Erdoğan, A. (2004) Çocuğun psikososyal gelişiminde babanın rolü, *Yeni Symposium*, **42 (4)**, 147-153.
- Eryavuz, A. (2006) Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul Veya Reddin Yetişkinlik Dönemi Yakın İlişkileri Üzerindeki Etkileri, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Faraone, S.V., Biederman, J., Keenan, K., Tsuang, M.T. (1991) Separation of DSM-III attention deficit disorder and conduct disorder: Evidence from a family genetic study of American child psychiatry patients, *Psychological Medicine*, **21**: 109-121.

- Fergusson, D.M., Lynskey, M.T., Horwood, J. (1996) Child Sexual Abuse and Psychiatric Disorder in Young Adulthood: I Prevalence of Sexual Abuse and Factors Associated with Sexual Abuse, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, **34**: 1355-1364.
- Finkelhor, D. (1994) Sex Abuse and Sexual Health In Children: Current Dilemmas for the Pediatrician, *Schweiz Med Wochenschr*, **124**: 2320-2330.
- Finkelhor, D. (1994) The International Epidemiology of Child Sexual Abuse, *Child Abuse ve Neglect*, **18**: 409-417.
- Finkenauer, C., Engels, C.M.E., Baumeister, R.F. (2005) Parenting behavior and adolescent behavioral and emotional problems: The role of self-control, *Journal of Behavioral Development*, **29**: 58-69.
- Firestone, P., Dixon, K.L., Nunes, K.L. ve diğerleri (2005) A comparison of incest offenders based on victim age, *J Am Acad Psychiatry Law*, **33**: 223-232.
- Fischer, D.G., McDonald, W.L. (1998) Characteristics of Intrafamilial and Extrafamilial Child Sexual Abuse, *Child Abuse and Neglect*, **22(9)**: 915-929.
- Flouri, E., Buchanan, A. (2003) The role of father involvement in children's later mental health, *Journal of Adolescence*, **26**: 63-78.
- Hall, G.C.N., Hirschman, R. (1992) Sexual aggression against children: A conceptual perspective of etiology, *Criminal Justice Behaviour*, **19**: 8-23.
- Hall, R.C., Hall, R.C. (2007) A profile of pedophilia: Definition, characteristics of offenders, recidivism, treatment outcomes and forensic issues, *Mayo Clin Proc*, **82**: 457-471.
- Helweg-Larsen, K., Larsen, H.B. (2005) A critical review of available data on sexual abuse of children in Denmark, *Child Abuse Neglect*, **29**: 715-724.
- Gacono, C.B., Meloy, J.R., Bridges, M.R. (2000) A Rorschach comparison of psychopaths, sexual homicide perpetrators, and nonviolent pedophiles: where angels fear to tread, *J Clin Psychol*, **56**: 757-777.
- Gallagher, B., Bradford, M., Pease, K. (2002) The Sexual Abuse of Children by Strangers: Its Extent, Nature and Victims' Characteristics, *Children and Society*, **16**: 346-359.
- Galli, V., McElroy, S.L., Soutullo, C.A., Kizer, D. ve diğerleri (1999) The psychiatric diagnoses of twenty two adolescents who have sexually molested other children, *Comprehensive Psychiatry*, **40**: 85-88.
- Geyran, P.Ç., Uygur, N. (1996) Saldırgan Cinsel Davranış Motivasyonu Olarak Perversif Davranış, Adli Psikiyatrik Değerlendirme, *Düşünen Adam*, **9(4)**: 47-53.
- Glasser, M., Kolvin, I., Campbell, D., Glasser, A., Leitch, I., Farrelly, S. (2001) Cycle of Child Abuse: Links Between Being a Victim and Becoming a Perpetrator, *Br J Psychiatry*, **179**: 482-494.

- Gorey, K.M., Leslie, D.R. (1997) The Prevalence of Child Sexual Abuse: Integrative Review Adjustment for Potential Response and Measurement Biases, *Child Abuse Negl*, **21**: 391-398.
- Goulding, M., Goulding, R. (1979) Changing Lives Through Redecision Therapy, Brunner/Mazel Publishers, New York.
- Gökçen, G (2009) Alkol Bağımlıları ve Sosyal İçicilerinin Ego Durumları, Çocukluk Kararları ve Psikolojik Uyum Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Gölge, Z.B., Yavuz, F. (2007) Cinsel Saldırı Olgularının Suç Motivasyonuna Göre Sınıflandırılması, *Adli Tıp Dergisi*, **21(2)**: 11-19.
- Gölge, B. (2005) Cinsel Saldırıda Etkili Faktörler ve Suçlu Profili. Doktora tezi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Görker, I., Aygözü, F., Demir, N. (2000) Çocuğa Zarar Verici Davranışta Bulunma, 3 Olgı Sunumu, *Çocuk Forumu Dergisi*, **3(2)**: 32-35.
- Green, A. (1996) Child sexual abuse and incest. In Child and Adolescent Psychiatry, A Comprehensive Textbook, 2nd ed (Ed M Lewis) s:1041-1048. Baltimore, M A, Williams and Wilkins.
- Groth, A.N., Burgess, A.W., Holmstrom, L.L. (1977) Power, Anger and Sexuality, *American Journal of Psychiatry*, **134**: 1239-43.
- Guay, J.P., Ouimet, M., Proulx, J. (2005) On intelligence and crime: a comparison of incarcerated sex offenders and serious nonsexual violent criminals, *Int J Law Psychiatry*, **28**: 405-417.
- Gudjonsson, G.H., Sığurdsson, J.F. (2000) Differences and Similarities Between Violent Offenders and Sex Offenders, *Child Abuse and Neglect*, **24(3)**: 363-372.
- Guy, R. (1977) A Theoretical-Educational Approach of Developing Positive Self-Esteem in Children by Implementing the Theories of Transactional Analysis in the Context of the Family (Unpublished Doctoral Dissertation). New Orleans: Faculty of New Orleans Baptist Theological Seminary. Web:<http://www.proquest.umi.com>, No: 3089223.
- Güngörmüş, O. (1995) Ana-Baba Okulu: Baba-Çocuk İlişkisi. İstanbul: Remzi Kitapevi, s: 229-238.
- Haapasalo, J. (1994) Types of Offense among the Cleckley Psychopaths, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, **38**: 59-67.
- Haffejee, I.E. (1991) Sexual Abuse in Indian (Asian) Children in South Africa: First Report in a community Undergoing Cultural Change, *Child Abuse and Neglect*, **15**: 147-151.
- Hancı, H. (2002) Adli Tıp ve Adli Tıp bilimler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s: 265- 270.

Hare, R.D. (1996) Psychopathy: A Clinical Construct Whose Time Has Come, *Criminal Justice and Behavior*, **23**: 25-54.

Harris, T.A. (1969) I'm Ok- You're Ok, Harper and Row, New York. *naklen* Gökçen, G. (2009) Alkol Bağımlıları ve Sosyal İçicilerinin Ego Durumları, Çocukluk Kararları ve Psikolojik Uyum Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.

Hawkins, J.D., Catalano, R.F. ve Miller, J.Y. (1992) Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention, *Psychological Bulletin*, **112(1)**, 64-105.

Heyer, N.R. (1987) Empirical Research on Ego State Theory, *Transactional Analysis Journal*, **17(1)**, s:286-293.

Holmes, R.M., Holmes, S.T. (2002) Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool, Sage Publications, Ins. California. *naklen* Gölge, Z.B., Yavuz, F., Yüksel, Ş. (2006) Cinsel Saldırgan Profili, *Adli Tıp Dergisi*, **20(1)**: 1-17.

Işıklı, M., Türkcan, S., Uygur, N. (1994) Mental Retardasyon ve Adli Psikiyatrik Uygulamalar. 1.Ulusal Adli Tıp Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul, s:279-85.

İçli, T., Arslan, Z., Başpınar, T., Bahtiyar, M., Dinler, V., Altay, A. (2007) Proje No:105KO14, Türkiye'nin Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri.

İnci, Y. (2010) Çocukların Cinsel Suistimali ve İstismarının Sosyo-kültürel ve Ekonomik Boyutları, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Ankara.

İşeri, E. (2008) Cinsel istismar. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı (Eds Çetin F.Ç., Pehlivan Türk, B, Ünal, F, Uslu, R, İşeri, E Türkbay, T, Coşkun, A, Miral, S, Motavallı, N.) Ankara, Hekimler Yayın Birliği, s: 470- 477.

James, M., Jongeward, D. (1993) Kazanmak için Doğarız (Born to Win). Çev. Tülin Senruh. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Jewkes, R., Levin, J., Mbananga, N., Bradshaw, D. (2002) Rape of Girls in South Africa, *Lancet*, **359**: 319-320.

Jolliffe, D., Farrington, D.P. (2006) Development and validation of the Basic Empaty Scale, *Journal of Adolescence*, **29**: 589-677.

Johnson, C.F. (2000) Abuse and Neglect of Children. In: Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM (eds). Nelson Textbook of Pediatrics (16th ed). Philadelphia: WB Saunders, s: 110-114.

Jones, R.N. (1982) Danışma psikolojisi kuramları (F.Akkoyun, F.Korkut, V.Duyan, S.Doğan, B. Eylen, Çev.). Cassel Educational Limited.

Jones, D.J., Forehand, R. ve Beach, S.R.H. (2000) Maternal ve paternal parenting during adolescence: Forecasting early adult psychosocial adjustment, *Adolescence*, **35**: 513-530.

- Kahler, T. (1974) The miniscript, *Transactional Analysis Journal*, **4 (1)**: 26-42.
- Kapıkıran, N.A. (2005) Üniversite Öğrencilerinde Ahlaki Davranışın Empatik Eğilim ve Kendini Ayarlama Açısından İncelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, **3(28)**: 33-42.
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. (2004) Çocuk İstismarı, *Çocuk Hastalıkları ve Sağlığı Dergisi*, **47(2)**: 140-151.
- Karabekiroğlu, K., Rodopman-Arman, A., Berkem, M. (2006) Psychiatric problems of the offspring is related to parental depression according to their gender, *International Conference on Mood Disorders*, 30th March-1st April Istanbul, Turkey.
- Karan, A. (2001) Acil Tıp El Kitabı, Güneş Kitap Evi, Ankara, s: 477-479.
- Kasuto, S. (2005) Özel anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargıları ile annenin sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kayır, A., Şahin, D. (1998) Kadın cinselliği ve cinsel işlev bozuklukları, *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, **3(1)**: 19-55.
- Khaleque, A., Rohner, P.R. (2001) Reliability of the perceived parental control scale: A meta-analysis across ethnic groups. Center of parental acceptance and rejection, school of family studies, university of connecticut.
- Khaleque, A., Rohner, P.R. (2002) Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross cultural and intracultural studies, *Journal of Marriage and the Family*, **64**: 54-64.
- Kılıç, A. (2004) Çocuk İhmali ve İstismarı, *Klinik Çocuk Forumu*, **4(2)**: 35-40.
- Kitahara, M. (1987) Perception of parental acceptance and rejection among Swedish university students, *Child Abuse and Neglect*, **11**: 223-227.
- Kocayörük, E (2010) Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, **4(33)**:37-45.
- Kohn, A (1991) Caring kids: The role of the schools, *Phi Delta Kappa*, **72**: 496-506.
- Koss, M.P. (1998) Hidden rape; Sexual Agression and Victimization in A National Sample of Students in Higher Education In: Burgess AW.(ed.). Rape and Sexual Assault, Garland Publishing, New York, **2**: 2-25.
- naklen Cantürk, N., Cantürk, G. (2004) Suçlu Profili, *Adli Tıp Dergisi*, **18(2)**: 27-37.
- Kosson, D.S., Kelly, J.C., White, J.W. (1997) Psychopathy-Related Traits Predict Self-Reported Sexual Aggression among College Men, *Journal of Interpersonal Violence*, **12**: 241-54.
- Köksal, A. (2005) Erken Çocukluk Döneminde Empati Gelişimi, *Çocuk Çocuk Dergisi*, **51**: 12-13.

Kurtay, D., Özkök, S., Barlık, Y., Yatağan, M., Kurtay, A., Akman, E. (2004) Çocuk İhmal ve İstismarına Multidisipliner Yaklaşım, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Aydın.

Kuruçay, R. (2012) Babanın durumsal ve kişilik özellikleriyle erkek ergen çocuklarının gerçekleştirdiği kuraldışı davranışların türü arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Programı, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Lamb, M.E. (2000) The history of research on father involvement: an overview, *Marriage and Family Review*, **29**: 23-42.

Lamb, M. (2010) Lamb, M.E. (Ed.) The role of the father in child development (Fifth edition). Hoboken NJ: Wiley.

Magaheas, T., Carneiro de Sousa, M.J., Gomes da Silva, A. (1998) Child Sexual Abuse; Preliminary Study, *Journal of Clinical Forensic Medicine*, **5**:176-182.

Malcolm, P.B., Andrews, D.A., Quinsey, V.L. (1993) Discriminant and Predictive Validity on Phallometrically Measured Sexual Age and Gender Preferences, *Journal of Interpersonal Violence*, **8**: 486-501.

Marshall, W.L. (2007) Diagnostic issues, multiple paraphilias, and comorbid disorders in sexual offenders: Their incidence and treatment, *Aggress Violent Behav*, **12**: 16–35.

Marshall, W.L., Hudson, S.M., Jones, R., Fernandez, Y.M. (1995) Empathy in sex Offenders, *Clinical Psychology Review*, **15**: 99-113.

McCabe, M.P., Wauchope, M. (2005) Behavioral characteristics of men accused of rape: evidence for different types of rapists, *Arch Sex Behav*, **34**: 241-253.

McCormack, J. (2002) Sexual Offenders' Perceptions of Their Early Interpersonal Relationships: An Attachment Perspective, *Journal of Sex Research*, s: 1-10.

Mc Clintock, T.L. (1995) Sexual Offending, *International Review of Psychiatry*, **7 (2)**: 7-69

Modestin, J., Ammann, R. (1995) Mental Disorders and Criminal Behaviour, *British Journal of Psychiatry*, **166**: 667-675.

Murray, J.B. (2000) Psychological profile of pedophiles and child molesters, *J Psychol*, **134**: 211-224.

Myers, W.C., Burgess, A.W., Nelson, J.A. (1998) Criminal and behavioral aspects of juvenile sexual homicide, *J Forensic Sci*, **43(2)**: 340-7.

Nadesan, K. (2000) Victims of Violence; An Asian Scenario, *Journal of Clinical Forensic Medicine*, **7**: 192-200.

Nicholas, K.B., Bieber, S.L. (1996) Parental abusive versus supportive behaviors and their relation to hostility and aggression in young adults, *Child Abuse and Neglect*, **20**: 1195-1211.

Nurcombe, B. (2000) Child Sexual Abuse I: Psychopathology, *J Psychiatry*, **34(1)**: 85-91.

- Oaksford, K.L., Frude, N. (2001) The Prevalence and Nature of Child Sexual Abuse: Evidence from a Female University Sample in the UK, *Child Abuse Review*, **10**: 49-59.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., Serindağ, S. (2007) Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, **2(4)**: 13-22.
- Önder, A. (1999) Yaşayarak öğrenme için eğitici drama. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Öngider, N. (2006) Evli ve Boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumu Üzerindeki Etkileri, Doktora Tezi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Packard, W.S., Rosner, R. (1985) Psychiatric Evaluations of Sexual Offenders, *Journal of Forensic Sciences*, **30(3)**: 715-20.
- Palmer, C.T. (1988) Twelve Reasons Why Rape Is Not Sexually Motivated: A Skeptical Examination, *Journal of Sex Research*, **25(4)**: 512-530.
- Parke, R (1981) Fathers. Cambridge, Massachusetts: *Harvard University Press*. naklen Kuruçay, R (2012) Babanın durumsal ve kişilik özellikleriyle erkek ergen çocuklarının gerçekleştirdiği kuraldışı davranışların türü arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Programı, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Paschall, M.J., Ringwalt, C.L., Flewelling, R.L. (2003) Effect of parenting, father absence, and affiliation with delinquent peers on delinquent behaviour among african-american male adolescents, *Adolescence*, **38(149)**: 15-20.
- Pitman, E. (1990) Transactional Analysis for Social Workers and Counsellors: An Introduction. London: Tavistock/Routledge.
- Polat, O. (2000) Çocukta Cinsel İstismar, Adli Tıp, *Der Yayınları*, İstanbul. s: 207-231.
- Polat, O. (2006) Cinsel İstismar Rehberi, Forart Matbaa, s:10-70, İstanbul,
- Polat, O., İnancıcı, M.A., Aksoy, M.E. (1997) Adli Tıp Ders Kitabı, Nobel Tıp Kitabevi, s:340-60, İstanbul.
- Porter, S., Fairweather, D., Drugge, J., Herve, H., Birt, A., Boer, D.P. (2000) Profiles of Psychopathy in Incarcerated Sexual offenders, *Criminal Justice and Behavior*, **27**: 216-234.
- Pratt, H.D, Patel, D.R, Greydanus, D.E. ve ark. (2001) Adolescent sexual offenders: Issues for pediatricians, *International Pediatrics*, **16**: 1-8.
- Praphillas, L.P. (1993) Current psychiatric therapy. Dunner DL (ed). Mexico, *WB Saunders Company*, s:339-46.
- Proeve, M., Reilly, E. (2007) Personal and offending characteristics of child sexual offenders who have been sexually abused, *Psychiatry Psychol Law*, **14**: 251–259.

- Quayle, E., Taylor, M. (2003) Model of problematic Internet use in people with a sexual interest in Children, *Cyberpsychol Behav*, **6**: 93-106.
- Raymond, N.C., Coleman, E., Ohlerking, F., Christenson, G.A., Miner, M. (1999) Psychiatric comorbidity in pedophilic sex offenders, *Am J Psychiatry*, **156**: 786–788.
- Rice, M.E., Harris, G.T. (1997) Cross-validation and Extension of the Violence Risk Appraisal Guide for Child Molesters and Rapists, *Law and Human Behavior*, **21**: 231-241.
- Robins, L.N. (1981) Epidemiological approaches to natural history research: Children's antisocial disorders, *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, **20**: 566-580.
- Rohner, R.P. (1975) *They Love Me, They Love Me Not: A Worldwide Study of the Effects of Parental Acceptance and Recetion*. New Haven, CT: HRAF Press.
- Rohner, R.P. (1986) *The Warmth dimension: Foundations of parental acceptance- rejection theory*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.
- Rohner, R.P. (1998) Father love and child development: history and current evidence, *Current Directions in Psychological Science*, **7**: 157-161.
- Rohner, R.P. (2000) Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory. (Online at Babylon.com).
- Rohner, R.P. (2004) The parental acceptance and rejection syndrome: Universal correlates of perceived rejection, *American Psychologist*, **59**: 830-840.
- Rohner, R.P., Khaleque, A. (2005) *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*. USA: Rohner Research Publications.
- Rohner, R.P., Rohner E.C. (1981) Parental acceptance-rejection and parental control: cross-cultural codes, *Ethnology*, **20(3)**: 245-260.
- Rohner, R.P., Veneziano, R.A. (2001) The importance of father love: History and contemporary evidence, *Review of General Psychology*, **5(4)**: 382-405.
- Rohner, R.P., Brothers, S.A. (1999) Perceived parental rejection, psychological maladjustment, and borderline personality disorder, *Journal of Emotional Abuse*, **4**: 81-95.
- Rohner, R.P., Khaleque, A., Cournoyer, D.E. (2005) Parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. In R. P. Rohner ve A. Khaleque (Eds.) s: 1-36. *Handbook for the Study of Parental Acceptance and Rejection Storrs*: Rohner Research Publications.
- Rohner, R.P., Britner, P.A. (2002) Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence, *Cross-Cultural Research*, **36(1)**: 16-47.

Runyan, D., Corrine, W., Ikeda, R. (2002) Child Abuse and Neglect By Parents and other Caregivers, In: World report on violence and health. Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A. (eds). World Health Organization, Geneva, s: 57-86.

Ryan, G. (1998) The Relevance of Early Life Experiences to the Behaviour of Sexually Abusive Youth, *Irish Journal of Psychology*, **19**: 32-48. *naklen* Starzyk, K.B, Marshall, W.L. (2003) Childhood Family and Personalogical Risk Factors for Sexual Offending, *Aggresion and Violent Behaviour*, **8**: 93-105. *naklen* Gölge, B. (2005) Cinsel Saldırıda Etkili Faktörler ve Suçlu Profili, Doktora Tezi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Salter, D., McMillan, D., Richards, M., Talbot, T., Hodges, J., Bentovim, A. ve diğerleri (2003) Development of sexually abusive behaviour in sexually victimised males: A longitudinal study, *Lancet*, **361**: 471-476.

Saunders, B.E., Kilpatrick, D.G., Resnick, H.S. (1989) Brief Screening of Life Time History of Criminal Victimization About Mental Health Intake, *Journal of Interpersonal Violence*, **4**: 267-277.

Schneider, J.L., Soh-Chiew, Ee. J., Aronson, H., Effects of Victim Gender and Physical vs. Psychological Trauma/Injury on Observers' Perceptions of Sexual Assault and Its Aftereffects, *Sex Roles*, **30** (11/12): 793-808. *naklen* Gölge, Z.B., Yavuz, F., Yüksel, Ş., Cinsel Saldırgan Profili, *Adli Tıp Dergisi*, **20(1)**: 1-17.

Schorsch, E., Galedary, G., Haag, A. ve diğerleri (1990) Sex offenders. Dyna- mics and psychotherapeutic strategies. Berlin, Heidelberg Springer-Verlag.

Seto, M.C., Eke, A.W. (2005) The criminal histories and later offending of child pornography offenders, *Sex Abuse*, **17**: 201-210.

Seto, M.C., Cantor, J.M., Blanchard, R. (2006) Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia, *J Abnorm Psychol*, **115**:610-615.

Sevim, S. (1996) Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları Ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değerlere Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Shields, L.B., Hunsaker, D.M., Hunsaker, J.C., 3rd, ve diğerleri Atypical autoerotic death: part 2, *Am J Forensic Med Pathol*, **26**:53-62. *naklen* Bradford, J.M.W. (2006) Cinsel Şiddet Hakkında, *Current Opinion in Psychiatry*, **19**: 527-532.

Siegel, S.M. ve diğerleri (1987) The Prevalence of Childhood Sexual Assault, The Los Angeles Epidemiological Chatcment Area Project, *American Journal of Epidemiology*, **126**: 141-153.

Siegelman, C.K., Berry, C.J., Willes, K.A. (1984) Violence in Collage Students Dating Relationships, *Journal of Applied Social Psychology*, **5**: 530-548.

Snyder, H.N. (2000) Sexual Assault of Young Children as Reported to Law Enforcement: Victim, Incident, and Offender Characteristics. Washington, DC, USA, US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, s:1-14. NCY 182990.

Soysal, Z., Eke, M. (1999) Cinsel Suçlar. İçinde: Soysal Z, Çakalır C. (Eds): Adli Tıp Cilt III, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınlarından, Rektörlük No: 4165, Fakülte No:224, İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, s:1167-1244, İstanbul.

Starzyk, K.B., Marshall, W.L. (2003) Childhood Family and Personological Risk Factors for Sexual Offending, *Agresion and Violent Behavior*, **8**: 93-105.

Steiner, C. (1974) Scripts People Live: Transactional Analysis of Life Scripts, Grove Press, New York.

Stewart, I., Joines, V. (2005) TA Today: A New Introduction to Transactional Analysis. Lifespace Publishing, Nottingham and Chapel Hill.

Studer, L.H., Aylwin, A.S., Reddon, J.R. (2005) Testosterone, sexual offense recidivism, and treatment effect among adult male sex offenders, *Sex Abuse*, **17**: 171-181.

Surrey, J., Sweet, C., Michaels, A., Levin, S. (1990) Reported history of physical and sexual abuse and severity of symptomatology in women psychiatric outpatients, *Amer J Orthopsychiatr*, **60(3)** :412-7.

Sürücü, (2007) *naklen* Kuruçay, R. (2012) Babanın durumsal ve kişilik özellikleriyle erkek ergen çocuklarının gerçekleştirdiği kuraldışı davranışların türü arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Programı, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Şahin, D. (2001) Cinsel işlev Bozukluklarının Psikolojik Nedenleri, İçinde: Sık Görülen İki Cinsel İşlev Bozukluğu: Vajinismus ve Erken Bosalmada Değerlendirme, Tanı ve Tedaviler; Editörler: Şahin, D., Kayır, A., s: 29-42. Roche Müstahzarları Sanayi A.S.İstanbul.

Taner, Y., Gökler, B. (2004) Çocuk İstismarı ve İhmali, Psikiyatrik Yönleri, *Hacettepe Tıp Dergisi*, **35**: 82-86.

Tardif, M., Van Gijseghem, H. (2005) The gender identity of pedophiles: what does the outcome data tell us?, *Child Sex Abuse*, **14**: 57-74.

Torrente, G., Vazsonyi, A. (2008) The Salience of the Family in Antisocial and Delinquent Behaviors Among Spanish Adolescents, *The Journal of Genetic Psychology*, **169 (2)**: 187-197.

Tuncer, P.R.D., Özkök, M.S., Katkıcı, U., Erel, Ö., Dirlik, M. (2003) Aydın'da Erkeklerde Cinsel İstismar, *Adli Tıp Bülteni*, **8(2)**: 41-47.

Turner, P.P., Sarason, I.G., Sarason, B.R. (2001) Exploring the link between parental acceptance and young adult adjustment, *Cognitive Therapy and Research*, **25**: 185-199.

Türkbay, T., Söhmen, G., Söhmen, T. (1997) Çocuk ve ergenlerde cinsel kötüye kullanımın sonuçlarını etkileyen etmenler, *Düşünen Adam*, **10(4)**: 32-34.

Uygur, N., Işıklı, M., Ögel, K., Çeliker, A.R. (1993) Suç İşlemiş Şizofrenlerin Demografik Özellikleri ve Suç Profili, *Düşünen Adam*, **6(1)**: 5-9.

Valliant, P.M., Bergeron, T. (1997) Personality and criminal profile of adolescent sexual offenders, general offenders in comparison to nonoffenders, *Psychological Reports*, **81(2)**: 483-489.

Van der Kolk, B.A. (1989) The Compulsion to Repeat the Trauma, *Psychiatric Clinics of North America*, **12(2)**: 384-411. *naklen* Gölge, Z.B., Yavuz, F., Yüksel, Ş. (2006) Cinsel Saldırgan Profili, *Adli Tıp Dergisi*, **20(1)**: 1-17.

Vandiver, D.M., Kercher, G. (2004) Offender and victim characteristics of registered female sexual offenders in Texas: A proposed typology of female sexual offenders, *Sex Abuse*, **16**: 121-137.

Vandiver, D.M., Tekse, R. (2006) Juvenile female and male sex offenders: a comparison of offender, victim, and judicial processing characteristics, *Int J Offender Ther and Comp Criminol*, **50**: 148-65.

Varan, A. (2003) EKAR kuramı değerlendirme araçlarının Türkiye güvenirlik ve geçerlik çalışması. Ege Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı (yayınlanmamış çalışma). *naklen* Eryavuz, A. (2006) Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul Veya Reddin Yetişkinlik Dönemi Yakın İlişkileri Üzerindeki Etkileri, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.

Varan, A., Öztan, A. (2007) ÇODKÖ ve EGDÖ kuramı değerlendirme araçlarının Türkiye geçerlik ve güvenirlik çalışması. Ege Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı (Yayınlanmamış çalışma). *naklen* Gökçen, G. (2009) Alkol Bağımlıları ve Sosyal İçicilerinin Ego Durumları, Çocukluk Kararları ve Psikolojik Uyum Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.

Whitaker, D.J., Le B Hanson, R.K., Baker, C.K., McMahon, P.M., Ryan, G. ve diğerleri (2008) Risk factors for the perpetration of child sexual abuse: A review and meta-analysis, *Child Abuse Negl*, **32**: 529- 548.

Wijk, A.V., Vermeiren, R., Loeber, R. ve diğerleri (2006) Juvenile sex offenders compared ton on-sex offenders: a review of the literature 1995-2005, *Trauma Violence Abuse*, **7**: 727.

Yavuz, M.F., Özasan, A., Yavuz, M.S. (1997) Sexual Assault Cases in Turkey, *Adli Tıp Dergisi*, **13**: 21-25.

Yavuzer, H. (2007) Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitapevi, s:15-24, Ankara.

Yavuzer, H. (1998) Çocuk ve Suç. Remzi Yayınevi, s:57, İstanbul.

Yörükoğlu, A. (1997) Çocuk Ruh Sağlığı (21. Basım). s:126. Özgür Yayınları, İstanbul.

Yüksel, S. (1998) Olağandışı Durumların Ruh Sağlığına Etkisi ve Onarılması, İçinde: Psikiyatri Ders Kitabı, Düzenleyen: Adam, E., Sar, V., Tükel, R., Üçok, A., Yazıcı, O. İkinci Baskı, s:282-294, Emek Matbaacılık-İstanbul.

<http://www.azmivaran.com/arastirma/transaksiyonel-analiz-arastirmalari/>.(Son erişim tarihi 06.11.2012).

EK 1**GÖRÜŞME TALEP FORMU**

.. /03 / 2011

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünde yüksek lisans yapmaktayım. Yüksek lisans tezimde “Cinsel İstismar suçlularının çocukluk dönemi kararları ve duygusal empati düzeylerinin ebeveyn kabul reddi ile ilişkisi” konulu bir çalışma içersindeyim. Herhangi bir şekilde kimliğinizi, kişilik durumunuzu, suçun türü, suçun şekli, vs. gibi sizin özel bilgilerinizi ortaya çıkaracak durumlara girmeden bu çalışmanın yapılmasına izin vermenizi talep ediyorum.

Talebiniz doğrultusunda sizinle görüşme yapılacaktır.

Çiğdem SERDAR

Tez Yürütücüsü

Psikolojik Danışman

Görüşmeyi Kabul Ediyorum ()

Görüşmeyi Kabul Etmiyorum ()

İmza:

Adınız Soyadınız :

EK 2

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

../03/2011

“Cinsel İstismar Suçlularının Çocukluk Dönemi Kararı ve Duygusal Empati Düzeylerinin Ebeveyn Kabul Reddi İle İlişkisi” konulu tez ile ilgili olarak görüşme talebinizi kabul ederek kullanılan envanterler hakkında gerekli bilgiliyi aldım. Bu envanterin, bireyin kişisel ve toplumsal uyumunu objektif olarak değerlendirmeyi amaçladığını ve bireyin kişisel özellikleri, toplumsal tutum, inanç ve yargılar, aile, eğitim, evlilik gibi konularında bilgi sağlanması açısından kullanıldığını öğrendim.

Çalışmada 4 ayrı ölçek uygulanacağını, bazı soruların boşluk doldurma, bazı soruların derecelendirmeli olarak işaretleneceğini, bazı sorulara ise Evet-Hayır şeklinde uygun seçenekleri işaretleyerek yapacağımı bilmekteyim. Uygulama süresinin yaklaşık 2 saat süreceğini, toplamda 263 soruyu yanıtlayacağımı öğrendim.

Buradan elde edilen bilgilerin ve bu bilgilerle ortaya çıkan sonuçların aleyhime delil olarak kullanılmayacağını, bilgilerin yer, zaman açısından kimliğimi deşifre edecek biçimde olmayacağını, isimlerin açıklanmayacağını, tamamen bilimsel amaçlı genel bilgi içinde kalacağı konusunda bilgilendirildim.

Çalışmaya katılmaya izin veriyorum. ()

Çalışmaya katılmaya izin vermiyorum()

Çiğdem SERDAR

Tez Yürütücüsü

Psk. Danışman

Adınız :

Soyadınız:

İmza:

EK 3

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

1. Doğum Yılıınız nedir?.....
2. Medeni haliniz?
 - 1 () Hiç evlenmemiş
 - 2 () Evli .
 - 3 () Esi ölmüş
 - 4 () Boşanmış
 - 5 () Çok esli
- Şu an Evli iseniz kaçınıcı evliliğiniz?
 - 1 () İlk evliliğim
 - 2 () İkinci evliliğim
 - 3 () Üçüncü evliliğim
 - 4 () Diğer.....
3. Öğrenim durumunuz?
 - 1 () Okur-yazar değil
 - 2 () Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil
 - 3 () ilköğretim mezunu
 - 4 () Ortaokul (ilköğretim) mezunu
 - 5 () Lise mezunu
 - 6 () Yüksekokul mezunu
 - 7 () Üniversite mezunu
 - 8 () Lisansüstü eğitim mezunu
- 4- Kaç kardeşsiniz?
- 5- Cezaevine girmeden önce en son hangi işi yapıyordunuz?

() Esnaf () İşçi () Memur () Tüccar () Çiftçi () İşsiz
- 6- Anne ve babanız öz mü?
 - 1 () Her ikisi de öz
 - 2 () Anne öz, baba üvey
 - 3 () Baba öz, anne üvey
 - 4 () Her ikisi de üvey
 - 5 () Diğer.....

7- Çocukluğunuz kimlerle geçti?

- 1 () Anne, baba ve kardeşlerimle 2 () Yalnız annemle ve kardeşlerimle
 3 () Yalnız babamla ve kardeşlerimle 4 () Yalnız kardeşlerimle
 5 () Akrabalarımınla 6 () Yetiştirme yurdunda
 7 () Beni evlatlık edinen aileyle 8 () Diğer.....

8- Aile içi ilişkilerinizde aşağıdakilerden hangisi sizin için uygunsa Doğru Yanlış
 onu işaretleyiniz.

- Ailemin bütün fertleri birbirleriyle iyi anlaşır ve birbirlerini severdi () ()
 Anne ve babamın birbirleriyle anlaşamazlar ama çocuklarını severdi () ()
 Babam annemi ve bizleri döverdi () ()
 Annem babamı ve bizleri döverdi () ()
 Anne ve babamız bize karşı iyiydi, ancak kardeşler anlaşamazdık () ()
 Anne ve babamın her ikisiyle de iyi anlaşırdım () ()
 Her ikisi ile de anlaşamazdım () ()
 Babamla iyi anlaşır annemle anlaşamazdım () ()
 Annemle iyi anlaşır babamla iyi anlaşamazdım () ()
 Kardeşlerimin hepsiyle iyi anlaşırdım () ()
 Kardeşlerimle bazen anlaşamazdım () ()
 Kardeşlerimle aramızda kıskançlık ve rekabet vardı () ()
 Kardeşlerimin hiçbirisiyle iyi anlaşamazdım () ()

9-Ailenizde bir problem varmıydı? ()Hayır ()Evet

Evet ise sizce ailenizdeki en büyük problem neydi?

- () Maddi sıkıntı
 () Babamın işsiz olması
 () Alkol
 () Babamın annemi ve bizleri dövmesi
 () Diğer.....

10- Anne ve babanızla birlikte yasarken ekonomik sıkıntı çekiyor muydunuz? ()Hayır ()Evet

Cevabınız Evet ise;

- () Gelirimiz geçinmemize yetmiyor ama yardım alıyorduk
 () Gelirimiz geçinmemize yetmiyor yardımda alamıyorduk

11- Anne ve babanız çalışıyor muydu?

1 () Her ikisi de çalışıyordu

2 () Babam çalışıyordu

3 () Annem çalışıyordu

4 () Her ikisi de çalışmıyordu

5 () Diğer.....

12- Ailenizde herhangi bir suç olayına karışan başka kimse var mı? () Evet () Hayır

13- Suça karıştığınız zamanki medeni durumunuz?

() Hiç evlenmemiş

() Evli

() Eşi ölmüş

() Boşanmış

14- Kaç yaşında evlendiniz?.....(Yılı belirtiniz)

15- Eşinizle aranızda akrabalık var mı? () Evet () Hayır

16- Eşinizin öğrenim durumu nedir?

() Okur-yazar değil () Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil

() İlkokul mezunu () Ortaokul (ilköğretim) mezunu

() Lise mezunu () Yüksekokul mezunu

() Üniversite mezunu () Lisansüstü eğitim mezunu

17- Eşinizin mesleği nedir?.....

18- Çocuğunuz var mı? 1 () Yok 2 () Var

Var ise: Tane Kız. Tane Erkek

19- Ev içi ilişkileriniz nasıldı?	Doğru	Yanlış
Eşimle iyi anlaşırdık	()	()
Eşimle sık sık kavga eder ama hemen barışırdık	()	()
Eşimle sık sık kavga eder uzun süre küserdik	()	()
Birbirimize hiç karışmazdık	()	()
Çocuklarımı sever ve ilgilenirdim	()	()
Çocuklarımla ilgilenmezdim	()	()
Eşim çocuklarımızı sever ve onlarla ilgilenirdi	()	()
Eşim çocuklarımızla ilgilenmezdi	()	()

20-Ailenizde önemli kararları kim alır?

- 1()Eşimin anne ve babası 2() Benim annem ve babam 3()Eşim ve ben
4() Eşim 5() Ben 6()Diğer.....

21-Sigara kullanır mısınız? ()Hayır ()Evet

Cevabınız Evet ise günde kaç adet sigara kullanırsınız?

Kaç yıldır sigara kullanırsınız?

22-Cezaevine girmeden önce alkol kullanır mıydınız? ()Hayır ()Evet

Evet ise; Cezaevine girmeden önce ne kadar sıklıkla alkol kullanırdınız?

- () Hiç kullanmazdım
() Her aksam içerdim
() Haftada bir gün içerdim
() Her hafta sonu içerdim
() Arada sırada içerdim
() Diğer.....

23- Cezaevine girmeden önce hangi yerleşim biriminde yaşıyordunuz?

- 1 () İl 2 () İlçe 3 () Kasaba 4 () Köy 5 () Mezra

Eğer cevabınız il ise hangi bölgesi

- ()Gecekondu bölgesi ()Şehir merkezi () Diğer.....

24- Çevrenizde suç işlemiş olanlara nasıl davranılır?

- 1() Hiçbir şey olmamış gibi
- 2() Onlara iyi gözle bakılmaz
- 3() Aileleri ve yakın çevreleri onları kabul etmez
- 4() Tekrar aynı suçu işleyecek diye, onlardan uzaklaşılır
- 5() Ne tür suç işlemiş olursa olsun, onlara kız verilmez
- 6() Diğer.....

25- Daha önce tutuklandınız ya da hüküm giydiniz mi? (☐)Hayır (☐)Evet

Evet ise hangi suçtan hüküm giydiniz?

- 1() Adam öldürme 2() Öldürmeye teşebbüs 3() Yaralama 4() Hırsızlık
- 5() Cinsel suç 6() Kız kaçırma 7() Gasp, Soygun
- 8() Sahte senet, sahte çek suçu 9() Uyuşturucu madde suçları 10() Diğer, Belirtiniz.....

26.Şu an hükümlü bulunmanıza neden olan suçla ilgili sorular

Suç olayı hangi yıl gerçekleşti?.....

Ne kadar süre hüküm giydiniz?.....

Kaç yıldır cezaevindesiniz?.....

Dosyanızda geçen suç mağduru ile tanışıklık düzeyi nedir?

()öz çocuğum ()üvey çocuğum ()torunum ()yeğenim

()akrabalarımın biri ()yabancı bir çocuk

Suçta karıştığınız sırada alkol ya da uyuşturucu kullanmış mıydınız?

()Alkol almıştım ()Uyuşturucu almıştım

()Her ikisini de almıştım ()Hiçbirini kullanmamıştım

Dosyanızda geçen suç olayının geçtiği yerleşim yeri neresidir?

() İl merkezi () İlçe merkez () Kasaba () Köy () Mezra () Diğer.....

Dosyanızda geçen suç olayının geçtiği yer neresidir?

() Kendi evimde () Mağdurun evinde () İşyerinde () Sokakta

() Arazide () Bir aracın içinde () Diğer.....

Dosyanızda geçen suç eylemi planlı mıydı?

() Önceden planlanmıştı () Aniden gelişti () Diğer.....

Dosyanızdaki suç olayında kullanılan herhangi bir araç var mı? Hayır () Evet ()

Eğer cevabınız Evet ise; nasıl bir araç kullanıldı?

() Tas, sopa

() Kesici ve delici (bıçak, kama, sis vb)

() Ateşli silah (tabanca, tüfek vb.)

() Diğer.....

EK 4

YETİŞKİN EKRÖ/K (Baba Formu)

1. Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.
2. Kötü davrandığımda bana söylenir veya beni azarlardı.
3. Sanki ben hiç yokmuşum gibi davranırdı.
4. Beni gerçekten sevmezdi.
5. Neleri yapıp neleri yapamayacağımı kesin olarak anladığımdan emin olmak isterdi.
6. Planlarımız hakkında benimle konuşur ve benim söyleyeceklerimi de dinlerdi.
7. Onun sözünü dinlemediğim zaman beni başkalarına şikayet ederdi.
8. Benimle yakından ilgilenirdi.
9. Dışarıya çıkacağım zaman, eve kesin olarak saat kaçta dönmem gerektiğini bana söylerdi.
10. Arkadaşlarımı eve çağırmanın için beni cesaretlendirir ve onların güzel vakit geçirmesi için elinden geleni yapardı.
11. Benimle alay eder ve dalga geçerdi.
12. Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.
13. Kızdığı zaman bana bağırırdı.
14. Bana sürekli olarak nasıl davranmam gerektiğini söylerdi.
15. Benim için önemli olan şeyleri ona anlatabilmemi kolaylaştırırdı.
16. Bana karşı sert davranırdı.
17. Onun etrafında olmamdan hoşlanırdı.
18. Birçok kuralın olması ve kurallara uyulması gerektiğine inanırdı.
19. Bir şeyi iyi yaptırımda, kendimle gurur duymamı sağlardı.
20. Hakketmediğim zaman bile bana vururdu.
21. Benim için yapması gereken şeyleri unutturdu.
22. Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.
23. Bana dilediğim kadar özgürlük tanırdı.
24. Beni başkalarına överdi.
25. Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.
26. Sağlıklı ve doğru şeyleri yememe çok dikkat ederdi.
27. Bir şeyi nasıl yapmam gerektiğini bana en ince ayrıntısına kadar söylerdi.

28. Benimle sıcak ve sevgi dolu bir şekilde konuşurdu.
29. Bana hemen kızardı.
30. Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.
31. Benden hoşlanmıyor gibiydi.
32. İstediğim her yere, ona sormadan gitmeme izin verirdi.
33. Hak ettiğim zaman bana güzel şeyler söylerdi.
34. Çabuk parlar ve öfkesini benden çıkarırdı.
35. Arkadaşlarımın kim olduğuyla yakından ilgilenirdi.
36. Bana ne söylendiyse, aynen öyle davranmamda ısrar ederdi.
37. Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.
38. Bana bir sürü kırıncı şey söylerdi.
39. Ondan yardım istediğimde benimle ilgilenmezdi.
40. Basım derde girdiğinde, hatanın bende olduğunu düşünürdü.
41. Dilediğim her akşam dışarı çıkmama izin verirdi.
42. Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.
43. Onun sinirine dokunduğumu söylerdi.
44. Bana çok ilgi gösterirdi.
45. Yaptığım her şeye karışmak isterdi.
46. İyi davrandığım zaman benimle ne kadar gurur duyduğunu söylerdi.
47. Beni kırmak için elinden geleni yapardı.
48. Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.
49. Şayet kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.
50. Bana yapmam için bazı isler verir ve o isler bitene kadar başka hiçbir şey yapmama izin vermezdi.
51. Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.
52. Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.
53. Benimle zaman geçirmekten hoşlanırdı.
54. Canım ne isterse yapmama izin verirdi.
55. Korktuğumda ya da bir şeye canım sıkıldığında, bana yardım etmeye çalışırdı.
56. Kötü davrandığım zaman beni arkadaşlarımın önünde utandırırdı.
57. Benden uzak durmaya çalışırdı.
58. Benden şikayet ederdi.
59. Yaptığım her şeyi kontrol etmek isterdi.

60. Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.
61. Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.
62. Bir plan yaparken benim de ne istediğıme önem verirdi.
63. Benim için önemli olan şeyleri, kendisine zorluk çıkarsa da, yapmama izin verirdi.
64. Diğer çocukların benden daha akıllı ve uslu olduğunu düşünürdü.
65. Bakmaları için beni hep başkalarına bırakırdı.
66. Bana istenmediğimi belli ederdi.
67. Yaptığım şeylerle ilgilenirdi.
68. Canım yandığında veya hasta olduğumda kendimi daha iyi hissetmem için elinden geleni yapardı.
69. Kötü davrandığım zaman benden ne kadar utandığını söylerdi.
70. Beni sevdiğini belli ederdi.
71. Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.
72. Kötü davrandığım zaman beni utandırır veya suçlu hissettirirdi.
73. Beni mutlu etmeye çalışırdı.

EK 5

Çocukluk Dönemi Kararları Ölçeği (ÇODKÖ)

1. Hiçbir zaman iddialı biri olmamışımdır.
2. Sorunlarımı her zaman tek başıma çözmüşümdür.
3. Yeni bir ortama girdiğimde tedirginlik hissederim.
4. Pek duygularını gösteren biri değilimdir.
5. Hiçbir zaman rahat bir nefes alacak zamanım olmaz.
6. Kendi istediğim gibi biri olamadım.
7. İç dünyamı kolay kolay kimselerle açmam.
8. Başkalarının benden daha yetenekli ve becerikli olduğunu düşünürüm.
9. Her şeyimle dört dörtlük biri olmaya çalışırım.
10. Günlerim pek bir şey yapmadan, boş boş geçiyor.
11. Çoğu zaman duygularımın farkında değilimdir.
12. Yanımda benden daha iyi olduğunu düşündüğüm birileri varsa, ben geriye çekilirim.
13. Her zaman yaşımdan daha olgun biriydim.
14. Bir işten diğerine koşuşturur dururum.
15. Başkalarının dertlerini dinler ama kendi dertlerimi pek anlatmam.
16. Bazı şeylerin sağlığıma zarar verdiğini bil- meme rağmen, onlardan uzak duramıyorum.
17. Düşüncelerimi toparlamakta zorlanırım.
18. Ciddi insanlarla bir arada olmaktan sıkılırım.
19. Ölmek beni hiç korkutmaz.
20. Benden ne beklendiyse hep öyle davranmışımdır.
21. Detaylara önem veren, titiz biriyimdir.
22. Her zaman kurallara uymaya özen gösteririm.
23. Tatil günlerinde bile çalıştığım olur.
24. Doktorlardan kaçırım.
25. Çocukken hep büyük biri gibi davranmak zorunda kalırdım.
26. Düşünmem gereken anlarda bazen donup kalırım.
27. Yeni tanıştığım insanlarla kaynaşmakta zorlanırım.
28. Ne işimde ne de ailemde pek fikri sorulan biri değilimdir.
29. Elimdeki işleri bitirmeden yeni işlere başlarım.

30. Yapmak zorunda olduğum işleri bile yapmaya üşenirim.
31. Yaptığım iş mükemmel olmadığı sürece memnun olmam.
32. Herkesle iyi geçinmek için elimden gelen her şeyi yaparım.
33. Günlük hayatta çoğu zaman rol yapmak zorunda kalırım.
34. Tehlikeli bile olsa, bana heyecan veren şeyleri yaparım.
35. Kendimi bildim bileli hep bir şeyler için çabalayıp durmuşumdur.
36. Kendi isteklerimi ortaya koymakta zorlanırım.
37. Çalışmam gerektiğini bilsem de, çalışmaya oturmakta zorlanırım.
38. Bir sürü şeye koşuşturmaktan, her işim son ana kalır.
39. Birilerinin bana dokunması hoşuma gitmez.
40. Keşke hiç doğmamış olsaydım.
41. Sanki içimde bir şey daha iyi yerlere gelmemi engelliyor.
42. İnsanlar benim garip biri olduğumu düşünür.
43. Düşünmem gereken konuları oturup düşünmekte zorlanırım.
44. Herkesin panikleyebileceği durumlarda soğukkanlılığımı korurum.
45. Benim işlerim hiç bitmez.
46. Bugün çok daha farklı bir insan olup çok daha farklı şeyler yapıyor olmak isterdim.
47. Elimi attığım birçok iş beklediğim gibi gitmemiştir.
48. Üzüldüğümde, üzüntümü belli etmemeye çalışırım.
49. Büyüklerimden (ya da amirlerimden) çekinirim.
50. Alışverişte kendimi kaptırıp bütçemi aştığım çok olur.
51. Her şeyi en mükemmel şekilde yapmak isterim.
52. Biri benden bir şey istediğinde onu kırmamak için istediğini yaparım.
53. Bile bile sağlığıma zarar veriyorum.
54. Çocuksu bir ruha sahibimdir.
55. İnsanlarla ilişkilerimde mesafeliyimdir.
56. Bir grup içindeyken kendi isteklerimi pek dile getirmez, ortaya atılan fikirlere uyarım.
57. Doğrusunu söylemem gerekirse, hayatta olmak istediğim noktanın altındayım.
58. Ailemde kimse duygularını pek ortaya koymaz.
59. Bir işi yapamıyorsam, hemen bırakırım.
60. En zor durumlarda bile şikayet etmeden yapmam gereken neyse yaparım.
61. Hiç durmadan çalışırım.

62. Her zaman düzgün ve düzenli bir hayatım olmuştur.
63. Sık sık birlikte olup zaman geçirdiğim bir arkadaş grubum yok.
64. Olmak istediğim ya da yapmak istediğim şeylerden hep vazgeçmek zorunda kalmışımdır.
65. Birçok işi aynı anda yapmaya çalışırım.
66. Kendimden çok başkalarını düşünürüm.
67. Ruh sağlığımın iyi olduğunu söyleyemem.
68. Her zaman eğlenmeye hazır ve istekli biriyimdir.
69. Pek duygusal biri olarak tanınmam.
70. İçimden hiçbir şey yapmak gelmiyor.
71. Beni hayata bağlayan çok şey var.
72. İnsanlara güvenmem.
73. Başkalarıyla birlikte bir iş yapmaktansa, tek başıma çalışmayı tercih ederim.
74. Bir iş en ince ayrıntısına kadar tamamlanmadığında, o işe bitti diyemem.
75. Bir işe oturduğumda sık sık yerimden kalkıp başka şeylerle uğraşırım.
76. İnsanların beni beğenmesi, takdir etmesi için elimden geleni yaparım.
77. Her zaman üzerime çok iş alırım.
78. Hata yapmaktan çekinirim.
79. Fazla düşünmeyi seven biri değilimdir.
80. Sigara içmeyi severim.
81. Büyüklerim ya da amirlerimin karşısında söz almaktan rahatsız olurum.
82. Hiçbir zaman aklıma estiği gibi hareket etmem.
83. Yaptığım işin mükemmel olması için gerekirse çok uğraşır, çok zaman harcarım.
84. Elimde olsaydı, çok daha farklı biri olurum.
85. Boş zamanlarımda bile yapmam gereken bir sürü iş çıkar.
86. Çocukken her işimi kendim yapardım.
87. Kendi fikirlerimi savunmakta güçlük çekerim.
88. Çoğu konuda insanlarla düşüncelerim uyuşmaz.
89. Hiçbir şeye yetişemiyorum.
90. Sağlığıma hiç dikkat etmem.
91. Hiç aşık olmadım.
92. Karşımdaki üzülmesin ya da kızmasın diye istemediğim şeylere katlandığım olur.
93. Kendimi hiç büyümüş gibi hissetmiyorum.

94. Kendimi hiçbir zaman önemli biri gibi hissetmemişimdir.
95. Doğrusunu söylemem gerekirse, iş yapmayı pek sevmem.
96. Sıkıntılarımı hep kendi içimde saklarım.
97. Pek yaratıcı biri değilimdir.
98. Zamanımın çoğunu pek bir iş yapmadan geçiririm.
99. Başkalarını memnun etmek için elimden geleni yaparım.
100. Bir iş üstlendiğimde kendimi hırpalayana kadar çalışırım.
101. Hayatın yaşanmaya değer olduğuna inanmıyorum.
102. Ailemin istediği gibi biri olmak zorunda kalmışım.
103. Etrafımdakiler tarafından ciddi bir insan olarak tanınırım.
104. Her zaman uyumlu, sorun çıkarmak istemeyen, saygılı ve kibar biri olmuşumdur.
105. Herhangi bir işe başlamak benim için çok zordur.
106. Her zaman bir telaş içindeyimdir.
107. Kendimi kimseye yakın hissetmiyorum.
108. Aklıma eseni yaparım.
109. Beni arayıp soran pek yoktur.
110. Öfkeli olduğimde, öfkemi göstermem.
111. Hemen hemen her gün içki içerim.
112. Güçlü biri olarak tanındığım için, kimse benim de sorunlarım olabileceğini düşünmez.
113. Fikrim sorulduğunda tıkanır kalırım.
114. Ön planda olmaktansa, her zaman geride durmayı tercih etmişimdir.
115. Başkaları ne düşünür diye, çoğu zaman istediğim gibi davranamam.
116. Hayır demekte zorlanırım.
117. Bazen basit bir şeyi bile anlamakta zorluk çekerim.
118. Kalkıp bir şeyler yapmak bana zor gelir.
119. Bir iş yapılacaksa, en iyi şekilde yapılmalıdır.
120. Başkalarının dertlerini dinler onları rahatlatmaya çalışırım.
121. Eğlenmenin belirli ölçüler içinde olması gerektiğini düşünürüm.
122. Hiçbir zaman başarılı ve ön planda olan biri olmadım.
123. Uzun bir ömrüm olacağını düşünmüyorum.
124. Çalışmadan, ayağımı uzatıp oturduğum zamanlar yok denecek kadar azdır.
125. Ciddi ve ağırbaşlı olmam gereken durumlarda sıkılırım.

126. Cinsel yakınlık konusunda rahat değilimdir.
127. Tek başına olmak beni rahatsız etmez.
128. Benim için hep başkaları daha önemli olmuştur.
129. Hasta olduğumda hastalığımın kendiliğinden geçmesini beklerim.
130. Ailemde herkesi toparlayan, sorunları çözen benimdir.
131. Başka insanların istek ve ihtiyaçlarını kendi istek ve ihtiyaçlarımın önüne koyarım.
132. Her işimi zamanında yaparım.
133. Her şeye hemen inanırım.
134. Doğrusunu söylemem gerekirse, pek bir işe yaradığım yok.
135. İşlerimi yetiştirmekte zorlanırım.
136. İntihar etmeyi düşündüğüm olmuştur.
137. Tanımadığım bir ortama girdiğimde, genellikle tek başıma bir köşeye çekilmeyi tercih ederim.
138. En zor zamanlarda bile ağlamam.
139. Kendimi hep yorgun ve enerjisiz hissedirim.
140. En içte hep yalnızımdır.
141. İnsanlara güvenmediğim için, yaptıkları işi kontrol ederim.
142. Heyecanlanıp kendimi bir şeye kaptırdığımda, yapmam gereken her şeyi unuturum.
143. Her işimi kendim yapar, kimseden bir şey istemem.
144. Öğrenciyken her şeyi son dakikaya bırakırdım.

ÖZGEÇMİŞ

1984, Mardin doğumluyum. İlk ve ortaokulu Mersin’de liseyi ise Diyarbakır’da tamamladım.

2007 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünü tamamladım. 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünde yüksek lisans öğrenime başladım. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra MEB de psikolojik danışman olarak işe başladım ve halen görev yapmaktayım.

Yaratıcı Drama Eğitimi, Çözüm Odaklı Kısa Danışmanlık Eğitimi, Transaksiyonel Analiz Kuramı -Süpervizyon Eğitimi, Günebakan Madde Bağımlılığı Eğitimi, Relaksasyon Eğitimi, Filmleri Psikolojik Danışmada Kullanımı Eğitimi ve Danışmanlık Tedbirlerinin Uygulama Süreci Eğitim Programına katılmış bulunmaktayım. Ayrıca AÇEV Anne Destek Programı Projesi, Kartal İlçesi İnsan Hakları Projesi ve Yöret Barışçıl Okuldan Toplumsal Barışa Projesinde aktif olarak görev aldım.